

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการขาดการตอบสนองความต้องการตามทฤษฎีของมาสโลว์ในผู้สูงอายุ

๔. ทำความสะอาด

* ล้างมือ - ๑๕-๑๖.๖.๖๔

* ล้างมือ - ๑๕.๖.๖๔

ปริญญานิพนธ์

ของ

สมจินต์ โฉมวัฒนะชัย

๒๒ ต.ค. ๒๕๓๙

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาพัฒนาการ

มีนาคม ๒๕๓๙

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

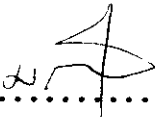
B. ๑๐๑๖๖

คณะกรรมการควบคุมและคณะกรรมการสอบ ได้พิจารณาปริญญานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควร
รับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกจิตวิทยาพัฒนาการ
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

คณะกรรมการควบคุม

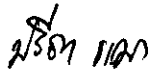
..... ประธาน

(ผศ.ดร.ปรีชา ธรรมมา)

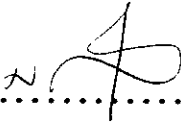
.....   กรรมการ

(ผศ.มยุรี กุลแพทย์)

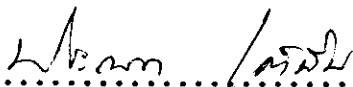
คณะกรรมการสอบ

..... ประธาน

(ผศ.ดร.ปรีชา ธรรมมา)

.....   กรรมการ

(ผศ.มยุรี กุลแพทย์)

..... กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม

(ผศ.ประณต คำจิม)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกจิตวิทยาพัฒนาการ ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(ดร.ศิริยา นุลสุวรรณ)

วันที่ ๗ เดือน มิถุนายน พ.ศ. 2539

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรีชา ธรรมมา ประธานกรรมการ และผู้ช่วยศาสตราจารย์มยุรี กุลแพทย์ กรรมการ ควบคุมปริญญานิพนธ์ ที่ได้กรุณาสละเวลาอันมีค่าในการให้ความรู้ ข้อเสนอแนะ และการปรับปรุงแก้ไข จนสามารถทำให้ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ประนต์ เค้าจิม ที่ได้กรุณาเป็นกรรมการสอบปากเปล่าปริญญานิพนธ์ ซึ่งได้ให้ข้อคิดเห็นต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อ งานวิจัย ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ในภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ ทุกท่าน ที่ได้ให้วิชาความรู้ และให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยตลอดมา

ขอกราบขอบพระคุณผู้สูงอายุทุกท่านที่กรุณาให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการตอบแบบสัมภาษณ์ เป็นอย่างดี และเต็มใจ

ขอขอบคุณเพื่อน ๆ พี่ ๆ น้อง ๆ ทุกคนที่ให้ความช่วยเหลือในการเก็บรวบรวมข้อมูล พร้อมทั้งให้การสนับสนุนในด้านต่าง ๆ มาโดยตลอด

ท้ายที่สุดนี้ ขอโน้มระลึกถึงพระคุณของบิดา มารดา ที่ให้การอบรมเลี้ยงดูผู้วิจัยด้วยความรัก และห่วงใยเสมอมา

สมจินต์ โฉมวัฒนะชัย

มีนาคม 2539

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
✓ ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
จุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	5
✗ ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	6
ขอบเขตการศึกษาค้นคว้า	6
นิยามศัพท์เฉพาะ	9
นิยามปฏิบัติการ	10
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	13
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับผู้สูงอายุ	14
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการของผู้สูงอายุ	18
แนวคิดเกี่ยวกับการขาดการตอบสนองความต้องการ	24
ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ	26
สมมติฐานการศึกษาค้นคว้า	49
3 วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	51
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	51
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	53
การหาคุณภาพเครื่องมือ	60
การเก็บรวบรวมข้อมูล	61
การวิเคราะห์ข้อมูล	61

4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	63
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	63
การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลและการแปลความหมาย	64
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	92
จุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	92
สมมติฐานการศึกษาค้นคว้า	93
วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	93
การวิเคราะห์ข้อมูล	94
สรุปผลการศึกษาค้นคว้า	95
อภิปรายผล	96
ข้อเสนอแนะ	104
บรรณานุกรม	106
ภาคผนวก	116
ประวัติย่อของผู้วิจัย	133

บัญชีตาราง

ตาราง

หน้า

1	แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามการเป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ และอายุ	52
2	แสดงจำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามตัวแปรต่าง ๆ	65
3	แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{X}$ และ SD) ของตัวแปรที่ศึกษา ..	67
4	แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ศึกษากับการขาดการตอบสนอง ความต้องการ	71
5	แสดงผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณที่เพิ่มตัวแปรเป็นชั้นที่ละ 1 ตัวแปรเพื่อ ทำนายการขาดการตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุ	73
6	แสดงการเปรียบเทียบการขาดการตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุที่มีเพศต่างกัน	75
7	แสดงการเปรียบเทียบการขาดการตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุที่มีอายุต่างกัน	76
8	แสดงการเปรียบเทียบการขาดการตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุที่มีสถานภาพ สมรสต่างกัน	77
9	แสดงการเปรียบเทียบการขาดการตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุที่มีลักษณะ ครอบครัวแตกต่างกัน	78
10	แสดงการเปรียบเทียบการขาดการตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุที่มีสถานภาพ ในครอบครัวแตกต่างกัน	79
11	แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการขาดการตอบสนองความต้องการ ของผู้สูงอายุที่มีรายได้แตกต่างกัน	80
12	แสดงการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยรายคู่ของการขาดการตอบสนองความต้องการของ ผู้สูงอายุที่มีรายได้แตกต่างกัน	81
13	แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการขาดการตอบสนองความต้องการ ของผู้สูงอายุที่มีสมรรถภาพในครอบครัวแตกต่างกัน	82

14	แสดงการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยรายคู่ของการขาดการตอบสนองความต้องการของ ผู้สูงอายุที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวแตกต่างกัน	83
15	แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการขาดการตอบสนองความต้องการ ของผู้สูงอายุที่มีพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบประชาธิปไตยแตกต่างกัน	84
16	แสดงการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยรายคู่ของการขาดการตอบสนองความต้องการของ ผู้สูงอายุที่มีพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบประชาธิปไตยในระดับต่างกัน	85
17	แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการขาดการตอบสนองความต้องการของ ผู้สูงอายุที่มีพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบให้ความคุ้มครองต่างกัน	86
18	แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการขาดการตอบสนองความต้องการของ ผู้สูงอายุที่มีพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบใช้อำนาจควบคุมต่างกัน	87
19	แสดงการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยรายคู่ของการขาดการตอบสนองความต้องการของ ผู้สูงอายุที่มีพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบใช้อำนาจควบคุมต่างกัน	88
20	แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการขาดการตอบสนองความต้องการของ ผู้สูงอายุที่มีพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบปล่อยปละละเลยต่างกัน	89
21	แสดงการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยรายคู่ของการขาดการตอบสนองความต้องการของ ผู้สูงอายุที่มีพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบปล่อยปละละเลยต่างกัน	90
22	แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการขาดการตอบสนองความต้องการ ของผู้สูงอายุที่มีการยอมรับการเปลี่ยนแปลงทางกายจิตสังคมในวัยสูงอายุต่างกัน	91
23	ค่าอำนาจจำแนกรายชื่อของแบบวัดสัมพันธภาพในครอบครัว	127
24	ค่าอำนาจจำแนกรายชื่อของแบบวัดพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลาน	128
25	ค่าอำนาจจำแนกรายชื่อของแบบวัดการยอมรับการเปลี่ยนแปลงทางกายจิตสังคม ในวัยสูงอายุ	130
26	ค่าอำนาจจำแนกรายชื่อของแบบวัดการขาดการตอบสนองความต้องการของ ผู้สูงอายุ	131

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ

หน้า

1	แผนภาพการอบรมเลี้ยงดูตามแนวคิดของเซฟเฟอร์	36
2	รูปแบบตามสมมติฐานพฤติกรรมของแม่ ของเบคเกอร์	37

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

สภาพทางด้านประชากรในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคตมีลักษณะที่เห็นได้ประการหนึ่งคือ อัตราการเพิ่มของประชากรในประเทศกำลังลดลง เนื่องจากรัฐบาลประสบความสำเร็จในการลดอัตราการเพิ่มของประชากร จากการลดอัตราการเกิดของประชากรมีผลกระทบโดยตรงต่อโครงสร้างทางอายุของประชากร ทำให้สัดส่วนประชากรส่วนใหญ่ของประเทศที่เคยเป็นประชากรที่มีอายุน้อยเปลี่ยนไปเป็นผู้ที่อยู่ในวัยเรียนและวัยทำงานเพิ่มมากขึ้น ในระยะเวลา 30-50 ปีข้างหน้าประชากรกลุ่มนี้จะกลายเป็นผู้สูงอายุ (สุมาลย์ โรมัส. 2534 : 92-93) จากการเปรียบเทียบผลการสำมะโนประชากรได้แสดงข้อมูลให้เห็นว่า ในปี พ.ศ. 2513 ประเทศไทยมีประชากรสูงอายุ (60 ปีขึ้นไป) จำนวน 1,696,000 คน คิดเป็นร้อยละ 4.7 ของประชากรทั้งหมด ในปี พ.ศ. 2523 เพิ่มขึ้นเป็น 2,515,000 คน หรือร้อยละ 7.1 ของประชากรทั้งหมด (สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2533 : 9-12) และคาดว่าในปี พ.ศ. 2543 จะมีประชากรสูงอายุ 4.8 ล้านคน หรือร้อยละ 7.6 ของประชากรทั้งหมด และในปี พ.ศ. 2558 จะมีประชากรสูงอายุเพิ่มขึ้นเป็น 2 เท่า คือประมาณ 8 ล้านคน (กรมประชาสัมพันธ์ กองสวัสดิการสังคม. 2537)

จากการที่จำนวนประชากรสูงอายุเพิ่มขึ้นย่อมมีผลกระทบต่อสังคมไทยเป็นอย่างมาก เช่นเดียวกับสภาพปัญหาอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม ขณะที่ประเทศไทยมีการพัฒนาไปสู่ความก้าวหน้าทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม มีการนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ และรับเอาวัฒนธรรมจากโลกตะวันตกมาใช้ย่อมมีผลกระทบโดยตรงต่อผู้สูงอายุ การประกอบอาชีพในปัจจุบันไม่จำเป็นต้องถ่ายทอดจากพ่อแม่ หรือผู้สูงอายุเสมอไป กิจกรรมต่าง ๆ ที่ทำร่วมกันและเวลาที่มีให้ต่อผู้สูงอายุลดน้อยลงไป กลุ่มคนในวัยแรงงานที่อาศัยอยู่ตามชนบทมีความคิดที่เปลี่ยนแปลงไป มีความต้องการเข้ามาประกอบอาชีพในเมืองหลวงหรือเขตเมืองอุตสาหกรรมมากขึ้น และจากการที่ในเมืองมีชีวิตความเป็นอยู่และ

ค่าครองชีพที่สูงขึ้นทำให้ไม่สามารถรับภาระเลี้ยงดูพ่อแม่ที่สูงอายุเข้ามาอยู่ด้วยได้ จึงเกิดปัญหาและมีผลกระทบต่อโครงสร้างครอบครัวจากครอบครัวขยายสู่ครอบครัวเดี่ยว เกิดช่องว่างระหว่างวัยของผู้สูงอายุกับบุตรหลาน ปัญหาของผู้สูงอายุในสังคมเมืองจึงมีมากขึ้น ในการสำรวจเกี่ยวกับผู้สูงอายุที่ประสบปัญหาได้รับความเดือดร้อนและถูกทอดทิ้ง ข้อมูลที่ค้นพบได้ในปัจจุบันยังไม่ครอบคลุมจำนวนประชากรทั้งหมด แต่ในจำนวนหนึ่งเราสามารถพบได้จากคนชราที่อยู่ในสถานสงเคราะห์คนชรา เนื่องจากบุคคลชราที่อยู่ในสถานสงเคราะห์จะต้องมีคุณสมบัติที่กำหนดไว้ของสถานสงเคราะห์ คือ ต้องเป็นผู้ที่ไม่มีที่อยู่อาศัยและไม่มีผู้อุปการะเลี้ยงดู หรือมีที่อยู่อาศัยแต่ขาดผู้ดูแล หรือไม่สามารถอาศัยอยู่กับครอบครัวได้ จากจำนวนสถานสงเคราะห์คนชราของกรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงมหาดไทย ทั่วประเทศจำนวน 13 แห่ง สามารถรับผู้สูงอายุเข้ารับการสงเคราะห์ได้ทั้งสิ้น 2,200 คน มีจำนวนผู้สูงอายุเข้ารับการสงเคราะห์นับถึงวันที่ 31 พฤษภาคม 2536 มีจำนวน 1,810 คน โดยเฉพาะผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร มีผู้รอการเข้าอยู่ในสถานสงเคราะห์ถึง 641 คน (กรมประชาสงเคราะห์ กองสวัสดิการสงเคราะห์. 2537 : 1-9) การเข้ารับการสงเคราะห์ในสถานสงเคราะห์คนชราเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาที่ผู้สูงอายุต้องประสบ จากการศึกษาปัญหาต่าง ๆ ของผู้สูงอายุพบว่า ปัญหาที่สำคัญของผู้สูงอายุ คือ ปัญหาสุขภาพ (บุญยืน สุภาพ. 2522 : 94) ปัญหาเศรษฐกิจ (สุวรรณี พลับพลาทอง. 2522 : 101 ; นิศา ชูโต. 2525 : 22 ; ประพนธ์ดาว สุคนธ์. 2526 : 29 ; ศุภวัลย์ พลายน้อย และเนาวรัตน์ พลายน้อย. 2527 : 23) ปัญหาสัมพันธภาพในครอบครัว (เชมิกายามะรัต. 2527 : 117-119) และปัญหาการถูกทอดทิ้ง (พีรสิทธิ์ คำวนศิลป์ และคนอื่น ๆ. 2523 : 154-179 ; อุตตราวร บุญาค. 2528 : 100 ; ณาพร ชโยวรรณ และคนอื่น ๆ. 2532 : 27)

ด้วยปัญหาต่าง ๆ ย่อมมีผลต่อการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ โดยเฉพาะการดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข ฮอกและโฟลเนอร์ (Haug and Folner. 1986 : 331-345) กล่าวว่าบุคคลจะเกิดความพึงใจและมีความสุขได้ถ้าบุคคลนั้นได้รับตอบสนองความต้องการของตน โดยทั่ว ๆ ไปแล้วความต้องการของมนุษย์สามารถสรุปได้ 3 ด้านหลัก คือ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ และด้านสังคม ซึ่งในวัยสูงอายุก็มีความต้องการเช่นเดียวกัน ความต้องการของผู้สูงอายุในด้านร่างกายได้แก่ ความต้องการด้านปัจจัยสี่ คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค (ณัฐไชย ตันติสุข. 2524 : 3) และต้องการมีสุขภาพที่ดี (กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2525 : 42-45)

ความต้องการด้านจิตใจ ได้แก่ การต้องการความรัก ความมั่นคง ความปลอดภัย การได้รับการยอมรับว่าเป็นสมาชิกของครอบครัวและของกลุ่ม (บุญยืน สุภาพ. 2526 : 35 ; ภัฏฐไชย ดันติสุข. 2524 : 3) การได้รับการดูแลเอาใจใส่จากคู่ชีวิต หรือบุตรหลาน และการคบเพื่อนในวัยเดียวกัน (ป.ปลา. 2527 : 53-60) ส่วนความต้องการด้านสังคม ได้แก่ การเป็นประโยชน์ต่อสังคม การมีส่วนร่วมในชุมชน และการยอมรับนับถือ (ภัฏฐไชย ดันติสุข. 2524 : 3 ; กุลยา ดินดีผลาชีวะ. 2525 : 42-45) × ดังนั้น การที่ผู้สูงอายุจะมีความสุขได้นั้นต้องได้รับการตอบสนองความต้องการของตน แต่ถ้าผู้สูงอายุไม่ได้รับการตอบสนองความต้องการหรือขาดการตอบสนองความต้องการจะทำให้เกิดความเครียดเป็นทุกข์ การศึกษาเกี่ยวกับผู้สูงอายุจึงมีความสำคัญและน่าสนใจเพราะผู้สูงอายุเป็นผู้มีคุณค่าต่อครอบครัวของสังคม เป็นผู้ถ่ายทอดธรรมเนียมประเพณีตามแบบแผนการดำเนินชีวิตที่ดี เป็นผู้ที่มีพระคุณต่อบุตรหลานในฐานะดูแลบุตรหลานมาแต่เยาว์วัยสมควรที่บุตรหลานจะต้องสำนึกในบุญคุณและให้การดูแลผู้สูงอายุเป็นอย่างดี จึงควรมีการศึกษาต่อไปว่ามีปัจจัยใดบ้างที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุเพื่อให้ผู้สูงอายุมีความสุข และได้รับการตอบสนองตามความต้องการ

× เนื่องจากวัยสูงอายุเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงอีกครั้งหนึ่งทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนี้เป็นไปในทางเสื่อมสภาพ ผู้สูงอายุจึงต้องมีการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น พร้อมทั้งต้องยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นด้วยจึงจะทำให้ผู้สูงอายุปรับตัวได้ดี เพราะการยอมรับตนเอง มีความเข้าใจตนเองอย่างถูกต้องตามความเป็นจริงจะเป็นผู้มีสุขภาพจิตดี การมีสุขภาพจิตดีจะนำมาซึ่งความพอใจและความสุขในชีวิต (นิตยา เขียวทอง. 2526 : 1) × การไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้สุขภาพจิตเสื่อม (สุกัญญา เจริญศิริ. 2535 : 48) × ผู้สูงอายุจะมีความสุข ได้อีกประการหนึ่งคือสัมพันธภาพในครอบครัวของผู้สูงอายุ การมีสัมพันธภาพในครอบครัวที่ดีจะทำให้ผู้สูงอายุเกิดความพึงพอใจ (Reinhardt. 1988 : 1410 B) × ในเรื่องนี้ สุวรรณี พลัฒลาทอง (2522 : 101) กล่าวว่า ผู้สูงอายุจะมีความสุข ความภาคภูมิใจ รู้สึกตนว่ามีคุณค่าเมื่อบุตรหลานให้ความเคารพนับถือและปฏิบัติตามคำสั่งสอน พฤติกรรมที่แสดงออกของบุตรหลานในปัจจุบันเป็นผลเนื่องมาจากการอบรมเลี้ยงดูของผู้สูงอายุ (Sear and Others. 1957 : 21-22) การอบรมเลี้ยงดูเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างลักษณะนิสัยของเด็ก เพราะบุคลิกภาพของคนเริ่มพัฒนาจากช่วงแรกของชีวิต (Freud. 1949 : 26-29) การอบรมเลี้ยงดู

ที่แตกต่างกันจะมีผลให้บุคลิกภาพของเด็กแตกต่างกัน ซึ่งส่งผลต่อการปฏิบัติตัวกับผู้สูงอายุแตกต่างกัน ถ้าผู้สูงอายุให้การอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานในทางที่เหมาะสม และเมื่อบุตรหลานเติบโตขึ้นย่อมให้การดูแลเอาใจใส่ผู้สูงอายุด้วยดี

อย่างไรก็ตามการขาดการตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุนั้น นอกจากตัวแปรการยอมรับ การเปลี่ยนแปลงในวัยสูงอายุ สัมพันธภาพในครอบครัว และการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานของผู้สูงอายุแล้ว ตัวแปรที่คาดว่าจะเกี่ยวข้อง คือ ลักษณะทางชีวสังคม และเศรษฐกิจของผู้สูงอายุ ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ลักษณะครอบครัว สถานภาพในครอบครัว และรายได้ของผู้สูงอายุ เนื่องจากเพศมีความสัมพันธ์ต่อสถานภาพสุขภาพด้านจิตใจของผู้สูงอายุ (บังอรรัตน์ ศุขตระกูล. 2532 : 77) และเพศที่แตกต่างกันจะส่งผลต่อร่างกาย จิตสังคมของผู้สูงอายุแตกต่างกัน ในผู้สูงอายุหญิงจะมีความสามารถตามหน้าที่ร่างกายต่ำกว่าผู้สูงอายุชาย มีความต้องการความช่วยเหลือมากกว่า (จารุวรรณ เหมะธร และพิมพ์พรรณ ศิลปสุวรรณ. 2527 : 66-67) และเกิดปัญหาทางด้านจิตใจได้มากกว่า (เนภาพร ชัยวรรณ. 2533 : 4) ในผู้สูงอายุที่มีช่วงอายุแตกต่างกันก็จะมีสภาพร่างกาย จิตสังคม แตกต่างเช่นเดียวกัน โดยพบว่าผู้สูงอายุตอนปลาย (อายุ 80 ปีขึ้นไป) จะมีภาวะเสื่อมถอยชัดที่สุด (สาวิตรี ลัมชัยอรุณเรือง. 2536 : 18) แต่ในผู้สูงอายุตอนต้น (60-69 ปี) จะมีความเสื่อมถอยน้อยกว่าความต้องการด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และเศรษฐกิจมากกว่า (บุญยืน สุภาพ. 2522 : 82) และด้วยวัยสูงอายุเป็นวัยแห่งการพลัดพราก ผู้สูงอายุที่สูญเสียคู่ครองหรือโสดมักมีปัญหาด้านอารมณ์และความเหงา ส่วนในผู้สูงอายุที่มีคู่ครองมักช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยพบว่าสถานภาพสมรสของผู้สูงอายุมีความสัมพันธ์กับสถานภาพด้านจิตใจ (บังอรรัตน์ ศุขตระกูล. 2532 : 77) และผู้สูงอายุที่พอใจในสถานภาพของตนจะมีความพึงพอใจในชีวิต (Berry and William. 1987 : 107-116) การที่ผู้สูงอายุอยู่โดยลำพังหรืออยู่ร่วมกับครอบครัว ก็ส่งผลต่อสภาพจิตใจผู้สูงอายุเช่นกัน เนื่องจากผู้สูงอายุที่อยู่ในครอบครัวเดี่ยวต้องอยู่โดยลำพัง จะมองตนเองว่ามีประโยชน์ต่อสังคมและบุตรหลานน้อยกว่าผู้สูงอายุที่อยู่ในครอบครัวขยายซึ่งมีบุคคลในครอบครัวมากกว่า (สุวรรณี พลัฒลาทอง. 2522 : 145) ผู้สูงอายุที่มีบทบาทในครอบครัวได้ช่วยเหลือครอบครัว จะมีความรู้สึกว่ามีค่าสำคัญ (นิศา ชูโต. 2525 : 3-11) เพราะฉะนั้นบทบาทของผู้สูงอายุในครอบครัวก็ส่งผลต่อสภาพจิตใจของผู้สูงอายุได้เช่นกัน ส่วนในเรื่องของรายได้ก็จะส่งผลต่อการขาดการตอบสนองความต้องการของ

ผู้สูงอายุด้วย เพราะผู้สูงอายุที่มีรายได้ต่ำไม่เพียงพอในการจัดหาปัจจัยที่สนองความต้องการพื้นฐานของตน ย่อมทำให้เกิดความยากลำบากในการดำรงชีวิตและเกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมาได้ (ทัศนีย์ เกริกกุลธร. 2536 : 42)

ดังนั้นการศึกษาค้นคว้าผู้วิจัยจึงต้องการหาคำตอบว่า มีปัจจัยใดบ้างที่ทำให้เกิดการขาดการตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุ โดยศึกษาจากผู้สูงอายุในสภาพแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ คือ อาศัยอยู่ร่วมกับครอบครัว (หรืออยู่นอกสถานสงเคราะห์ โรงพยาบาล) ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ เพราะชมรมผู้สูงอายุจัดเป็นองค์กรที่ก่อตั้งขึ้นเพื่อเป็นการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยตรง เป็นแหล่งที่เปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุสามารถร่วมกิจกรรม และยังคงมีบทบาทในชุมชนสังคม แม้ว่าอาจจะต้องลดหรือเปลี่ยนแปลงบทบาทไปบ้าง นอกจากนี้ชมรมผู้สูงอายุยังเป็นศูนย์รวมของผู้สูงอายุที่มีลักษณะทางชีวสังคม เศรษฐกิจ แตกต่างกัน การอยู่ร่วมกันในครอบครัวของผู้สูงอายุเป็นความปรารถนาของผู้สูงอายุและองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุทั้งหลายที่ต้องการเห็นผู้สูงอายุมีความสุขในชีวิตครอบครัวมากกว่าการส่งผู้สูงอายุเข้าไปอยู่อาศัยในสถานสงเคราะห์ ฉะนั้นผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุจึงน่าจะเป็นประชากรที่เหมาะสมเพื่อความกระจำในการศึกษาเรื่องปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการขาดการตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุ ข้อมูลที่ได้สามารถนำไปใช้ประโยชน์เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการศึกษาเกี่ยวกับผู้สูงอายุ การดำเนินการในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติการเกี่ยวกับผู้สูงอายุซึ่งผลขั้นสุดท้าย คือ ประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุต่อไป

จุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาอำนาจการทำนายการขาดการตอบสนองความต้องการของตัวแปร เพศ อายุ สถานภาพสมรส ลักษณะครอบครัว สถานภาพในครอบครัว รายได้ สัมพันธภาพในครอบครัว พื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบประชาธิปไตย และการยอมรับการเปลี่ยนแปลงทางกายจิตสังคมของผู้สูงอายุ

2. เพื่อเปรียบเทียบการขาดการตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุโดยจำแนกตามเพศ อายุ สถานภาพสมรส ลักษณะครอบครัว สถานภาพในครอบครัว รายได้ สัมพันธภาพในครอบครัว พื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบประชาธิปไตย แบบให้ความคุ้มครอง แบบใช้อำนาจควบคุม

แบบปล่อยปละละเลย และการยอมรับการเปลี่ยนแปลงทางกายจิตสังคมของผู้สูงอายุ

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

1. ทำให้ทราบถึงการทำนายการขาดการตอบสนองความต้องการของตัวแปร เพศ อายุ สถานภาพสมรส ลักษณะครอบครัว สถานภาพในครอบครัว รายได้ สัมพันธภาพในครอบครัว พื้นฐาน การอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบประชาธิปไตย และการยอมรับการเปลี่ยนแปลงทางกายจิตสังคมของ ผู้สูงอายุเพื่อเป็นข้อมูลให้กับคนรุ่นใหม่ได้ทราบและตระหนักถึงความสำคัญในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ ผู้สูงอายุ

2. ทำให้ทราบถึงการขาดการตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุว่ามีความแตกต่างกันหรือไม่ มากน้อยเพียงไร เมื่อเพศ อายุ สถานภาพสมรส ลักษณะครอบครัว สถานภาพครอบครัว รายได้ สัมพันธภาพในครอบครัว พื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบประชาธิปไตย แบบให้ความคุ้มครอง แบบใช้อำนาจควบคุม แบบปล่อยปละละเลย และการยอมรับการเปลี่ยนแปลงทางกายจิตสังคมแตกต่างกันเพื่อเป็นข้อมูลให้กับคนรุ่นใหม่ได้ทราบ และตระหนักถึงความสำคัญในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ

3. ผลการศึกษาที่ได้จะเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง ในการดูแลผู้สูงอายุ เพื่อพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ อันเป็นแนวทางแก้ไข บำบัด ป้องกัน ปัญหาด้านจิตใจและร่างกายของผู้สูงอายุ

ขอบเขตการศึกษาค้นคว้า

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ คือ ผู้สูงอายุกึ่งชายและหญิง ที่มีอายุอยู่ระหว่าง 60 ถึง 79 ปี ซึ่งเป็นสมาชิกของชมรมผู้สูงอายุที่ตั้งอยู่ภายในศูนย์บริการสาธารณสุข สำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร 12 แห่ง จำนวนทั้งหมด 1,000 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ คือ ผู้สูงอายุกึ่งชายและหญิง ที่มีอายุอยู่ระหว่าง 60 ถึง 79 ปี ซึ่งเป็นสมาชิกของชมรมผู้สูงอายุที่ตั่งภายในศูนย์บริการสาธารณสุข สำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร ได้มาด้วยวิธีการส่มแบบหลายชั้นตอน จำนวน 286 คน

3. ตัวแปรที่ศึกษา

การศึกษาคั้งนี้เป็นการศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการขาดการตอบสนองความต้องการของปัจจัย เพศ อายุ สถานภาพสมรส ลักษณะครอบครัว สถานภาพในครอบครัว รายได้ สัมพันธภาพในครอบครัว พื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบประชาธิปไตย แบบให้ความคุ้มครอง แบบใช้อำนาจควบคุม แบบปล่อยปละละเลย และการยอมรับการเปลี่ยนแปลงทางกายจิตสังคมในวัยสูงอายุ

3.1 การศึกษาอำนาจการทำนายการขาดการตอบสนองความต้องการ

ก. ตัวทำนาย ได้แก่

1. เพศ
2. อายุ
3. สถานภาพสมรส
4. ลักษณะครอบครัว
5. สถานภาพในครอบครัว
6. รายได้
7. สัมพันธภาพในครอบครัว
8. พื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบประชาธิปไตย
9. การยอมรับการเปลี่ยนแปลงทางกายจิตสังคมในวัยสูงอายุ

ข. ตัวแปรเกณฑ์ ได้แก่ การขาดการตอบสนองความต้องการ

3.2 การศึกษาเปรียบเทียบการขาดการตอบสนองความต้องการ

ก. ตัวแปรอิสระ ได้แก่

1. เพศ
 - 1.1 เพศชาย
 - 1.2 เพศหญิง
2. อายุ
 - 1.1 อายุ 60-69 ปี
 - 1.2 อายุ 70-79 ปี

3. สถานภาพสมรส

3.1 สมรส/คู่

3.2 โสด แยกกันอยู่ หย่า/หม้าย

4. ลักษณะครอบครัว

4.1 ครอบครัวเดี่ยว

4.2 ครอบครัวขยาย

5. สถานภาพในครอบครัว

5.1 หัวหน้าครอบครัว

5.2 สมาชิกครอบครัว

6. สัมพันธภาพในครอบครัว

6.1 สัมพันธภาพในครอบครัวดี

6.2 สัมพันธภาพในครอบครัวปานกลาง

6.3 สัมพันธภาพในครอบครัวไม่ดี

7. รายได้

7.1 ต่ำกว่า 3,000 บาท

7.2 3,001-6,000 บาท

7.3 6,001-9,000 บาท

7.4 มากกว่า 9,000 บาท

8. พื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลาน

8.1 การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย

8.1.1 การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยระดับสูง

8.1.2 การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยระดับปานกลาง

8.1.3 การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยระดับต่ำ

8.2 การอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความคุ้มครอง

8.2.1 การอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความคุ้มครองระดับสูง

8.2.2 การอบรมเลี้ยงดูแบบให้ควบคุมระดับปานกลาง

8.2.3 การอบรมเลี้ยงดูแบบให้ควบคุมระดับต่ำ

8.3 การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้อำนาจควบคุม

8.3.1 การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้อำนาจควบคุมระดับสูง

8.3.2 การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้อำนาจควบคุมระดับปานกลาง

8.3.3 การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้อำนาจควบคุมระดับต่ำ

8.4 การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย

8.4.1 การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยระดับสูง

8.4.2 การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยระดับปานกลาง

8.4.3 การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยระดับต่ำ

9. การยอมรับการเปลี่ยนแปลงทางกายจิตสังคมในวัยสูงอายุ

9.1 การยอมรับการเปลี่ยนแปลงทางกายจิตสังคมในวัยสูงอายุสูง

9.2 การยอมรับการเปลี่ยนแปลงทางกายจิตสังคมในวัยสูงอายุปานกลาง

9.3 การยอมรับการเปลี่ยนแปลงทางกายจิตสังคมในวัยสูงอายุต่ำ

ข. ตัวแปรตาม ได้แก่ การขาดการตอบสนองความต้องการ

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ผู้สูงอายุ หมายถึง บุคคลที่มีอายุระหว่าง 60 ถึง 79 ปี ทั้งเพศชายและเพศหญิง ซึ่งเป็นสมาชิกของชมรมผู้สูงอายุที่ตั้งอยู่ภายในศูนย์บริการสาธารณสุข สำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร

2. เพศ หมายถึง ผู้สูงอายุเพศชาย ผู้สูงอายุเพศหญิง ที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา

ครั้งนี้

3. อายุ หมายถึง อายุของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ แบ่งออกเป็น

3.1 อายุ 60-69 ปี

3.2 อายุ 70-79 ปี

4. สถานภาพสมรส หมายถึง สถานภาพสมรสของผู้สูงอายุ แบ่งออกเป็น

4.1 สมรส/คู่ หมายถึง สถานภาพของผู้สูงอายุที่อยู่ร่วมกันกับคู่สมรส

4.2 โสด แยกกันอยู่ หย่า/หม้าย หมายถึง สถานภาพของผู้สูงอายุที่ไม่ได้อยู่ร่วมกันกับคู่สมรส โดยอาจจะมีสถานภาพสมรสโสด แยกกันอยู่ หย่า หรือหม้าย

5. ลักษณะครอบครัว หมายถึง กลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องทางสายโลหิตโดยแบ่งเป็นลักษณะครอบครัวเดี่ยว กับลักษณะครอบครัวขยาย

5.1 ครอบครัวเดี่ยว หมายถึง ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ร่วมกับ สามี/ภรรยา บุตร เท่านั้น

5.2 ครอบครัวขยาย หมายถึง ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ร่วมกับ สามี/ภรรยา บุตร แล้วยังมีผู้อื่นที่เป็นญาติอาศัยอยู่ด้วย เช่น ลูก ป้า น้า อา หลาน เป็นต้น

6. สถานภาพในครอบครัว หมายถึง ความรู้สึกที่ผู้สูงอายุมีต่อบทบาทในครอบครัวของตนเอง

6.1 หัวหน้าครอบครัว หมายถึง ความรู้สึกที่ผู้สูงอายุมีต่อบทบาทในครอบครัวของตนเองว่าเป็นผู้นำที่รับผิดชอบภาระต่าง ๆ ในครอบครัว เป็นผู้นำครอบครัว มีอำนาจเหนือสมาชิก

6.2 สมาชิกครอบครัว หมายถึง ความรู้สึกที่ผู้สูงอายุมีต่อบทบาทในครอบครัวของตนเองว่าไม่ได้เป็นผู้นำครอบครัว มีหน้าที่ช่วยเหลือกิจกรรมต่าง ๆ ในครอบครัว

7. รายได้ หมายถึง เงินที่ผู้สูงอายุมีไว้ใช้จ่ายสำหรับส่วนตัวผู้สูงอายุต่อเดือน แบ่งออกเป็น

7.1 ต่ำกว่า 3,000 บาท

7.2 3,001-6,000 บาท

7.3 6,001-9,000 บาท

7.4 มากกว่า 9,000 บาท

นิยามปฏิบัติการ

1. สัมพันธภาพในครอบครัว หมายถึง ลักษณะพฤติกรรมที่บุคคลในครอบครัวปฏิบัติต่อกัน หรือสมาชิกในครอบครัวปฏิบัติต่อผู้สูงอายุ ประกอบด้วย ผู้สูงอายุได้รับการเอาใจใส่เลี้ยงดู การได้รับการยกย่อง การได้รับความช่วยเหลือเมื่อมีปัญหาหรือยามเจ็บป่วยจากบุคคลในครอบครัว ความไว้วางใจ การปรึกษาหารือ การพูดคุย การมีข้อขัดแย้งระหว่างกัน และการปฏิบัติตนให้เข้ากับบุคคลในครอบครัวผู้สูงอายุ

สัมพันธภาพในครอบครัวสามารถวัดได้จากแบบสอบถามเกี่ยวกับสัมพันธภาพในครอบครัวของ สายยนต์ เจริญชา (2535 : 105)

2. พื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลาน หมายถึง การที่ผู้สูงอายุปฏิบัติต่อบุตรหลาน หรือเด็กในปกครองทั้งทางตรงและทางอ้อมด้วยวาจา และการกระทำ โดยแบ่งออกเป็น

2.1 การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย หมายถึง การที่ผู้สูงอายุแสดงความรัก และส่งเสริมให้เด็กมีอิสระในการคิด ตัดสินใจ และแก้ปัญหาต่าง ๆ ด้วยตัวเด็กเอง ผู้สูงอายุจะอธิบายเหตุผลในการส่งเสริมหรือห้ามทำสิ่งต่าง ๆ เด็กจะได้รับความเสมอภาคในการทำสิ่งต่าง ๆ

2.2 การอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความคุ้มครอง หมายถึง การที่ผู้สูงอายุแสดงความรักและห่วงใยเด็กจนเกินไป ให้ความช่วยเหลือเด็กจนเกินความจำเป็น ให้ความสนใจในเรื่องต่าง ๆ ของเด็กทุกเรื่อง ไม่ปล่อยให้เด็กทำอะไรด้วยตนเองอย่างอิสระ

2.3 การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้อำนาจควบคุม หมายถึง การที่ผู้สูงอายุควบคุมพฤติกรรม ความคิด ทศนคติ ความรู้สึกโดยตรง และเปิดเผย โดยผู้สูงอายุจะคอยออกคำสั่งให้ปฏิบัติตามเสมอ ถ้าไม่ปฏิบัติตามจะถูกลงโทษ

2.4 การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย หมายถึง การที่ผู้สูงอายุไม่เอาใจใส่ ไม่สนใจ ไม่ให้ความช่วยเหลือเมื่อจำเป็น ถ้ารู้สึกว่าเด็กทำผิดจะมีการตำหนิและลงโทษอย่างรุนแรง โดยไม่คอยให้เด็กชี้แจงเหตุผล

การอบรมเลี้ยงดูทั้ง 4 แบบสามารถวัดได้โดยใช้แบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดูที่ดัดแปลงมาจากแบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดูของพรสุตา ดิษยวรรณะ (2534 : 121-129) ที่สร้างแบบสอบถามตามวิธีวิเคราะห์องค์ประกอบของเชฟเฟอร์ (Schaefer, 1959)

3. การยอมรับการเปลี่ยนแปลงทางกายจิตสังคมในวัยสูงอายุ หมายถึง ความรู้สึกที่ผู้สูงอายุประเมินการเปลี่ยนแปลงไปในวัยสูงอายุทางด้านสรีระ ได้แก่ ผมเปลี่ยนเป็นสีขาว การมองเห็นชัดเจนลดลง ความตึงตัวของผิวหนังลดลง การเคี้ยวอาหารไม่ได้ การเคลื่อนไหวช้าลง ด้านการทำงาน ได้แก่ การออกจากงานประจำ หรือการเกษียณอายุ การมีภาระหน้าที่ลดลง ด้านสภาพภาพของตน ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงหน้าที่การงาน การเปลี่ยนแปลงบทบาทของตน ด้านภาวะเศรษฐกิจ ได้แก่ การมีรายได้ลดลง การมีเงินสำหรับใช้จ่ายลดลง ด้านความสนใจลดลง

และด้านการมีส่วนร่วมในสังคมลดลง

การยอมรับการเปลี่ยนแปลงทางกายจิตสังคมในวัยสูงอายุสามารถวัดได้โดยใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

4. การขาดการตอบสนองความต้องการ หมายถึง ความรู้สึกหรือการรับรู้ที่ผู้สูงอายุประเมินได้ว่าตนเองไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่ให้ได้รับในสิ่งที่ต้องการทั้งทางด้านร่างกาย และจิตสังคม ซึ่งเป็นความต้องการที่มีความจำเป็นที่ต้องได้รับตอบสนอง ถ้าไม่ได้รับตอบสนองทำให้เกิดความเครียดเป็นทุกข์ นั่นคือ ความต้องการใน 4 ชั้นแรกของทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ ดังนี้คือ

4.1 การขาดการตอบสนองความต้องการด้านร่างกาย หมายถึง ความรู้สึกที่ผู้สูงอายุประเมินได้ว่า ตนเองไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่ให้ได้รับในสิ่งที่ต้องการด้านสรีระ ความเป็นอยู่ ได้แก่ ความต้องการอาหาร น้ำดื่ม การพักผ่อนนอนหลับ การขับถ่าย และความต้องการทางเพศ

4.2 การขาดการตอบสนองความต้องการด้านความมั่นคงปลอดภัย หมายถึง ความรู้สึกที่ผู้สูงอายุประเมินได้ว่า ตนเองไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่ให้ได้รับในสิ่งที่ต้องการด้านความมั่นคงปลอดภัยทางร่างกาย จิตใจ รวมทั้งทรัพย์สิน และผลประโยชน์

4.3 การขาดการตอบสนองความต้องการด้านความรักความเป็นส่วนหนึ่งของสังคม หมายถึง ความรู้สึกที่ผู้สูงอายุประเมินได้ว่าตนเอง ไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่ในสิ่งที่ต้องการด้านการเป็นที่ยอมรับกับผู้อื่น การเป็นมิตร การมีสิทธิ ความเป็นเจ้าของ และความต้องการเป็นสมาชิกเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม

4.4 การขาดการตอบสนองความต้องการด้านการได้รับยกย่องนับถือ หมายถึง ความรู้สึกที่ผู้สูงอายุประเมินได้ว่าตนเอง ไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่ให้ได้รับในสิ่งที่ต้องการด้านการมีชื่อเสียง การเป็นต้นแบบของผู้อื่น การเป็นที่ยกย่องของผู้อื่น และเห็นว่าตนมีคุณค่าเป็นประโยชน์ต่อสังคม

การขาดการตอบสนองความต้องการทั้ง 4 ด้าน สามารถวัดได้จากแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่องปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการขาดการตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้ารวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยเรียงลำดับในการเสนอตามหัวข้อดังต่อไปนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับผู้สูงอายุ
 - 1.1 ความหมายและเกณฑ์กำหนดวัยสูงอายุ
 - 1.2 ทฤษฎีเกี่ยวกับความสูงอายุ
2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการของผู้สูงอายุ
 - 2.1 ทฤษฎีความต้องการของมาสโลว์
 - 2.2 ความต้องการของผู้สูงอายุ
3. แนวคิดเกี่ยวกับการขาดการตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุ
4. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ
 - 4.1 ปัจจัยด้านชีวภาพ
 - 4.1.1 เพศ
 - 4.1.2 อายุ
 - 4.1.3 สถานภาพสมรส
 - 4.2 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจสังคม
 - 4.2.1 ลักษณะครอบครัว
 - 4.2.2 สถานภาพในครอบครัว
 - 4.2.3 รายได้
 - 4.2.4 สัมพันธภาพในครอบครัว
 - 4.3 ปัจจัยด้านจิตวิทยา
 - 4.3.1 พื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลาน

4.3.2 การยอมรับการเปลี่ยนแปลงทางกายจิตสังคมในวัยสูงอายุ

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับผู้สูงอายุ

1.1 ความหมายและเกณฑ์กำหนดวัยสูงอายุ

เกณฑ์ที่กำหนดว่าบุคคลใดเป็นผู้สูงอายุนั้นแตกต่างกันตามสภาพสังคม ได้มีผู้ให้ความหมายเกี่ยวกับการสูงอายุไว้ต่าง ๆ กัน ดังนี้

สไนล์ ฮีรดากร (2526 : 151-152) ได้ให้ความหมายของผู้สูงอายุไว้ว่า เป็นวัยที่ต่อเนื่องจากเริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดจนกว่าจะตาย ซึ่งโครงสร้างและหน้าที่ต่าง ๆ ได้มีการเจริญเติบโตมาก่อนแล้วค่อยเสื่อมสลายลง ในส่วนที่ยังไม่เติบโตจะเติบโตขึ้นและเสื่อมสลายลงไป

เชียรศรี วิวิธศิริ (2534 : 65) ได้ให้ความหมายไว้ว่า วัยสูงอายุเริ่มประมาณอายุ 60 ปีขึ้นไปจนถึงสิ้นชีวิต แต่จะแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล วัยนี้จะมีร่างกายและจิตใจเสื่อมอย่างรวดเร็ว

สุรางค์ จันท์เอม (2526 : 89-90) ได้ให้เกณฑ์และลักษณะของผู้สูงอายุ โดยให้สังเกตจากลักษณะต่อไปนี้

1. ร่างกายอ่อนแอ ปรับตัวเข้ากับสภาพดินฟ้าอากาศได้ยากทำให้เจ็บป่วยง่าย
2. การปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมทำได้ยาก
3. ชอบสิ่งสอนเด็ก บางรายกลายเป็นคนขี้บ่น
4. มีความรู้สึกที่ตัวเองถูกทอดทิ้ง
5. ประสาทตาจะเสื่อม
6. เจ็บช้ำ ไม่กระฉับกระเฉง
7. ชีพลงซึม
8. ผิวกายมักตกกระเหี่ยวยาน

บรอดี้ (สุกัญญา เจริญศิริ. 2535 : 44 ; อ้างอิงมาจาก Brody. 1980) ได้แบ่งผู้สูงอายุออกเป็น 3 กลุ่มย่อย ดังนี้

1. ผู้สูงอายุวัยต้น (The Young Old) อายุ 60-74 ปี
2. ผู้สูงอายุวัยกลาง (The Middle Old) อายุ 75-84 ปี :

3. ผู้สูงอายุวัยปลาย (The Old Old) อายุ 85 ปีขึ้นไป

เชฟเฟอร์ (กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2525 : 2 ; อ้างอิงมาจาก Shafer and Others. 1971 : 35) ได้แบ่งผู้สูงอายุตามอายุปฏิทินออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

1. ผู้สูงอายุวัยต้น (Young Old) มีอายุระหว่าง 65-75 ปี
2. ผู้สูงอายุวัยปลาย (Old Old) มีอายุระหว่าง 75 ปีขึ้นไป

สาวิตตรี ลัมชัยอรุณเรือง (2536 : 18) ได้ศึกษาและสรุปลักษณะของผู้สูงอายุแต่ละวัย ดังนี้

1. ผู้สูงอายุตอนต้น (อายุ 60-69 ปี) มีลักษณะดังนี้ ภาวะสุขภาพกายจิตค่อนข้างแข็งแรง กระฉับกระเฉง ความสามารถ ความต้องการทำงาน และการติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลอื่นค่อนข้างสูง ภาวะเสื่อมถอยมีร่องรอยปรากฏอยู่บ้างเล็กน้อย

2. ผู้สูงอายุตอนกลาง (อายุ 70-79 ปี) มีลักษณะดังนี้ ภาวะสุขภาพจิตลดลง ความกระฉับกระเฉง ความสามารถ ความต้องการทำงาน การติดต่อสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ ลดลง แต่ภาวะความเสื่อมถอยมากขึ้น มีความต้องการพักผ่อนมากขึ้น

3. ผู้สูงอายุตอนปลาย (อายุ 80 ปีขึ้นไป) มีสิ่งที่ปรากฏชัดเจน คือ ความเสื่อมถอยของร่างกาย จิตใจ มีความต้องการพักผ่อนตามลำพังมากกว่า ช่วยเหลือตัวเองได้น้อยลง และมีลักษณะอยู่กับที่มากกว่าเข้าหาสังคม

จากความหมายและเกณฑ์กำหนดด้วยสูงอายุที่นำมาถ่วงน้ำหนัก จะชี้วัดว่าผู้ใดเป็นผู้สูงอายุนั้น ต้องดูจากหลาย ๆ สิ่งประกอบกัน ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้กำหนดความสูงอายุโดยใช้เกณฑ์กำหนดอายุเพราะเป็นการกำหนดที่ชัดเจนแน่นอนและเป็นที่ยอมรับกันทั่วไป โดยกำหนดให้บุคคลที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปเป็นผู้สูงอายุ

1.2 ทฤษฎีเกี่ยวกับความสูงอายุ

ทฤษฎีที่อธิบายถึงกระบวนการเปลี่ยนแปลงของบุคคลเมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุนั้นมีอยู่หลายทฤษฎี ซึ่งพอรวบรวมและสรุปได้ดังนี้

1. ทฤษฎีทางชีววิทยา (Biological Theories of Aging) จากการศึกษาพบสรุปแนวคิดไว้ได้ 5 ประการดังนี้ (Decker. 1980 : 49-53)

1.1 ทฤษฎีความผิดพลาด (The Error Theory) ทฤษฎีนี้สนใจเรื่องโปรแกรมของยีนโดยเฉพาะเรื่อง DNA (Deoxy Ribonucleic Acid) และ RNA (Ribonucleic Acid) ซึ่งทำหน้าที่ผลิตโปรตีนโดยให้กรดอะมิโนและเอ็นไซม์ในการสร้างโปรตีนมีการจับคู่เหมือนของยีนที่บรรจุอยู่ใน DNA และ RNA แต่การจับคู่ของยีนนั้นอาจเกิดการผิดพลาด เมื่อนานไปเกิดการสะสมเซลล์ที่ผิดพลาดนั้น ซึ่งความผิดพลาดดังกล่าวมีผลต่อการสูงอายุนั่นเอง

1.2 ทฤษฎีเรดิคัลอิสระ (The Free-Radical Theory) ทฤษฎีนี้เชื่อว่าภายในร่างกายมนุษย์และสิ่งมีชีวิตทั้งหลายประกอบด้วยสิ่งแวดล้อมมีเรดิคัลอิสระอยู่มากมายตลอดเวลา เรดิคัลเหล่านี้จะทำให้ยีนเกิดความผิดปกติ และทำให้คอลลาเจนและอีลาสตินซึ่งเป็นองค์ประกอบของโปรตีนเนื้อเยื่อยืดหยุ่นเกิดชั้นมากขึ้นทำให้เสียความยืดหยุ่นไป

1.3 ทฤษฎีเชื่อมโยง (The Cross-linkage Theory) ทฤษฎีนี้ถือว่าการสูงอายุนั้นเป็นผลเชื่อมโยงระหว่างโมเลกุลโปรตีนโดยสารที่ทำหน้าที่ยึดเหนี่ยวไว้ด้วยวิธีต่าง ๆ ของร่างกายที่เรียกว่า Collagen โดยเชื่อว่า การสูงอายุนั้นเป็นผลจากการทำงานของ Collagen ลดลงซึ่งทำให้เกิดปัญหา เช่น การเพิ่มของความดันโลหิต เกิดปัญหาในการส่งสารไปยังส่วนสำคัญของร่างกายและมีผลกระทบต่ออวัยวะอื่น ๆ

1.4 ทฤษฎีภูมิคุ้มกัน (The Autoimmune Theory) ทฤษฎีนี้อธิบายว่า เมื่อมีสิ่งแปลกปลอมเกิดขึ้นในร่างกาย เซลล์ที่เกี่ยวข้องกับภูมิคุ้มกัน (B cells หรือ T cells) จะพยายามทำลายสิ่งแปลกปลอมดังกล่าวโดยผลิต Antibody ไว้ทำลายสิ่งแปลกปลอม แต่ในวัยสูงอายุนั้นการสร้างภูมิคุ้มกันจะลดลงและเป็นผลให้วัยสูงอายุนั้นติดเชืโรคได้ง่าย การทำลายภูมิคุ้มกันอาจเกิดการทำลายเซลล์ปกติซึ่งเรียกว่า ปฏิกริยาคุ้มกันตนเอง (Autoimmune Reaction) ทำให้เกิดโรคต่าง ๆ ได้

1.5 ทฤษฎีเกี่ยวกับต่อมพิทูอิทารี (The Pituitary Theory) ทฤษฎีนี้เชื่อว่าการสูงอายุนั้นเป็นผลของการขาดฮอร์โมนของต่อมพิทูอิทารี ตัวอย่างเช่น เมื่อเกิดการทำลายต่อมพิทูอิทารีจากเชืโรคในวัยหนุ่มสาวจะมีความสัมพันธ์กับการแสดงออกทางกายในวัยสูงอายุนั่นเอง

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า ทฤษฎีทางด้านชีววิทยาได้อธิบายถึงสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายเมื่อถึงวัยสูงอายุ ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงปัจจัยภายในไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้

2. ทฤษฎีทางด้านจิตวิทยา (Psychological Theory) ทฤษฎีนี้กล่าวถึงความสำคัญ

ของชีวิตในครึ่งหลังที่มีผลมาจากครึ่งแรกของชีวิตอันมีสาเหตุให้บุคคลิกภาพเปลี่ยนแปลงไปโดยแยกออกเป็น 2 ทฤษฎีย่อยดังนี้ (บริบูรณ์ พรนิบลย์. 2526 : 154-155)

2.1 ทฤษฎีบุคลิกภาพ (Personality Theory) ทฤษฎีนี้กล่าวว่า ผู้สูงอายุจะมีความสุขหรือมีความทุกข์นั้นขึ้นกับภูมิหลังและพัฒนาการทางด้านจิตใจของผู้นั้น ถ้าผู้สูงอายุเติบโตมาด้วยความอบอุ่น มีความรักแบบถ้อยทีถ้อยอาศัย เห็นความสำคัญของผู้อื่น มีความรักให้กับผู้อื่น และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี ก็มักเป็นผู้สูงอายุที่ค่อนข้างมีความสุข สามารถอยู่กับบุตรหลานได้โดยไม่ค่อยมีความเดือดร้อน แต่ถ้าผู้สูงอายุที่เติบโตมาในลักษณะที่ทำงานร่วมมือกับใคร ไม่ค่อยเป็น ไม่ค่อยจะช่วยเหลือผู้ใด มีจิตใจคับแคบ ถือว่าตัวใครตัวมัน และมักรู้สึกที่ตัวเองทำบุญกับใครไม่ค่อยขึ้น ก็มักจะเป็นผู้สูงอายุที่ไม่ค่อยมีความสุข ในชีวิตนั้นปลายมักจะเศร้าหมอง น่าสงสาร

2.2 ทฤษฎีความปรารถนาปรารถนา (Intelligent Theory) ทฤษฎีนี้เชื่อว่าผู้สูงอายุที่ปรารถนาปรารถนาและคงความเป็นปราชญ์ไว้ได้ก็ด้วยความสนใจในเรื่องต่าง ๆ มีการค้นคว้าและพยายามที่จะเรียนรู้ตลอดเวลา ผู้ที่มีลักษณะเช่นนี้จะต้องเป็นผู้มีสุขภาพดี มีรายได้สำหรับการใช้จ่ายโดยไม่เดือดร้อนเป็นเครื่องเกื้อหนุน

จากที่กล่าวมาแล้วนี้ จะเห็นได้ว่าสาระสำคัญในทฤษฎีบุคลิกภาพจะกล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างภูมิหลังและพัฒนาการทางด้านจิตใจกับความพอใจในชีวิตยามสูงอายุ ส่วนทฤษฎีความปรารถนาปรารถนาจะกล่าวถึงความกระตือรือร้นและความสนใจในเรื่องต่าง ๆ ถ้าผู้สูงอายุมีอยู่ตลอดเวลาจะทำให้เกิดความพึงพอใจในชีวิต

3. ทฤษฎีทางสังคมวิทยา (Sociological Theory) มีทฤษฎีที่สำคัญอธิบายถึงความสภาพดังนี้

3.1 ทฤษฎีไว้ภาวะความผูกพัน (Disengagement Theory) คัมมิงและเฮนรี (สุรกุล เจนอบรม. 2532 : 23-24 ; อ้างอิงมาจาก Cumming and Henry. 1961) ได้อธิบายทฤษฎีนี้ว่าผู้สูงอายุมีการยอมรับและแยกตัวเองออกจากสังคมเพราะคิดว่าสภาพร่างกายของตนเองนั้นไม่เหมาะสมที่จะเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมอีกต่อไป เพราะคิดว่าเรื่องเหล่านี้ควรเป็นเรื่องของวัยหนุ่มสาว การแยกตัวเองออกจากสังคมของผู้สูงอายุนั้นจะค่อยเป็นค่อยไปจนกระทั่งในที่สุดจะกลายเป็นคนชอบสันโดษอยู่คนเดียวได้อย่างสงบ และในขณะที่เดียวกันสังคมส่วนรวมก็พยายามที่จะไม่เข้าไป

ยุ่งเกี่ยวกับผู้สูงอายุเพราะถือว่าเป็นโลกของผู้สูงอายุโดยเฉพาะ จึงสมควรให้ผู้สูงอายุอยู่โดยลำพัง หรืออยู่ในกลุ่มเฉพาะผู้สูงอายุเท่านั้น

3.2 ทฤษฎีกิจกรรม (Activity Theory) เป็นทฤษฎีที่ว่าด้วยการทำกิจกรรมในการดำเนินชีวิตให้เหมือนกับวัยตอนกลางคนโดยไม่คำนึงถึงความเสื่อมสภาพร่างกาย แต่กลับพยายามฟื้นฟูสภาพทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสังคม มีการอยู่ร่วมกลุ่มกับบุคคลในวัยเดียวกันโดยมีทฤษฎีตั้งอยู่บนความเชื่อนี้ 3 ประการคือ

3.2.1 การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของผู้สูงอายุสืบเนื่องมาจากผู้สูงอายุที่มีความสามารถที่จะควบคุมพฤติกรรมของตน และสร้างสถานการณ์ใหม่ ๆ ขึ้นมาเป็นเครื่องทดแทนสิ่งที่สูญเสียไป เช่น การสูญเสียผู้เป็นที่รัก การมีชีวิตอยู่อย่างโดดเดี่ยว ฯลฯ ผู้สูงอายุจึงพยายามหากิจกรรมอื่น ๆ มากระทำเพื่อชดเชยสิ่งที่ขาดหายไปเหล่านั้น

3.2.2 การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของผู้สูงอายุสืบเนื่องมาจากความต้องการทางด้านการยอมรับของสังคมที่มีอยู่ในตัวมนุษย์ตลอดเวลา ดังนั้น เมื่อผู้สูงอายุขาดความต้องการด้านใดด้านหนึ่งก็มีความต้องการที่จะหาสิ่งทดแทนสิ่งที่ขาดหายไป

3.2.3 การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของผู้สูงอายุนั้นเนื่องมาจากผู้สูงอายุมีความเชื่อว่า กิจกรรมต่าง ๆ สามารถนำมาชดเชยกับการสูญเสียภาระหน้าที่ซึ่งต้องรับผิดชอบ การหมดภาระที่ผู้สูงอายุต้องรับผิดชอบนี้เป็นส่วนให้ผู้สูงอายุต้องเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อพบปะบุคคลอื่นจึงจะทำให้สถานะทางสังคมของผู้สูงอายุประสบความสำเร็จ และได้รับการยอมรับจากบุคคลอื่น ๆ ซึ่งทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกว่าคุณค่าในสังคมนั้น ๆ

จากที่กล่าวมาข้างต้นนี้จะเห็นได้ว่าสาระสำคัญในทฤษฎีไว้ภาวะความผูกพันจะมีความเชื่อว่า ความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุนั้นขึ้นอยู่กับ การที่ได้ถอนตัวออกจากบทบาททางสังคม ส่วนในทฤษฎีกิจกรรมนี้จะตรงกันข้ามเพราะเชื่อว่า ความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุนั้นขึ้นอยู่กับ การได้ทำกิจกรรม

2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการของผู้สูงอายุ

*2.1 ทฤษฎีความต้องการของมาสโลว์ (Maslow Hierarchy of Need Theory)

ตามแนวคิดของมาสโลว์ที่ได้ศึกษาค้นคว้าถึงความต้องการของมนุษย์ โดยมองเห็นว่า

มนุษย์ทุกคนล้วนแต่มีความต้องการที่จะสนองความต้องการให้กับตนเองทั้งสิ้นซึ่งความต้องการนั้นมีมากมาย เขาจึงได้จัดเป็นลำดับชั้นโดยเรียงจากความต้องการขั้นต่ำสุดไปหาความต้องการขั้นสูงสุดจากทฤษฎีความต้องการของมาสโลว์ (Maslow Hierarchy of Need Theory) (Maslow, 1970 : 35-38) สรุปได้ว่าความต้องการขั้นต่ำสุดได้รับการตอบสนองจนเกิดความพึงพอใจแล้ว ความต้องการชั้นที่ 2 จะเกิดขึ้นและเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจที่จะหาทางตอบสนองความต้องการนั้น เมื่อความต้องการชั้นที่ 2 ได้รับการตอบสนองบรรลุเป้าหมายแล้วความต้องการชั้นที่ 3 จะถูกพัฒนาและกระตุ้นเป็นแรงจูงใจให้เกิดความต้องการในขั้นต่อไป

ลำดับชั้นความต้องการของมนุษย์ตามแนวคิดของมาสโลว์มี 5 ชั้น ดังนี้

1. ความต้องการด้านร่างกาย (Physiological Needs) เป็นความต้องการเพื่อความอยู่รอดของชีวิตซึ่งได้แก่ ความต้องการอาหาร น้ำดื่ม อากาศ การพักผ่อนนอนหลับ การขับถ่าย ความต้องการทางเพศ ความต้องการความอบอุ่น ตลอดจนความต้องการที่จะถูกกระตุ้นอวัยวะรับสัมผัส แรงขับทางร่างกายเหล่านี้จะเกี่ยวข้องโดยตรงกับการอยู่ร่วมกับการอยู่รอดของร่างกายและอินทรีย์ ความพึงพอใจที่ได้รับในขั้นนี้จะถูกกระตุ้นให้เกิดความต้องการในระดับสูงขึ้นต่อไป ในทางตรงกันข้ามบุคคลที่ไม่ได้รับความพึงพอใจจากความต้องการพื้นฐานดังกล่าวก็จะไม่อยู่ในสภาพที่มีความพยายามที่จะแสวงหาความพึงพอใจในขั้นสูงขึ้น

2. ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย (Security and Safety Needs) เมื่อความต้องการด้านร่างกายได้รับตอบสนองแล้วบุคคลก็จะมีความต้องการในขั้นต่อไป คือ ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย ซึ่งรวมถึงความต้องการผู้ให้ความช่วยเหลือหรือผู้ปกป้องคุ้มครอง ความต้องการความอิสระจากความกลัวและความวิตกกังวล ความต้องการนี้จะเห็นเด่นชัดในเด็กส่วนมากจะมีปฏิกิริยาตอบสนองอันแสดงถึงความรู้สึกไม่มั่นคงปลอดภัยแตกต่างกันไป เช่น ร้องไห้เสียงดัง ไม่กล้าสบตาคนแปลกหน้า ถ้าหากว่ามีการเรียนรู้เกี่ยวกับประสบการณ์บางอย่างที่คิดว่าอันตรายปรากฏนั้นเกิดขึ้นอย่างไรและวิธีหลีกเลี่ยงอันตรายจากปรากฏการณ์ต่าง ๆ เหล่านี้ก็มีแนวโน้มที่จะไม่กลัวหรือรู้สึกเฉย ๆ ต่อสิ่งเหล่านั้น

ในผู้ใหญ่ความมั่นคงปลอดภัยจะมีลักษณะที่แตกต่างไปจากเด็ก เช่น แสดงออกในการเลือกงานทำที่มีความมั่นคงสวัสดิการดี ฝากเงินไว้กับธนาคาร การทำประกันภัยต่าง ๆ เป็นต้น

พฤติกรรมดังกล่าวนี้เป็นพฤติกรรมที่แสดงถึงการแสวงหาความมั่นคงปลอดภัยทั้งสิ้น หรือในเรื่องความเชื่อด้านศาสนาหรือปรัชญา อาจตีความได้ว่าเป็นความมั่นคงปลอดภัยเช่นเดียวกัน กล่าวคือ ความเชื่อทางศาสนาและปรัชญาจะช่วยให้บุคคลรู้สึกมั่นคงปลอดภัยจะแสดงออกเมื่อบุคคลอยู่ในภาวะคับขัน ในภาวะที่เกิดขึ้นบางอย่าง เช่น สงคราม อาชญากรรม อุทกภัย แผ่นดินไหว ฯลฯ พฤติกรรมของบุคคลจะแสดงออกมาแตกต่างกันเพื่อแสวงหาความมั่นคงปลอดภัยให้กับตัวเอง เช่น หลบหนี รวมกลุ่ม คล้อยตามผู้นำ เป็นต้น บางคนอาจแสดงออกมาทางด้านการเป็นโรคจิต โรคประสาท เช่น ย้ำคิดย้ำทำ

3. ความต้องการความรักและการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม (Love and Belonging Needs) ความต้องการในขั้นนี้จะเกิดเมื่อความต้องการด้านร่างกายและความต้องการความมั่นคงปลอดภัยได้รับการตอบสนองแล้ว โดยธรรมชาติของมนุษย์แล้วต้องการรวมกลุ่มและมีสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น เช่นต้องการความรักจากทุกคนในครอบครัว ญาติ ผู้ร่วมงาน ต้องการเป็นที่รักและยอมรับของบุคคลอื่น บุคคลจะรู้สึกเจ็บเหงาว่าเหวเมื่อต้องอยู่คนเดียว ขาดครอบครัว ขาดเพื่อน หรือถูกตัดขาดจากสังคม ผู้ที่ขาดความต้องการนี้ยังต้องการชดเชย เช่น ผู้ที่ขาดพ่อแม่ก็ต้องการความรักจากผู้อื่นมาชดเชย ผู้ที่รู้สึกว่าตนไม่สามารถทำประโยชน์ได้อีกก็ต้องการชดเชยมากขึ้นบุคคลจึงพยายามทำทุกวิถีทางเพื่อให้ได้มาซึ่งความรักและการได้เป็นส่วนหนึ่งของสังคม เช่น เด็กวัยรุ่นยอมติดยาเสพติดตามคำชักชวนของเพื่อนทั้ง ๆ ที่รู้ว่าเป็นอันตรายต่อสุขภาพของตนเพียงให้เพื่อนยอมรับเห็นว่าพฤติกรรมของตนเหมือนกับคนในกลุ่มซึ่งจะทำให้เพื่อนในกลุ่มยอมรับตนเอง บุคคลที่เกิดความตื่นเต้นสับสน วิดกกังวลจะมีแนวโน้มเข้าหาผู้อื่นให้เข้ามามีส่วนร่วมรับรู้ในความรู้สึกของตนและคอยให้กำลังใจที่ต้องต่อสู้กับความรู้สึกดังกล่าว หากความต้องการดังกล่าวไม่ได้รับการตอบสนองอาจจะมีผลต่อสุขภาพจิต ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจน หากครอบครัวใดมีความรักและความผูกพัน สมาชิกได้รับการยอมรับจากครอบครัว สมาชิกในครอบครัวจะมีสุขภาพจิตดี ในทางตรงกันข้ามครอบครัวที่ไม่มีความรัก ความผูกพัน สมาชิกจะมีความหงุดหงิด ฉุนเฉียว จิตใจแปรปรวน ว้าวุ่น วิดกกังวล จนอาจเป็นโรคจิตในที่สุด

4. ความต้องการที่จะได้รับการยกย่องนับถือ (Self Esteem Needs) ความต้องการได้รับการยกย่องนับถือมีอยู่ 2 ลักษณะ คือ ลักษณะแรกเป็นการยกย่องนับถือตนเอง (Self Respect) คือ ความต้องการมีอำนาจ มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความสามารถ มีผลสัมฤทธิ์ไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่นและ

มีความเป็นอิสระ ทุกคนต้องการที่จะรู้สึกว่าคุณค่าและมีความสามารถที่จะประสบความสำเร็จ ในภาระกิจต่าง ๆ ลักษณะที่สองเป็นการยกย่องนับถือจากผู้อื่น (Esteem from Others) คือ ความต้องการมีเกียรติยศ การได้รับคำยกย่องชมเชยในสิ่งที่เขาได้กระทำทำให้รู้สึกว่าคุณค่าที่ความสามารถของตนเองได้รับการยอมรับจากผู้อื่น เมื่อบุคคลได้รับความพอใจในขั้นนี้แล้วจะส่งผลให้บุคคลมีความรู้สึกและทัศนคติเกี่ยวกับการมีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความเข้มแข็ง มีความสามารถ และมีประโยชน์ต่อโลก ในทางตรงกันข้ามผู้ผิดหวังจะมีความรู้สึกและทัศนคติต่อคุณค่า มีความไม่เหมาะสม มีความอ่อนแอ รู้สึกว่าคุณค่าต่ำกว่าผู้อื่น

5. ความต้องการที่จะตระหนักในความสามารถของตนเองหรือรู้จักตนเอง (Self Actualization) ความต้องการนี้เป็นความต้องการขั้นสุดยอดของบุคคล หลังจากได้รับการตอบสนองความต้องการขั้นต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น เป็นความเข้าใจและยอมรับตนเอง ต้องการทราบถึงความสามารถจุดเด่นและข้อบกพร่องของตนเอง เมื่อจะได้ปรับปรุงตนเอง และต้องการทำงานจนสุดความสามารถได้รับความพึงพอใจสูงสุดและประสบความสำเร็จในงานที่ทำ มาสโลว์ได้ศึกษาลักษณะของบุคคลที่มุ่งไปสู่การตระหนักความเป็นจริงในตนเอง พบว่า มีลักษณะดังนี้ (Maslow. 1970 : 153-154)

1. รับรู้ความเป็นจริงเท่าที่เป็นจริง ตัดสินตนเอง และผู้อื่น ได้อย่างถูกต้อง ไม่แปรปรวนตามความต้องการของตนเองหรือ ความกลัวตลอดจนความวิตกกังวล
2. ยอมรับผู้อื่นและตนเอง
3. มีความเป็นธรรมชาติอย่างง่าย ๆ ไม่ขึ้นกับสิ่งเร้าภายนอก
4. ตระหนักถึงการดำเนินงานและเป้าหมายของชีวิต
5. มีความมุ่งมั่นและไม่ขึ้นกับบุคคลอื่น
6. เป็นตัวของตัวเอง รับผิดชอบต่อตนเอง
7. มีความชื่นชมต่อธรรมชาติ ศิลปะและเด็ก
8. ตระหนักถึงความเป็นมนุษย์ของตนเอง
9. เน้นที่เป้าหมายมากกว่าวิธีการ
10. มีความเป็นประชาธิปไตย

ทฤษฎีของมาสโลว์เป็นทฤษฎีที่เน้นความต้องการของมนุษย์ใน 3 ด้านหลักคือ ด้านร่างกาย จิตใจและสังคมโดยจัดชั้นความต้องการเป็น 5 ชั้น ความต้องการ 4 ชั้นแรกมีความจำเป็นที่ต้องได้รับตอบสนอง ถ้าไม่ได้รับการตอบสนองทำให้บุคคลเกิดความเครียดเป็นทุกข์ ส่วนความต้องการชั้นที่ 5 อาจจะไม่ได้เกิดกับทุกคน และเมื่อเกิดแล้วแม้ไม่ได้รับการตอบสนองก็ไม่ทำให้เดือดร้อนเป็นทุกข์ แต่ถ้าได้รับการตอบสนองจะทำให้บุคคลเกิดความพึงพอใจสูงขึ้นมาก (สงวนศรี วิรัชชัย. 2527 : 86-88) ในวัยสูงอายุเป็นวัยที่ต้องมีการเปลี่ยนแปลงซึ่งทำให้ผู้สูงอายุต้องประสบปัญหาโดยเฉพาะในช่วงที่ต้องหยุดงานประจำใหม่ ๆ จะทำให้เกิดความรู้สึกสูญเสีย ประกอบกับผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมร่วมด้วยเป็นเหตุให้ผู้สูงอายุไม่สามารถปรับตัวได้ มีปมด้อย ผิดหวัง หงุดหงิด กังวล มีอารมณ์เศร้า เปลี่ยนแปลงง่าย มีความวิตกกังวลว่าจะถูกทอดทิ้ง ขาดความมั่นใจในตนเอง คิดว่าตนเองไม่มีคุณค่า(จริยาวัตร คมนัยค์. 2529 : 43-48) ปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้สูงอายุทำให้ผู้สูงอายุเกิดความต้องการที่จะตอบสนองต่อปัญหาเหล่านั้น เพื่อให้เกิดความสมดุลเกิดความสุขต่อตัวผู้สูงอายุเอง

2.2 ความต้องการของผู้สูงอายุ

ในเรื่องความต้องการของผู้สูงอายุได้มีผู้ศึกษาเกี่ยวกับความต้องการของผู้สูงอายุ ซึ่งพอสรุปได้ดังต่อไปนี้

ณัฐไชย ตันติสุข (2524 : 3) กล่าวถึงความต้องการของผู้สูงอายุที่จำเป็นต่อชีวิต

3 ประเภท คือ

1. ความต้องการทางกาย คือ ปัจจัย 4 อันได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค (การพยาบาล)
2. ความต้องการด้านจิตใจ ได้แก่ ความรัก ความมั่นคงทางจิตใจ การยอมรับว่าเป็นสมาชิกของครอบครัวหรือของกลุ่ม และความสำเร็จของการทำงานนั้นปลายชีวิต
3. ความต้องการทางสังคม ได้แก่ ความสำคัญ ความเป็นเจ้าของ ความยกย่องนับถือและควมมีโอกาส

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2525 : 42-43) กล่าวถึงความต้องการของผู้สูงอายุโดยยึดแนวของเคลิร์ก (Clark) ซึ่งพบว่าผู้สูงอายุมีความต้องการในสิ่งต่อไปนี้

1. ต้องการให้ตนเป็นประโยชน์ต่อสังคม
2. ต้องการเป็นส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับหรือเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน
3. ต้องการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ หรือเกิดความพึงพอใจทวักวิถีทาง
4. ต้องการเข้าร่วมสนุกกับเพื่อนตามปกติ
5. ต้องการยอมรับนับถือ
6. ต้องการแสดงออกในผลสำเร็จของตนเอง
7. ต้องการการดูแลและป้องกันสุขภาพที่ดี
8. ต้องการการดูแลทางด้านจิตใจที่ดี
9. ต้องการครอบครัวที่อบอุ่น
10. ต้องการความสงบทางจิตใจ

ป.ปลา (2527 : 53-60) กล่าวว่า เนื่องจากผู้สูงอายุรู้สึกว่ตนหมดค่าเกิด
ความไม่แน่ใจในตนเองและบุคคลอื่นทำให้เกิดความต้องการดังนี้

1. ความต้องการเอาใจใส่และการดูแลโดยเฉพาะจากผู้ข้างเคียง เช่น คู่ชีวิต
ลูกหลาน

2. การยอมรับของครอบครัว หมู่คณะและสังคมว่ายังเป็นบุคคลที่มีประโยชน์มีคุณค่า

3. ต้องการเพื่อนโดยเฉพาะผู้ที่อยู่ในวัยเดียวกัน มีปัญหาคล้ายกัน เป็นการคุยกัน

ถึงกัน

4. ความมั่นคงทางการเงิน ชอบสะสมทรัพย์สินเพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าจะไม่ถูกทอดทิ้ง
ให้ออดตาย

สมพร เทพสิทธา (2529 : 59-60) ได้สรุปความต้องการของผู้สูงอายุไว้ว่า สิ่งที่
ผู้สูงอายุต้องการ คือ ต้องการที่อยู่อาศัย สุขภาพอนามัยที่ดี นันทนาการที่ดี

สุภัตรา สุภาพ (2526 : 35) กล่าวว่า ความต้องการของผู้สูงอายุแบ่งออกเป็น
2 ประการ คือ

1. ความต้องการด้านเศรษฐกิจ คือ ความต้องการได้รับความช่วยเหลือทางด้าน
การเงิน เช่น ลูกหลานหรือเครือญาติ อาจให้เลี้ยงดูตามอัธยาศัย

2. ความต้องการในด้านที่อยู่อาศัยโดยให้ผู้สูงอายุได้มีที่พักพิง เช่น อาศัยในบ้านของตนเองหรือลูกหลาน ญาติพี่น้อง หรือในสถานสงเคราะห์

บุญยืน สุภาพ (2522 : 94) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบปัญหาความต้องการและโลกทัศน์ของคนชราในสถานสงเคราะห์คนชราของรัฐบาลและเอกชน ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาที่ผู้สูงอายุต้องเข้ารับการสงเคราะห์ คือ ปัญหาเรื่องสุขภาพ ได้แก่ ความเสื่อมโทรมทางสุขภาพ และผู้สูงอายุมีความพอใจที่จะได้รับการตอบสนองความต้องการทางร่างกายเป็นอันดับแรก คือ ได้รับการตอบสนองความต้องการด้านอาหาร ที่พักอาศัย ความปลอดภัย และการพักผ่อนด้วยกิจกรรมนันทนาการ

ชนาน หัสติน (2529 : 257-258) ได้รายงานการศึกษาวิจัยเรื่องการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุเมื่อกรุงรัตนโกสินทร์ครบ 200 ปี พ.ศ. 2525 โดยศึกษาผู้สูงอายุในเขตจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ความต้องการของผู้สูงอายุในชนบทมีความต้องการมากที่สุด คือ เรื่องเงินทอง รองลงมาคือ ต้องการทำบุญกุศล มีสุขภาพดี ไม่มีโรคภัยไข้เจ็บ อายุยืน ร่างกายแข็งแรง แต่สำหรับในเขตเมืองความต้องการมากที่สุดคือ ต้องการมีสุขภาพแข็งแรง รองลงมาคือทำบุญกุศล และเงินทอง

อมรรัตน์ เจริญชัย (2530 : 95-98) ได้ทำการวิจัยเรื่องความต้องการของผู้สูงอายุโดยศึกษาความต้องการของผู้สูงอายุในเรื่องอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่พักอาศัย ความต้องการด้านอารมณ์และจิตใจ ความสัมพันธ์ของผู้สูงอายุกับสมาชิกในครอบครัว การใช้เวลาว่างในการพักผ่อน การออกกำลังกาย และงานอดิเรก พบว่า สิ่งที่ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีความต้องการคือการเอาใจใส่ดูแลจากลูกหลาน ต้องการรักษาร่างกายและสมองให้อยู่ในสภาพดี ต้องการให้ลูกหลานมาเยี่ยมเป็นประจำ

3. แนวคิดเกี่ยวกับการขาดการตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุ

ในการสำรวจเกี่ยวกับผู้สูงอายุพบว่าผู้สูงอายุยังประสบปัญหาได้รับความเดือดร้อน และถูกทอดทิ้งนั้นยังไม่สามารถครอบคลุมประชากรสูงอายุได้ทั้งหมด ส่วนหนึ่งจะพบได้จากผู้สูงอายุที่ขอเข้าอยู่ในสถานสงเคราะห์คนชราเพราะผู้สูงอายุเหล่านี้ต้องมีลักษณะดังนี้ คือ ไม่มีที่อยู่อาศัยและไม่มีผู้อุปการะเลี้ยงดู หรือมีที่อยู่อาศัยแต่ขาดผู้ดูแล หรือไม่สามารถอาศัยอยู่กับครอบครัวได้ จากจำนวนสถานสงเคราะห์ของกรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงมหาดไทยทั่วประเทศ 13 แห่ง มีผู้สูงอายุเข้ารับการสงเคราะห์นับถึงวันที่ 31 พฤษภาคม 2536 มีจำนวน 1,810 คน โดยเฉพาะ

ผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานครมีผู้รอการเข้าอยู่ในสถานสงเคราะห์ถึง 641 คน (กรมประชาสงเคราะห์ กองสวัสดิการสังคม. 2537 : 1-9) ได้มีผู้ศึกษาถึงสาเหตุการเข้ามาอยู่ในสถานสงเคราะห์โดยมีสาเหตุต่าง ๆ กันดังนี้

บุญยืน สุภาพ (2522 : 94) และกมลยา แสงสีทอง (2526 : 26) พบว่าเหตุที่ผู้สูงอายุเข้ารับการสงเคราะห์คือ ไม่มีญาติพี่น้องอุปการะ เข้ากับญาติไม่ได้ อยู่บ้านไม่มีความสุข ถูกทอดทิ้ง ผละไล่ให้ไปอยู่กับคนอื่นที่ไม่คุ้นเคย และสุขภาพไม่ดี

พีรสิทธิ์ คำวนศิลป์ และคนอื่น ๆ (2528 : 42-44) พบว่าสาเหตุที่คนชราต้องเข้ารับการสงเคราะห์คือ ไม่มีคนเลี้ยงดู ลูกหลานไม่ดูแลเอาใจใส่ ไม่มีทรัพย์สินและที่อยู่อาศัย

อุตราพร บุญนาค (2528 : 100) พบว่าผู้สูงอายุที่เข้ามารับการสงเคราะห์รู้สึกว่าการอยู่กับครอบครัวไม่มีความสุข ซึ่งจริง ๆ แล้วผู้สูงอายุยังต้องการความรัก การเอาใจใส่ดูแลการยกย่องถือจากครอบครัว เมื่อไม่ได้รับการตอบสนองดังกล่าวทำให้ผู้สูงอายุปรับตัวเข้ากับครอบครัวไม่ได้

จากการศึกษาเกี่ยวกับความต้องการ และปัญหาของผู้สูงอายุนั้นจะเห็นได้ว่า เป็นส่วนที่เกิดกับร่างกาย จิตสังคม จากทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ดังกล่าวมาแล้ว บุคคลที่ขาด หรือ ไม่ได้รับการตอบสนองความต้องการหรือเกิดปัญหาเหล่านั้นจะทำให้เกิดความไม่พึงพอใจ เป็นทุกข์ เนื่องจากการขาด หมายถึง การที่ไม่ครบ ขาดพร่อง ควรจะมีแต่ไม่ครบ ขาดคุณสมบัติ ส่วนการตอบสนอง หมายถึง การตอบกลับไป และความต้องการ หมายถึง ความอยากได้ ใคร่ได้ (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525) เพราะฉะนั้น การขาดการตอบสนองความต้องการ จึงหมายถึง การตอบกลับความอยากได้ที่ไม่ครบ ในเรื่องของความพึงพอใจนั้น แคนทริล (Andrew and Candall. 1976 : 10 ; citing Cantril. 1965) กล่าวว่าไว้ว่า เกิดจากบุคคลรับรู้และใช้กระบวนการทางสติปัญญาของตนประมวลภาพรวมตามความเป็นจริงในโลกที่ตนเองเผชิญอยู่แล้ว ทำการประเมินและตัดสินใจด้วยตนเอง ดังนั้น การขาดการตอบสนองความต้องการตามแนวคิดของมาสโลว์จึงหมายถึง ความรู้สึกหรือการรับรู้ ที่ผู้สูงอายุประเมินได้ว่าตนเองไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่ให้ได้รับในสิ่งที่ตนต้องการทั้งทางด้านร่างกายและจิตสังคม ซึ่งเป็นความต้องการที่มีความจำเป็นที่ต้องได้รับตอบสนอง ถ้าไม่ได้รับตอบสนองทำให้เกิดความเครียด เป็นทุกข์ นั่นคือ

ความต้องการ 4 ชั้นแรกของมาสโลว์ ได้แก่ การขาดการตอบสนองความต้องการด้านร่างกาย การขาดการตอบสนองความต้องการด้านความมั่นคงปลอดภัย การขาดการตอบสนองความต้องการด้านความรักความเป็นส่วนหนึ่งของสังคม และการขาดการตอบสนองความต้องการการยกย่องนับถือ ซึ่งในแต่ละบุคคลย่อมแตกต่างกันไป เนื่องจากความแตกต่างของแต่ละบุคคล สภาพสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม การศึกษาตัวแปรที่เกี่ยวกับสภาพจิตใจของผู้สูงอายุ เช่น ความพึงพอใจ ความเครียด ความซึมเศร้าและจิตลักษณะอื่น ๆ มีมานานแล้ว ส่วนการขาดการตอบสนองความต้องการโดยตรงกับปัจจัยด้านชีวภาพ คือ เพศ อายุ และสถานภาพสมรส ปัจจัยด้านเศรษฐกิจสังคม คือ ลักษณะครอบครัว สถานภาพในครอบครัว รายได้ และสัมพันธภาพในครอบครัว ปัจจัยด้านจิตวิทยา คือ พื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลาน และการยอมรับการเปลี่ยนแปลงทางกายจิตสังคมของผู้สูงอายุ ยังไม่มีผู้ใดศึกษามาก่อน จึงเป็นมูลเหตุให้ผู้วิจัยทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการขาดการตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุ

4. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ

4.1 ปัจจัยด้านชีวภาพ

4.1.1 เพศ

เพศ ที่แตกต่างกันจะมีผลในด้านต่าง ๆ สำหรับผู้สูงอายุแตกต่างกัน เนื่องจากผู้สูงอายุหญิงมีอายุยืนมากกว่าผู้สูงอายุชาย การตายของผู้สูงอายุชายสูงกว่าผู้สูงอายุหญิง ผู้สูงอายุหญิงจึงตกอยู่ในภาวะหม้าย ขาดคู่คิดคู่ปรึกษา มีการเปลี่ยนแปลงบทบาททางสังคม การสูญเสียอำนาจทำให้รู้สึกว่าตนเองไร้ค่า โดดเดี่ยว ซึมเศร้า และเกิดปัญหาทางจิตใจได้มากกว่า (เนภาพร ชัยวรรณ และคนอื่น ๆ. 2533 : 4 ; กองวิชาการ กรมประชาสัมพันธ์. 2533 : 17 ; นิสิต ชูโต. 2525 : 1-3)

ปราโมทย์ วังสะอาด (2530 : 99) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อสุขภาพจิตของผู้สูงอายุ กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ พบว่า เพศมีความสัมพันธ์ทางลบกับสุขภาพจิต และผู้สูงอายุเพศหญิงส่วนมากมีสุขภาพจิตไม่ดี

บึงอรรถัน ศุขตระกูล (2532 : 77) ศึกษาเกี่ยวกับสถานสุขภาพของผู้สูงอายุ พบว่า เพศมีความสัมพันธ์ต่อสถานสุขภาพด้านจิตใจ โดยผู้สูงอายุเพศชายจะมีความเครียดน้อยกว่าผู้สูงอายุ

เพศหญิง

จารุวรรณ เหมะธร และพิมพ์พรรณ ศิลป์สุวรรณ (2527 : 66-67) ศึกษาเรื่องความต้องการทางด้านสุขภาพอนามัยของผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุหญิงจะมีความสามารถตามหน้าที่ร่างกายต่ำกว่าผู้สูงอายุเพศชาย มีการเปลี่ยนแปลงกิจกรรมต่าง ๆ ในทางที่ต้องการความช่วยเหลือมากกว่า รวมทั้งรายงานว่าตนเองอยู่ในภาวะเจ็บป่วยสูงกว่าผู้สูงอายุเพศชาย

จากการวิจัยข้างต้นที่ศึกษาในผู้สูงอายุที่มีเพศต่างกัน เพื่อศึกษาปัญหาทางด้านร่างกายและจิตใจของผู้สูงอายุ จะเห็นแนวโน้มว่าผู้สูงอายุที่มีเพศแตกต่างกันจะเกิดปัญหาและความต้องการแตกต่างกัน ผู้วิจัยจึงเชื่อว่าเพศของผู้สูงอายุที่แตกต่างกันจะมีความเกี่ยวข้องกับการขาดการตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุแตกต่างกัน

4.1.2 อายุ

ผู้สูงอายุในแต่ละช่วงอายุจะมีสภาพร่างกายและจิตสังคมแตกต่างกัน โดยผู้สูงอายุตอนต้น (อายุ 60-69 ปี) มีสุขภาพและจิตสังคมค่อนข้างดี การติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลอื่นค่อนข้างสูง ผู้สูงอายุตอนกลาง (อายุ 70-79 ปี) สิ่งที่น่าวิตกชัดในวัยสูงอายุตอนต้นจะลดลง เกิดภาวะเสื่อมถอย และในผู้สูงอายุตอนปลาย (อายุ 80 ปีขึ้นไป) ภาวะเสื่อมถอยปรากฏชัดขึ้น (สาวิตรี ลิ้มชัยอรุณเรือง, 2536 : 18)

บุญยืน สุภาพ (2522 : 82) ศึกษาเปรียบเทียบความต้องการและโลกทัศน์ของคนชราในสถานสงเคราะห์ของรัฐบาลและเอกชน พบว่า ผู้สูงอายุตอนต้น (อายุ 60-69 ปี) มีความต้องการมากกว่าผู้สูงอายุตอนปลาย (80 ปีขึ้นไป) และผู้สูงอายุที่มีอายุมากจะมีความต้องการด้านร่างกาย จิตใจ เศรษฐกิจ และสังคมต่ำ

จารุวรรณ เหมะธร และพิมพ์พรรณ ศิลป์สุวรรณ (2527 : 67-69) พบว่าอายุมีความสัมพันธ์ทางลบความสามารถทางหน้าที่ร่างกายของผู้สูงอายุ และมีความสัมพันธ์ทางลบกับความพึงพอใจในชีวิต (Edward and Klemmack, 1977 : 156)

สายยนต์ เจริญขำ (2535 : 6) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความซึมเศร้าของผู้สูงอายุในเขตชนบท อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครราชสีมา พบว่า อายุมีความสัมพันธ์กับความซึมเศร้าโดยที่ผู้สูงอายุที่มีอายุเพิ่มขึ้นจะมีความซึมเศร้าน้อยกว่าผู้สูงอายุอายุน้อย

สกอตต์ (Scotte. 1982 : 623) พบว่า ผู้เกษียณอายุช่วงต้น ๆ คือ 60-63 ปีมีผลกระทบทางลบด้านต่าง ๆ มากกว่าผู้เกษียณอายุมานานแล้ว ซึ่งอาจเป็นเพราะผู้สูงอายุช่วงต้น ๆ มีปัญหาด้านการปรับตัวต่อการเกษียณอายุ

ปาลมอร์ และคนอื่น ๆ (Palmore and Others. 1984 : 116) ได้ศึกษาผู้เกษียณอายุ ได้แก่ สุขภาพ ทัศนคติ และความพึงพอใจ พบว่า ผู้สูงอายุช่วงอายุต้น ๆ ก่อน 64 ปี มีความพึงพอใจในชีวิตสูงกว่าช่วงอื่น ๆ

จากงานวิจัยข้างต้นที่ศึกษาในผู้สูงอายุที่มีช่วงอายุแตกต่างกัน เพื่อศึกษาด้านร่างกาย จิตสังคมของผู้สูงอายุ ยังไม่สามารถสรุปได้แน่ชัดว่าผู้สูงอายุที่มีอายุช่วงใดจะมีปัญหามากกว่ากัน แต่จากงานวิจัยที่กล่าวมาสามารถสรุปได้ว่าผู้สูงอายุที่มีช่วงอายุแตกต่างกันจะมีปัญหาและความต้องการแตกต่างกัน ผู้วิจัยจึงเชื่อว่าอายุของผู้สูงอายุที่แตกต่างกันจะมีความเกี่ยวข้องกับการขาดการตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุ

4.1.3 สถานภาพสมรส

ในวัยสูงอายุเป็นวัยแห่งการพลัดพรากจากบุคคลอันเป็นที่รัก ผู้สูงอายุที่สูญเสียคู่ครองหรือโสดมักมีปัญหาด้านอารมณ์และความเหงา ผู้สูงอายุที่มีคู่ครองจะมีปัญหาน้อยกว่าผู้สูงอายุที่อยู่โดดเดี่ยว เพราะคู่ครองมักช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ผู้สูงอายุที่มีความพอใจในสถานภาพสมรสของตนมักมีความพึงพอใจในชีวิต (Berry and William. 1987 : 107-116) เพราะสถานภาพสมรสมีความสัมพันธ์กับสถานภาพสุขภาพด้านจิตใจ (บังอรรัตน์ ศุขตระกูล. 2532 : 77) และจากการศึกษาของ สุพรรณิ นันทชัย (2535 : 123) ยังพบว่า ผู้สูงอายุที่ไม่ได้อยู่กับคู่สมรสจะมีความเหงามากกว่ากลุ่มที่ยังอยู่กับคู่สมรส

เชมิกา ยามะรัต (2527 : 119) และมารศรี นุชแสงพลี (2532 : 109-111) ศึกษาเกี่ยวกับความพึงพอใจของผู้สูงอายุ ได้ผลสอดคล้องกันคือ สถานภาพสมรสมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตโดยผู้ที่อยู่ร่วมกับคู่สมรสจะมีความพึงพอใจในชีวิตสูงกว่าผู้สูงอายุที่อยู่เป็นโสด หม้าย หย่า แยก

เบญจมา เลาพนูนรังสี (2534 : 10) ศึกษาความสัมพันธ์ของการเตรียมตัวก่อนการเกษียณอายุราชการกับการปรับตัวภายหลังเกษียณอายุราชการของข้าราชการพลเรือน จังหวัด

นครราชสีมา พบว่า ผู้สูงอายุที่มีสถานภาพสมรสคู่จะมีการปรับตัวได้ดีกว่าผู้สูงอายุที่มีสถานภาพสมรส
โสด หม้าย หย่า แยก

ปราโมทย์ วังสะอาด (2530 : 103) พบว่า สถานภาพสมรสมีความสัมพันธ์กับ
สุขภาพจิตของผู้สูงอายุโดยผู้สูงอายุที่มีสถานภาพสมรสคู่จะมีสุขภาพจิตดีกว่าผู้สูงอายุที่มีสถานภาพสมรส
โสด หม้าย หย่า

เรินฮาร์ดท์ (Reinhardt. 1988 : 1410 B) ได้ศึกษาการปรับตัวในผู้สูงอายุหญิงที่มี
สถานภาพสมรสคู่ 75 คน และที่มีสถานภาพสมรสหม้าย 76 คน พบว่า ผู้สูงอายุหญิงที่มีสถานภาพสมรส
คู่มีความพึงพอใจในชีวิตสูงกว่าผู้สูงอายุที่มีสถานภาพสมรสหม้าย

จากงานวิจัยข้างต้นที่ศึกษาในผู้สูงอายุที่มีสถานภาพสมรสแตกต่างกัน เพื่อศึกษาปัญหา
ด้านจิตใจของผู้สูงอายุ จะเห็นได้ว่าผู้สูงอายุที่มีสถานภาพสมรสแตกต่างกันจะมีปัญหาแตกต่างกัน
ผู้วิจัยจึงเชื่อว่าสถานภาพสมรสของผู้สูงอายุที่แตกต่างกันจะมีความเกี่ยวข้องกับการขาดการตอบสนอง
ความต้องการของผู้สูงอายุ

4.2 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจสังคม

4.2.1 ลักษณะครอบครัว

โดยทั่ว ๆ ไปลักษณะครอบครัวไทยแบ่งออกเป็นครอบครัวเดี่ยว (Nuclear Family)
ซึ่งประกอบด้วยสามี ภรรยา และบุตรเท่านั้น มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิด คือ ทางสายโลหิต และ
กฎหมายเป็นครอบครัวเล็ก ส่วนครอบครัวขยาย (Extended Family) ประกอบด้วยครอบครัว 2
ครอบครัว หรือมากกว่าของพี่น้อง และอยู่กับครอบครัวที่แก่กว่าอีกช่วงอายุ เช่น ครอบครัวนี้อาจ
เป็นเชื้อสายข้างบิดา มารดา หรือทั้งสองข้าง ลูกหลานแต่งงานแล้วยังอยู่ร่วมกัน ส่วนใหญ่จะพบใน
สังคมชนบท สังคมในเขตเมืองและเขตชนบทนับเป็นองค์ประกอบของสังคมอย่างหนึ่งที่มีความสัมพันธ์
กับการขาดการตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุอย่างมากในสังคมปัจจุบัน ผู้สูงอายุที่อยู่ในเขต
เมืองส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นครอบครัวเดี่ยว สมาชิกในครอบครัวต้องไปประกอบอาชีพเพื่อหาเลี้ยง
ตนเองและครอบครัว ประกอบกันมีการแยกครอบครัวออกไป ผู้สูงอายุที่อยู่ในครอบครัวเดี่ยวจึงต้อง
อยู่โดยลำพัง จะมองภาพพจน์เกี่ยวกับตนเองไปในทางที่มีประโยชน์ต่อสังคมและบุตรหลานน้อยกว่า
ผู้สูงอายุที่อยู่ในครอบครัวขยาย(สุวรรณี พลัฒาทอง. 2522 : 145) และผู้สูงอายุที่อยู่ในครอบครัว

เดี่ยวจะมีความรู้สึกเครียดมากกว่าผู้สูงอายุที่อยู่ในครอบครัวขยาย (บังอรรัตน์ ศุขตระกูล. 2532 : 80)

จากงานวิจัยข้างต้นที่ศึกษาในผู้สูงอายุที่มีลักษณะครอบครัวแตกต่างกัน เพื่อศึกษาปัญหาจิตใจของผู้สูงอายุ จะเห็นได้ว่าผู้สูงอายุที่อยู่ในครอบครัวที่มีลักษณะครอบครัวแตกต่างกันจะมีปัญหาแตกต่างกัน ผู้วิจัยจึงเชื่อว่าความแตกต่างของลักษณะครอบครัวที่ผู้สูงอายุอาศัยอยู่จะมีความเกี่ยวข้องกับการขาดการตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุ

4.2.2 สถานภาพในครอบครัว

เมื่ออายุมากขึ้นบทบาทในสังคมย่อมถูกเปลี่ยนแปลงไป บทบาทความเป็นบิดามารดา หรือหัวหน้าครอบครัวหมดความหมายเมื่อลูก ๆ บรรลุนิติภาวะสามารถดำรงชีวิตด้วยตนเอง และแยกครอบครัวออกไป บทบาทในการทำงานหมดสิ้นหรือลดลง สูญเสียอำนาจและความสามารถต่าง ๆ สูญเสียบทบาทการเป็นสามี/ภรรยา เสียชีวิตหรือเพื่อนสนิท การเปลี่ยนแปลงบทบาททางสังคมที่มีต่อผู้สูงอายุจะเปลี่ยนแปลงอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับทัศนคติหรือภาพจน์ของสังคมที่มีต่อผู้สูงอายุสังคมไทยในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงจากสังคมเกษตรเป็นสังคมอุตสาหกรรมทำให้โครงสร้างของครอบครัวเกิดการเปลี่ยนแปลงจากโครงสร้างแบบครอบครัวขยายมาเป็นแบบครอบครัวเดี่ยว ระบบเครือญาติที่ประกอบด้วยคนหลาย ๆ ช่วงคน บุคคลมีการยอมหรือกำหนดบทบาทผู้สูงอายุแน่ชัดค่อย ๆ เปลี่ยนรูปไปทำให้ลดคุณค่าของผู้สูงอายุลง (พีรสิทธิ์ คำวนศิลป์ และคนอื่น ๆ. 2523 : 24) การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้ค่านิยมของบุตรหลานที่มีต่อผู้สูงอายุเปลี่ยนแปลงไป สมาชิกในครอบครัวมักมองผู้สูงอายุเป็นเพียงสมาชิกพิเศษในครอบครัว ไม่มีสิทธิ์เข้ายุ่งเกี่ยวเรื่องภายในบ้านบุตรหลานต้องการอิสระตัดสินใจเอง (จารุวรรณ เหมะธร และพิมพ์พรณ ศิลปสุวรรณ. 2526 : 28) ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีบทบาทให้คำปรึกษาหารือ (แวนทิพย์ น.สวพร และคนอื่น ๆ. 2518 : 30) จากการศึกษาของนิศา ชูโต (2525 : 3-11) ที่ศึกษาปัญหาของคนชราไทย พบว่า บทบาทที่มีความหมายสำคัญสำหรับคนชรา และบทบาทที่คนชราคิดว่าช่วยเหลือครอบครัวได้มากที่สุด คือ บทบาทการเป็นหัวหน้าครอบครัว หรือเป็นที่พึ่งที่ปรึกษาของครอบครัว

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าสถานภาพของผู้สูงอายุมีผลต่อความรู้สึกของผู้สูงอายุ ผู้วิจัยจึงเชื่อว่า ความแตกต่างของสถานภาพในครอบครัวซึ่งผู้สูงอายุอยู่

จะมีความเกี่ยวข้องกับการขาดการตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุ

4.2.3 รายได้

วัยสูงอายุเป็นวัยที่ต้องออกจากการทำงานประจำ ทำให้ผู้สูงอายุเกิดความสูญเสียตำแหน่งหน้าที่การงานซึ่งยังผลให้ผู้สูงอายุขาดรายได้หรือรายได้ลดน้อยลง จากการศึกษาที่ผ่านมาพบว่า ปัญหาที่ผู้สูงอายุต้องประสบคือ การมีรายได้น้อยลง (นิศา ชูโต. 2525 : 22 ; รำพรรณ ภักธนิตย์. 2529 : 78-85 ; ประพนธ์ดาว สุคนธ์. 2526 : 39) ผู้สูงอายุในยุคปัจจุบันต้องพึ่งพาตนเองและเลี้ยงตนเองได้ถึงจะไม่ขาดคนดูแล ผู้สูงอายุที่ไม่มีเงินจะต้อยค่าลง และขาดคนดูแลเอาใจใส่ หรือเคารพนับถือ (สมศรี สุกุมลนันทน์, หนังสือพิมพ์เดลินิวส์. 2537 : 22) การมีรายได้ต่ำไม่เพียงพอ ในการจัดหาปัจจัยที่สนองความต้องการพื้นฐานของบุคคลย่อมทำให้เกิดความยากลำบากในการดำรงชีวิตและเกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมาได้ (ทัศนีย์ เกริกกุลธร. 2536 : 42) จากการศึกษาของศุภวัลย์ พลายน้อย และเนาวรัตน์ พลายน้อย (2526 : 23) ที่ศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบของการพัฒนาที่มีต่อปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุพบว่า ตัวแปรทางด้านเศรษฐกิจมีความสัมพันธ์กับความต้องการของผู้สูงอายุซึ่งสอดคล้องกับ เอ็ดเวิร์ดและเคลมแมค (Edward and Klemmack. 1977 : 156) และมารศรี นุชแสงพลี (2532 : 109-111) ที่พบว่า รายได้มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ และกนกวรรณ ศิลปกรรมพิเศษ (2527 : 60-65) ยังได้ผลการวิจัยสนับสนุนโดยพบว่า ผู้สูงอายุที่มีรายรับและรายจ่ายสมดุลจะมีการปรับตัวดีกว่าผู้สูงอายุที่มีรายรับและรายจ่ายไม่สมดุล

จากงานวิจัยข้างต้นที่ศึกษาเกี่ยวกับรายได้ของผู้สูงอายุ เพื่อศึกษาปัญหาร่างกายและจิตสังคมของผู้สูงอายุจะเห็นได้ว่า รายได้ของผู้สูงอายุจะมีผลต่อปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุ จึงทำให้ผู้วิจัยเชื่อว่า รายได้จะมีความเกี่ยวข้องกับการขาดการตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุ

4.2.4 สัมพันธภาพในครอบครัว

สัมพันธภาพในครอบครัวเป็นความสัมพันธ์ที่ผู้สูงอายุและสมาชิกในครอบครัวมีต่อกัน รวมทั้งการแสดงพฤติกรรมต่อผู้สูงอายุ สัมพันธภาพในครอบครัวเป็นปรากฏการณ์แสดงถึงความต้องการพื้นฐานของบุคคลที่ต้องการติดต่อ หรือสัมพันธ์กับผู้อื่น และทำให้เกิดผลกระทบต่อบุคคลได้เช่นกัน เนื่องจากวัยสูงอายุบุตรหลานมักจะมีครอบครัว แยกครอบครัวไปอยู่กันต่างหาก ความสัมพันธ์

ระหว่างพ่อแม่ซึ่งเป็นผู้สูงอายุกับบุตรหลานลดลงทำให้ผู้สูงอายุต้องอยู่อย่างโดดเดี่ยว ซึ่งเป็นวัยที่มีสภาพเสื่อมถอยด้วยแล้วยิ่งทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกเจ็บเหงา เกิดความซึมเศร้า เบื่อหน่ายง่าย (อัมพร โอตระกูล. 2527 : 29-30) จากการศึกษาของเชมิกา ยามะรัต (2527 : 33) พบว่าสัมพันธภาพในครอบครัวมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ

เรินฮาร์ดท์ (Reinhardt. 1988 : 1410 B) ศึกษาการปรับตัวของหญิงสูงอายุที่มีสถานภาพสมรสคู่และหม้าย พบว่า สัมพันธภาพสามารถทำนายความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุได้ และการมีสัมพันธภาพกับบุตรจะทำให้เกิดความพึงพอใจมากกว่าการมีสัมพันธภาพกับเพื่อนบ้าน

สปาร์คส์ (Sparks. 1989 : 1858 B) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ พบว่า การปฏิสัมพันธ์ทางสังคมมีผลต่อความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ

แกรนท์ แพตเตอร์สัน และเยเกอร์ (สายยนต์ เจริญข้า. 2535 : 76 ; อ้างอิงมาจาก Grant Patterson and Yager. 1988) และเอสวี เรสตี (สายยนต์ เจริญข้า. 2535 : 76 ; อ้างอิงมาจาก Asvi Retty. 1992) ที่พบว่า แรงสนับสนุนทางสังคมมีความสัมพันธ์กับความซึมเศร้าของผู้สูงอายุ โดยที่ผู้สูงอายุที่ได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมน้อยจะมีความซึมเศร้ามากกว่าผู้สูงอายุที่ได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมมากกว่า

จงรักษ์ ศุภกิจเจริญ (2527 : 109) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพในครอบครัวและพฤติกรรมเผชิญภาวะเครียดในผู้ป่วยสูงอายุ พบว่า สัมพันธภาพในครอบครัวมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมเผชิญภาวะเครียด นั่นคือ ถ้าสัมพันธภาพในครอบครัวดีผู้ป่วยสูงอายุสามารถแสดงพฤติกรรมเผชิญภาวะเครียดได้ดี และในทางตรงกันข้ามถ้าสัมพันธภาพในครอบครัวไม่ดีผู้ป่วยสูงอายุจะเกิดปัญหาด้านจิตใจได้

จากงานวิจัยข้างต้นที่ศึกษาเกี่ยวกับสัมพันธภาพของผู้สูงอายุ จะเห็นได้ว่าสัมพันธภาพมีความสำคัญทางด้านจิตใจต่อผู้สูงอายุ โดยเฉพาะสัมพันธภาพในครอบครัว ผู้วิจัยจึงเชื่อว่าสัมพันธภาพในครอบครัวของผู้สูงอายุจะมีความเกี่ยวข้องกับการขาดการตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุ

4.3 ปัจจัยด้านจิตวิทยา

4.3.1 พื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลาน

การอบรมเลี้ยงดู หมายถึง การที่บิดา มารดา หรือผู้ดูแลเด็กปฏิบัติต่อเด็ก ผู้เลี้ยงดูมี

การติดต่อเกี่ยวข้องกับเด็ก เด็กมีโอกาสร้องและเลียนแบบการกระทำของผู้เลี้ยงดู วิธีในการอบรมเลี้ยงดูขึ้นอยู่กับความเชื่อ ลักษณะนิสัย ความนิยมของสังคมที่ผู้อบรมเลี้ยงดูอาศัยอยู่ (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจักษ์ปัจฉิม, 2520 : 4-5) การอบรมเลี้ยงดูมีผลต่อเด็กในการแสดงพฤติกรรม เช่นการศึกษาของโควิลล์ และคนอื่น ๆ (Coville and Others. 1960 : 120-129) ที่ศึกษาสาเหตุการที่บุคคลแสดงพฤติกรรมขัดกับสังคมสาเหตุหนึ่งคือ ความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดา ซึ่งมีลักษณะดังนี้คือ เด็กที่มีความรู้สึกว่าถูกทอดทิ้งจะมีปฏิกิริยาตอบโต้ประชดบิดามารดา เพื่อดึงดูดความสนใจ การกระทำผิดเป็นการตำหนิโทษบิดามารดาทางอ้อม เด็กเกิดความรู้สึกไม่ต่อบิดามารดา ในเรื่องของการขาดแบบอย่างที่ยึดถือได้ เด็กที่ขาดการเอาใจใส่จากบิดามารดา หรือเด็กที่มาจากสภาพบ้านแตกสาแหรกขาดหรือถูกทอดทิ้ง จะไม่มีแบบอย่างที่ดีในการเลียนแบบ และเด็กที่พ่อแม่ต้องการให้เด็กเป็นอย่างที่เด็กไม่สามารถจะเป็นได้ จะทำให้เด็กเกิดความยุ่งยากใจ ไม่สามารถทำตามแบบอย่าง ได้อาจทำให้เกิดบุคลิกภาพเป็นปฏิปักษ์ต่อสังคมได้

การอบรมเลี้ยงดูมีความสำคัญต่อการหล่อหลอมบุคลิกภาพของเด็ก ซึ่งขึ้นกับความสัมพันธ์และวิถีถ่ายทอดของพ่อแม่ที่มีต่อเด็ก การอบรมเลี้ยงดูมีหลายประเภทได้มีผู้ศึกษาต่าง ๆ กัน ดังนี้

โรเจอร์ส (Rogers. 1972 : 127) ได้แบ่งการอบรมเลี้ยงดูออกเป็น 3 แบบ

1. การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย หมายถึง วิธีการของพ่อแม่ที่ทำให้เด็กมีความรู้สึกว่าตนเองได้รับการปฏิบัติด้วยความยุติธรรม ไม่ตามใจ หรือเข้มงวดเกินไป พ่อแม่ให้ความรัก ความอบอุ่น มีเหตุผลยอมรับความสามารถและความคิดเห็นของเด็ก เปิดโอกาสให้เด็กมีส่วนร่วมรับรู้ในกิจกรรมบางอย่าง ส่งเสริมให้เด็กมีอิสระในการตัดสินใจแก้ปัญหาด้วยตนเอง มีความเป็นตัวของตัวเอง และให้ความร่วมมือกับเด็กตามโอกาสเหมาะสม

2. การอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความคุ้มครองมากเกินไป หมายถึง วิธีการปฏิบัติของพ่อแม่ที่ทำให้เด็กมีความรู้สึกว่าตนเองไม่ได้รับอิสระเท่าที่ควร ไม่ได้ทำในสิ่งที่ตนเองต้องการหรือทำอะไรด้วยตนเอง ต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบวินัยที่พ่อแม่กำหนดไว้ ถูกควบคุมดูแลอยู่ในสายตาหรือคุ้มครองป้องกันให้ความช่วยเหลือตลอดเวลา ไม่มีความเป็นตัวของตัวเอง และมีความรู้สึกว่าตนเองเป็นเด็กอยู่เสมอ

3. การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยหรือทอดทิ้ง หมายถึง วิธีการปฏิบัติของพ่อแม่ ที่ทำให้เด็กรู้สึกว่าถูกเกลียดชัง ไม่ได้รับการเอาใจใส่สนับสนุนหรือให้คำแนะนำช่วยเหลือเท่าที่ควร มักใช้การวิจารณ์หรือตำหนิโทษที่รุนแรง และปราศจากเหตุผล ไม่ให้ความสนิทสนมเป็นกันเองและปล่อยปละละเลยความเป็นอยู่

สุโท เจริญสุข (2520 : 116-120) แบ่งการอบรมเลี้ยงดูเป็น 3 แบบ คือ

1. การอบรมเลี้ยงดูแบบอัตตาธิปไตย พ่อแม่จะใช้กฎเกณฑ์ตายตัวและต้องทำตามกฎเกณฑ์ที่ตั้งไว้ หากมีการฝ่าฝืนจะถูกลงโทษอย่างรุนแรงเพื่อให้ประสบความสำเร็จ พ่อแม่จะหวังสูง ต้องการความสมบูรณ์แบบของชีวิต ถ้าเด็กมีความสามารถใกล้เคียงกับความมุ่งหวังของพ่อแม่เด็กจะมีแรงขับสูง มักประสบความสำเร็จในชีวิตแต่พฤติกรรมการแสดงออกมักไม่ค่อยมีความสุขกับชีวิต ถ้าเด็กมีความสามารถต่ำกว่าความมุ่งหวังของพ่อแม่จะแสดงปฏิกิริยาหนีสถานการณ์นั้น ลักษณะของเด็กจะกังวลใจ สงสัย รู้สึกเป็นปมด้อย

2. การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย พ่อแม่จะให้คำปรึกษาและอธิบายเหตุผลเมื่อเด็กทำผิด พ่อแม่จะให้ความสนใจเด็กและรักเด็กในทางที่ถูกต้อง ยอมรับและเห็นความสำคัญของเด็ก ให้ความอบอุ่นแก่เด็กจึงทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่และเด็กเป็นไปอย่างราบรื่น

3. การอบรมเลี้ยงดูแบบเสรีนิยม พ่อแม่จะปล่อยตามใจเด็กทุกอย่าง จะทำอะไรก็ได้ โดยแบ่งออกเป็น

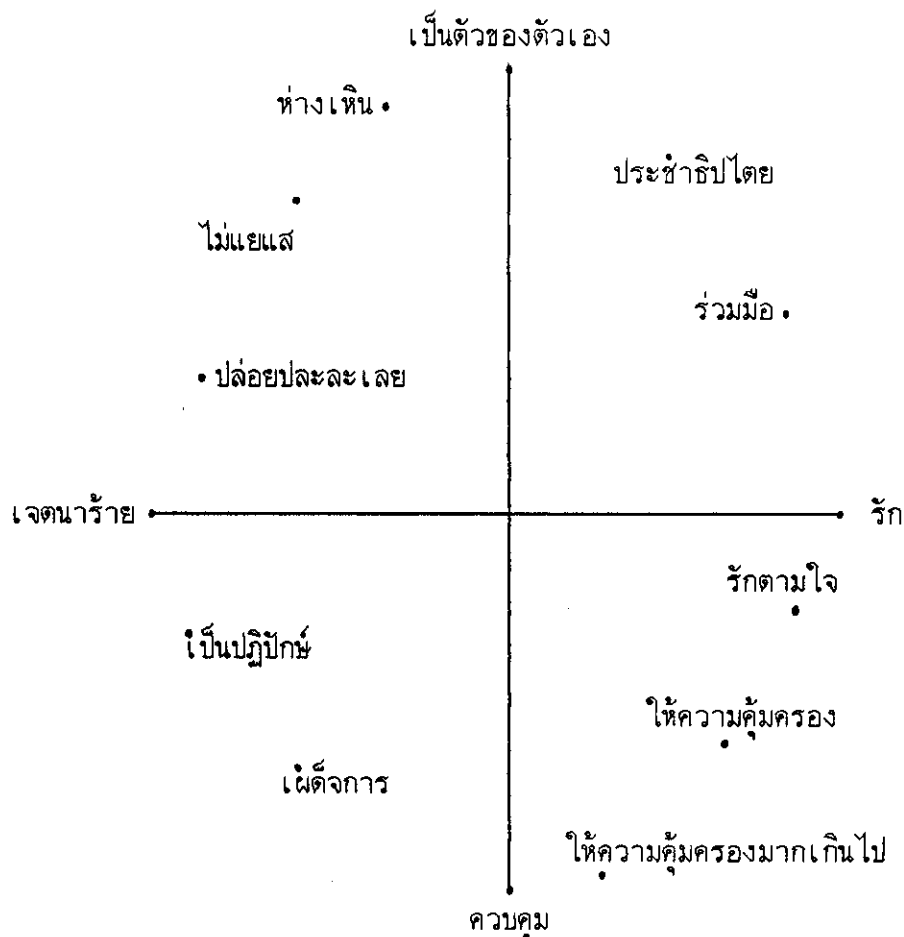
3.1 การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย พ่อแม่จะปล่อยตามใจเด็กมากเกินไป ยอมทำทุกอย่างให้ลูกทำตามความคิดเห็นของตัวเองตั้งแต่เด็ก ต่อไปจะเป็นเด็กที่ไม่เชื่อฟังผู้ใหญ่ มักเกิดความขัดแย้งเสมอ เด็กจะมีลักษณะยึดตัวเองเป็นใหญ่ ไม่มีระเบียบวินัย ก้าวร้าวต่อต้านผู้อื่นทำตัวเหมือนเด็ก เข้ากับคนอื่นได้ยาก

3.2 การอบรมเลี้ยงดูแบบทอดทิ้งเด็ก พ่อแม่จะไม่เอาใจใส่เด็ก ไม่คำนึงถึงสวัสดิภาพของลูก มีผลให้เด็กมีพฤติกรรมก้าวร้าว เรียกร้องความสนใจ ทะเลาะเบาะแว้ง ขี้อาย ความรู้สึกไว หวาดกลัว

ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจันปัจจนิก (2520 : 5) แบ่งการอบรมเลี้ยงดูออกเป็น 4 แบบ ดังนี้

1. การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสับสน คือ การอบรมเลี้ยงดูที่พ่อแม่แสดงความรักต่อลูกอย่างเปิดเผย ยอมให้ลูกมีส่วนในกิจกรรมต่าง ๆ ของครอบครัว และมีความเข้าใจเป็นอย่างดี
2. การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม คือ การอบรมเลี้ยงดูที่พ่อแม่คอยบังคับควบคุม และลงโทษเมื่อลูกระทำในสิ่งที่ตนไม่ต้องการ
3. การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล คือ การอบรมเลี้ยงดูที่พ่อแม่แจกแจงเหตุผลต่าง ๆ แก่เด็กในการสนับสนุนให้เด็กกระทำหรือห้ามปรามมิให้เด็กกระทำสิ่งใด
4. การอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางจิต ผู้เลี้ยงดูแบบนี้จะใช้วิธีว่ากล่าวตีเยินเด็กด้วยวาจาเมื่อเด็กทำผิด หรือใช้วิธีชู้เด็กว่าจะไม่รัก และตัดสิทธิบางอย่างที่เด็กเคยมีตามปกติ

เชฟเฟอร์ (Schaefer. 1959 : 226-235) ทำการวิเคราะห์องค์ประกอบการอบรมเลี้ยงดู 10 ประเภท ออกเป็นมิติที่มีอิสระจากกัน 2 มิติ ดังแผนภาพ

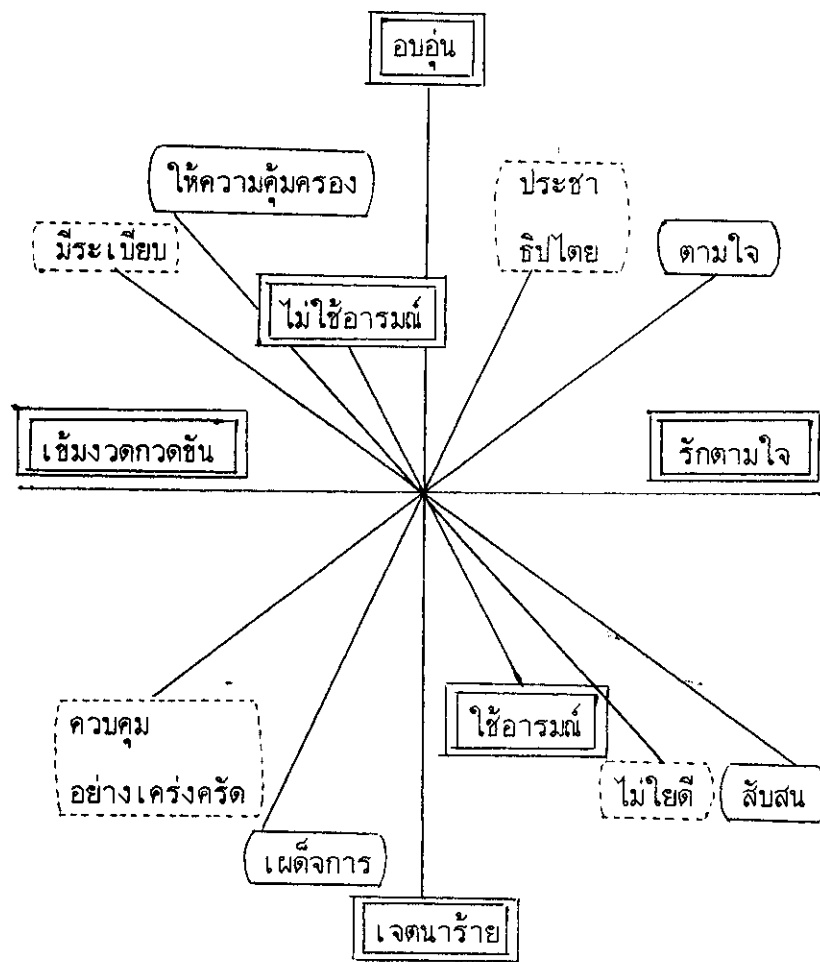

ภาพประกอบ 1 แผนภาพการอบรมเลี้ยงดูตามแนวคิดของเชฟเฟอร์ (Schaefer. 1959 : 227)

จากแผนภาพจะเห็นว่า มิติ 2 มิติที่เป็นอิสระจากกัน คือ "รัก-เจตนาร้าย" และ "ควบคุม-เป็นตัวของตัวเอง" การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ร่วมมือ อยู่บนมิติ "รัก-เป็นตัวของตัวเอง" แบบรักตามใจ ให้ความคุ้มครอง ให้ความคุ้มครองมากเกินไป อยู่บนมิติ "รัก-ควบคุม" แบบเป็นปฏิปักษ์ เผด็จการ อยู่บนมิติ "ควบคุม-เจตนาร้าย" และแบบห่างเหิน ไม่แยแส ปล่อยปละละเลย อยู่บนมิติ "เจตนาร้าย-เป็นตัวของตัวเอง"

การอบรมเลี้ยงดูแต่ละแบบในมิติจะอยู่ในลักษณะใกล้เคียงกัน จะแสดงออกในแต่ละมิติใดมิติหนึ่งแตกต่างกัน เช่น การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยจะมีลักษณะของมิติ "เป็นตัวของตัวเอง" มากกว่ามิติ "รัก" และแบบร่วมมือจะมีลักษณะของมิติ "รัก" มากกว่ามิติ "เป็นตัวของตัวเอง"

เบคเกอร์ (Hoffman and Hoffman. 1964 : 175 ; citing Becker. 1964 : 169-208) ได้ตรวจสอบงานวิจัยเกี่ยวกับการฝึกวินัยและพฤติกรรมของแม่ โดยสรุปและสร้างเป็นรูปแบบเชิงสมมติฐานพฤติกรรมกรรมการอบรมเลี้ยงดูของแม่ ซึ่งแตกต่างไปจากรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูของเซฟเฟอร์ ดังแผนภาพ

ภาพประกอบ 2 รูปแบบตามสมมติฐานพฤติกรรมของแม่ของเบคเกอร์ (Hoffman and Hoffman, 1964 : 175 ; citing Becker, 1964 : 169-208)

จากแผนภาพจะเห็นว่า มิติ 3 มิติที่เป็นอิสระจากกันคือ "อบอวน-เจตนาร้าย" "เข้มงวดกวดขัน-รักตามใจ" และ "ใช้อารมณ์-ไม่ใช้อารมณ์" การอบรมเลี้ยงดูแต่ละแบบในมิติจะแสดงออกในมิติแตกต่างกัน เช่น การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยและแบบตามใจจะมีมิติ "อบอวน-รักตามใจ" สูง

แต่แบบตามใจจะมีมิติใช้อารมณ์มากกว่าแบบประชาธิปไตยซึ่งจะมีลักษณะไม่ใช้อารมณ์ และการอบรมเลี้ยงดูแบบมีระเบียบและแบบให้ความคุ้มครองจะมีมิติ"อบอุ่น-เข้มงวดกวดขัน"สูง แต่แบบให้ความคุ้มครองจะมีมิติใช้อารมณ์มากกว่าแบบมีระเบียบ

สมพร สุกษณีย์ (2530 : 53-54) แบ่งการอบรมเลี้ยงดูเพื่อใช้ในการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์เชิงสาเหตุกับพฤติกรรมก้าวร้าวโดยใช้แนวคิดของเชฟเฟอร์ (Schaefer. 1959) และ เบคเกอร์ (Backer. 1964) โดยแบ่งออกเป็น 7 แบบ คือ

1. การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้อำนาจควบคุม หมายถึง การที่เด็กรายงานว่าตนได้รับการควบคุมทั้งพฤติกรรม ความคิด ทัศนคติ และความรู้สึกโดยตรงและเปิดเผยจากพ่อแม่ คอยออกคำสั่งให้ปฏิบัติตามเสมอ ถ้าไม่ปฏิบัติตามจะถูกลงโทษ (มิติควบคุม-เจตนาร้าย)

2. การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน หมายถึง การที่เด็กรายงานว่าพ่อแม่คอยกวดขันดูแลแนะนำให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบมาตรฐานของสังคมวัฒนธรรม หรือห้ามมิให้ประพฤติปฏิบัติในสิ่งนอกวิสัยนอกรอย ถ้าเด็กไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบดังกล่าวจะถูกลงโทษ (มิติควบคุม-เจตนาร้าย)

3. การอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางกาย หมายถึง การที่เด็กรายงานว่า พ่อแม่ลงโทษให้เด็กเจ็บกาย เช่น ฆี่ยน ตี หยิก เมื่อเด็กทำผิดหรือแสดงพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ (มิติเจตนาร้าย-ควบคุม)

4. การอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความคุ้มครอง หมายถึง การที่เด็กรายงานว่าพ่อแม่แสดงความรักและห่วงใยเด็กจนเกินไป ให้ความช่วยเหลือเด็กจนเกินความจำเป็น มักเข้ายุ่งเกี่ยวกับเด็กในทุกเรื่อง ทำให้เด็กรู้สึกว่าตนไม่มีอิสระที่จะทำอะไรได้ด้วยตนเอง (มิติรัก-ควบคุม)

5. การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย หมายถึง การที่เด็กรายงานว่าพ่อแม่แสดงความรักและส่งเสริมให้เด็กมีอิสระในการคิด ตัดสินใจ และแก้ปัญหาต่าง ๆ เด็กจะได้รับความเสมอภาคในการกระทำการต่าง ๆ (มิติรัก-เป็นตัวของตัวเอง)

6. การอบรมเลี้ยงดูแบบรักตามใจ หมายถึง การที่เด็กรายงานว่าพ่อแม่ยินยอมให้เด็กแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ได้ตามใจปรารถนาโดยไม่ต้องทำตามกฎเกณฑ์ แม้กระทำความผิดก็ไม่ได้รับการลงโทษ เด็กรู้สึกว่าพ่อแม่ปล่อยปละละเลยตามใจโดยไม่มีการให้คำแนะนำที่เหมาะสมในการแก้ปัญหา (มิติรัก-ควบคุม)

7. การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยหรือทอดทิ้ง หมายถึง การที่เด็กรายงานว่าพ่อแม่ไม่สนใจ ไม่เอาใจใส่ ไม่ให้ความช่วยเหลือเมื่อจำเป็น วิจารณ์ต่ำหนิและลงโทษอย่างรุนแรงเมื่อเด็กทำผิด (มิติเจตนาร้าย-เป็นตัวของตัวเอง)

พรสุตา ดิษยวรรณะ (2534 : 27-28) แบ่งการอบรมเลี้ยงดูเพื่อใช้ในการศึกษาพฤติกรรมการแสดงออกกับการอบรมเลี้ยงดูตามวิธีของเชฟเฟอร์ (Schaefer. 1959) โดยสรุปมาเพียงคู่มือละ 1 แบบ สรุปได้เป็น 4 แบบ และนียมการอบรมเลี้ยงดูทั้ง 4 แบบตามนียมของสมพรสุทัศน์

1. การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย หมายถึง การที่เด็กรายงานว่าพ่อแม่แสดงความรักและส่งเสริมให้เด็กมีอิสระตัดสินใจแก้ปัญหาต่าง ๆ ด้วยตัวเอง พ่อแม่จะอธิบายเหตุผลในการส่งเสริมหรือห้ามมิให้ทำสิ่งต่าง ๆ เด็กจะได้รับความเสมอภาคในการทำสิ่งต่าง ๆ

2. การอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความคุ้มครอง หมายถึง การที่เด็กรายงานว่าพ่อแม่แสดงความรักและห่วงใยเด็กจนเกินไป ให้ความช่วยเหลือเกินความจำเป็น มักจะเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับเด็กในทุกเรื่องทำให้เด็กมีความรู้สึกว่ตนไม่มีอิสระที่จะทำอะไรด้วยตนเอง

3. การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย หมายถึง การที่เด็กรายงานว่าพ่อแม่ไม่สนใจ ไม่เอาใจใส่ ไม่ให้ความช่วยเหลือเมื่อจำเป็น วิจารณ์ ต่ำหนิ และลงโทษอย่างรุนแรงเมื่อเด็กทำผิด

4. การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้อำนาจควบคุม หมายถึง การที่เด็กรายงานว่าตนได้รับการควบคุมทั้งพฤติกรรม ความคิด ทศนคติ และความรู้สึกโดยตรงและเปิดเผยจากพ่อแม่ โดยพ่อแม่จะคอยออกคำสั่งให้ปฏิบัติตามเสมอ ถ้าไม่ปฏิบัติตามจะถูกลงโทษ

การศึกษาคั้งนี้ผู้วิจัยเลือกศึกษาการอบรมเลี้ยงดู 4 แบบ คือ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย การอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความคุ้มครอง การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้อำนาจควบคุม และการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย ตามแนวคิดของพรสุตา ดิษยวรรณะ ที่แบ่งการอบรมเลี้ยงดูตามมิติของเชฟเฟอร์ซึ่งครอบคลุมลักษณะการอบรมเลี้ยงดูแบบต่าง ๆ และเป็นลักษณะการอบรมเลี้ยงดูที่พบได้ทั่ว ๆ ไป

สำหรับการวิจัยคั้งนี้ว่เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดู และการขาดการตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุนั้น ไม่ปรากฏว่มีรายงานการศึกษาโดยตรง ส่วนที่เกี่ยวข้องจะเป็นการศึกษาถึงการ

อบรมเลี้ยงดูกับความรับผิดชอบโดยบุตรที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูให้มีความรับผิดชอบย่อมไม่ละเลยในการดูแลผู้สูงอายุเพราะความรับผิดชอบเป็นลักษณะนิสัยและทัศนคติของบุคคลซึ่งเป็นเครื่องผลักดันให้บุคคลปฏิบัติตามกฎระเบียบ เคารพสิทธิ์ผู้อื่น ทำตามหน้าที่ของตน มีความซื่อสัตย์สุจริต ความรับผิดชอบ เป็นสิ่งเกื้อหนุนให้บุคคลปฏิบัติสอดคล้องกับกฎจริยธรรมและหลักเกณฑ์ของสังคมโดยไม่มีการบังคับจากผู้อื่น (ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2527 : 28) กิ่งแก้ว อรรถากร (2524 : 15) กล่าวว่า iva ความรับผิดชอบ เป็นสิ่งที่เกิดจากการฝึกอบรมตั้งแต่วัยเด็กพัฒนาไปเรื่อยๆ ผู้ใหญ่จึงต้องแนะนำส่งเสริมในสิ่งที่ถูกต้องควรปลูกฝังความรับผิดชอบให้แก่เด็ก เมื่อเด็กมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่และการกระทำของตนเองแล้วจะพัฒนาความรับผิดชอบต่อสังคมต่อไป มีผู้ศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูและความรับผิดชอบดังนี้

ประนต เล็กสวัสดิ์ (2517 : 89-91) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดู การฟังพาดคำผู้อื่น พฤติกรรมด้านความเป็นผู้นำและความรู้สึกรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า เด็กที่ได้รับการรักแบบรักมาก-ควบคุมน้อย มีความรับผิดชอบมากกว่าเด็กที่ได้รับการรักน้อย-ควบคุมมาก

สมพงษ์ ตีรพัฒน์ (2517 : 43-45) ได้ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างวิธีการอบรมเลี้ยงดูและความรู้สึกรับผิดชอบของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดน้อย ประชาธิปไตยมากมีความรับผิดชอบสูงกว่าเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดน้อย ประชาธิปไตยน้อย เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยน้อย เข้มงวดน้อยมีความรับผิดชอบน้อยกว่าเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดมาก ประชาธิปไตยมาก และเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดน้อย ประชาธิปไตยน้อยมีความรับผิดชอบน้อยกว่าเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดมาก ประชาธิปไตยน้อย

สมศักดิ์ ชินพันธ์ (2523 : 52-53) ได้ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างปฏิสัมพันธ์ของครูกับนักเรียนกับความรู้สึกรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และปีที่ 5 จังหวัดปราจีนบุรี พบว่านักเรียนที่มีปฏิสัมพันธ์กับครูแบบประชาธิปไตยมีความรับผิดชอบสูงสุด นักเรียนที่มีปฏิสัมพันธ์กับครูแบบปล่อยปละละเลยมีความรับผิดชอบต่ำสุด และนักเรียนที่มีปฏิสัมพันธ์กับครูแบบประชาธิปไตย มีความรับผิดชอบสูงกว่านักเรียนที่มีปฏิสัมพันธ์กับครูแบบอัตตาธิปไตยและปล่อยปละละเลย ส่วนนักเรียนที่มีปฏิสัมพันธ์กับครูแบบอัตตาธิปไตยและแบบปล่อยปละละเลยมีความรับผิดชอบไม่แตกต่างกัน

อุรุตา สุตมี (2533 : 85-89) ได้ศึกษาเรื่องการอบรมเลี้ยงดูและความรับผิดชอบของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยินพบว่า เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยและแบบให้ความคุ้มครองมากเกินไปมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความรับผิดชอบ

วราภรณ์ รักวิจัย (2529 : 9-11) ได้สรุปผลการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยว่าจะส่งผลให้เด็กมีความรับผิดชอบ

สมิธ (Smith. 1988 : 1968) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมารดาและบุตร พบว่ามารดาที่เลี้ยงดูบุตรแบบให้ความรักและความปลอดภัยจะมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการช่วยเหลือสังคมแก่เด็ก

ฮอฟแมน (Mussen. 1970 : 286 ; citing Holfman. 1970) ศึกษาพบว่า การที่พ่อแม่ฝึกวินัยโดยให้เหตุผล ทำให้เด็กมีวินัยมากกว่าเด็กที่ฝึกวินัยโดยการใช้อำนาจ และการยับยั้งความรัก

เพคและฮาร์วิงเฮิสต์ (Peck and Havinghurst. 1963 : 12) ศึกษาพบว่าเด็กที่มาจากครอบครัวประชาธิปไตยจะมีความอิสระในตนเอง มีความรับผิดชอบมากกว่าเด็กที่มาจากครอบครัวอัตตาธิปไตย

เซียร์และคนอื่น ๆ (Sears and Others. 1957 : 339) ได้ศึกษาเกี่ยวกับทฤษฎีการเลียนแบบพบว่า การอบรมเลี้ยงดู การฝึกวินัยด้วยการยอมรับ ให้ความรักบุตร จะสามารถสร้างให้เด็กมีความรู้สึกรับผิดชอบได้มากกว่าการฝึกที่เข้มงวดและด้วยอารมณ์

จากเอกสารและงานวิจัยที่รวบรวมได้ข้างต้นแสดงให้เห็นว่า การอบรมเลี้ยงดูมีผลต่อความรับผิดชอบโดยลักษณะการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยจะช่วยส่งเสริมความรับผิดชอบ ส่วนการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้อำนาจควบคุม การอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความคุ้มครอง และการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยจะส่งผลต่อความรับผิดชอบแตกต่างกัน ผู้วิจัยจึงเชื่อว่า การอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแต่ละแบบจะมีความเกี่ยวข้องกับการขาดการตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุแตกต่างกัน

4.3.2 การยอมรับการเปลี่ยนแปลงทางกายจิตสังคมในวัยสูงอายุ

ในวัยสูงอายุมีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และเศรษฐกิจ ซึ่งพอสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

1. การเปลี่ยนแปลงด้านร่างกาย จากการศึกษาของจันทนา รณฤทธิ์ (จันทนา รณฤทธิ์วิชัย.

2530 : 87-89) พบว่า

1. ผม จากสีเดิมเป็นสีขาว แข็งและร่วงง่ายเนื่องจากเนื้อเยื่อหนังศีรษะเหี่ยวลง การไหลเวียนของโลหิตลดลง เส้นผมได้อาหารไม่เพียงพอและภาวะเครียดทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของเส้นผมได้ง่าย

2. ผิวหนัง เนื้อเยื่อขาดความตึงตัวเนื่องจากการลดจำนวนน้ำในเซลล์ ต่อมเริ่มเหี่ยว น้ำมันใต้ผิวหนังมีน้อย เลือดมาเลี้ยงบริเวณผิวหนังน้อยทำให้ผิวหนังแห้งหยาบ จำนวนไขมันใต้ผิวหนังน้อยลง

3. กระดูก กระดูกจะเปราะง่ายถ้าได้รับอันตรายเพียงเล็กน้อยจะทำให้กระดูกหักได้ ทั้งนี้ เนื่องมาจากการสลายตัวของแคลเซียมออกจากกระดูกมากขึ้น และอีกสาเหตุหนึ่งคือการขาดวิตามินดีเพราะผู้สูงอายุมักอยู่แต่ในบ้าน การกินอาหารไม่เพียงพอเพราะมีปัญหาเรื่องการขบเคี้ยว โอกาสขาดวิตามินดีจึงมีสูง เมื่ออายุ 60 ปีขึ้นไปหมอนรองกระดูกสันหลังมักจะกร่อนและแบนลงมาก ทำให้หลังโก่งได้

4. เล็บ จะหนาแข็งและเปราะเนื่องจากการไหลเวียนโลหิตส่วนปลายน้อยลงทำให้การจับตัวของแคลเซียมบริเวณเล็บลดลงด้วย

5. กล้ามเนื้อ มีความเสื่อมสมรรถภาพมีผลให้ความคล่องตัวในการทำงานที่ต้องใช้กล้ามเนื้อลดลง

6. หู การได้ยินเริ่มเสียเมื่ออายุ 60 ปีขึ้นไปเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางประสาทรับเสียงในหูชั้นในทำให้การส่งกระแสประสาทของเสียงไปยังอวัยวะรับการได้ยินเสียไป อาการหูตึงจะพบมากในผู้สูงอายุ 65 ปีขึ้นไป

7. ตา ตาจะเล็กลงเพราะจำนวนไขมันข้างลูกตาลดน้อยลง หนังตาบนตกเนื่องจากการยืดหยุ่นของหนังตาลดลง ตาลึก มีความเสื่อมของประสาทตา มีความไวต่อแสงน้อยทำให้มองเห็นภาพไม่ชัด การยืดหยุ่นของเลนส์เสียไป การเปลี่ยนแปลงนี้ทำให้ผู้สูงอายุมีสายตาวาย นอกจากนั้นมีวงแหวนขาวที่ขอบตาดำเกิดขึ้นแต่ไม่มีอันตรายใด ๆ

8. ระบบทางเดินหายใจ ความจุปอดลดลงทำให้ปริมาณของอากาศที่ค้างในปอดเพิ่มมากขึ้นเนื่องจากความยืดหยุ่นของเนื้อปอด หลอดลมเล็กลง เยื่อหุ้มปอดแห้งทึบเป็นสาเหตุนำไปสู่การขยายตัวของปอดซึ่งเป็นสาเหตุส่งเสริมให้เกิดการตึงค้างของน้ำในปอดคนสูงอายุได้ง่าย นอกจากนี้ยังมีการเกาะจับของแคลเซียมในกระดุกอ่อนของกระดูกซี่โครงและกระดูกสันหลัง ประกอบกับการทำงานของกล้ามเนื้อเชื่อมสมรรถภาพด้วย การเคลื่อนไหวของทรวงอกจึงถูกจำกัดการหายใจต้องใช้กระบังลมช่วย ผู้สูงอายุมักเหนื่อยหอบได้ง่าย

9. ระบบทางเดินทางอาหาร ผู้สูงอายุมีฟันโยกคลอน หักง่าย หรือใช้ฟันปลอมจึงมีปัญหาต่อการบดเคี้ยวและการรับรสไม่ดี ผู้สูงอายุจึงเลือกอาหารประเภทแข็งมากขึ้นเพราะเคี้ยวง่าย ทำให้ขาดสารอาหารที่จำเป็น นอกจากนี้ การหลั่งของน้ำย่อยในกระเพาะอาหารลดลงทำให้การย่อยและการดูดซึมอาหารลดลงด้วยเกิดภาวะขาดอาหาร การเคลื่อนไหวของกระเพาะอาหารและลำไส้ลดลงทำให้รู้สึกหิวน้อยลง และมีปัญหาท้องผูก

10. ระบบการไหลเวียนโลหิต การยืดหยุ่นของเส้นเลือดมีน้อยลงเนื่องจากการจับของแคลเซียมตามผนังเส้นเลือดมากขึ้นทำให้เส้นเลือดแข็งตัว ความแรงของชีพจรลดลง รูของเส้นเลือดแคบลงทำให้มีแรงต้านทานของการไหลเวียนมากขึ้น ผู้สูงอายุจึงมักมีความดันโลหิตสูงกว่าปกติ ปริมาณเลือดไปเลี้ยงอวัยวะต่าง ๆ ลดลงเป็นผลให้การตายและเสื่อมของอวัยวะต่าง ๆ ได้

11. ระบบทางเดินปัสสาวะ ขนาดของไตเล็กลงอัตราการกรองของไตลดลงด้วยกล้ามเนื้อและกระเพาะปัสสาวะอ่อนกำลังลง ขนาดก็เล็กลงด้วยเป็นผลให้มีการขับถ่ายปัสสาวะบ่อยขึ้นและมากขึ้น ในผู้ชายมักมีต่อมลูกหมากโตทำให้ปัสสาวะลำบากและบ่อยขึ้น

12. ระบบต่อมไร้ท่อ ต่อมต่าง ๆ เช่น ต่อมไธสมอน ต่อมไทรอยด์และต่อมเพศ ตับอ่อนจะทำงานน้อยลงเป็นผลให้มีการผลิตฮอร์โมนน้อยลงด้วย เช่น ตับอ่อนผลิตอินซูลินลดลงทำให้ระดับน้ำตาลในเลือดสูง ผู้สูงอายุจึงเป็นโรคเบาหวานได้ง่าย

13. ต่อมเพศทำงานลดลง ในผู้หญิงรังไข่จะหยุดทำงาน ทำให้ไม่มีประจำเดือน มดลูกเต้านมจะเหี่ยวแฟบ บางคนมีอาการหงุดหงิดโมโหง่าย ในผู้ชายจะมีการเปลี่ยนแปลงน้อยกว่าผู้หญิง

14. ระบบประสาทและสมอง จำนวนเซลล์ลดลงความรู้สึกความคิดจะช้า สติปัญญาจะเสื่อมคลายลง ความจำเสื่อม จำเรื่องในอดีตได้มากกว่าปัจจุบัน ประสิทธิภาพการสั่งงานของสมองต่ำ

ขนาน ทสดิน (2529 : 257-272) ได้รายงานวิจัยเรื่องการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุเมื่อกรุงรัตนโกสินทร์ครบรอบ 200 ปี พ.ศ.2525 โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้สูงอายุเพศชายและเพศหญิงจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า สุขภาพทั่วไปของผู้สูงอายุที่เหมือนกัน คือ รับประทานอาหารได้น้อย นอนไม่ค่อยหลับ มักตื่นขึ้นมาตอนดึก ๆ กว่าจะหลับต้องใช้เวลานาน ต้องผูกเป็นบางครั้ง ฟันหลุดเกือบหมดหน้ามิต ใจลั่นเป็นลม บางครั้งสายตามองไม่ค่อยชัด หูได้ยินไม่ค่อยชัด โรคประจำตัวที่เป็นมาก คือ โรคปวดข้อ ความดันโลหิตสูง โรคกระเพาะอาหาร วัณโรค และรู้สึกไม่ค่อยแข็งแรง

สุลี ทองวิเชียร และพิมพ์พรรณ ศิลปสุวรรณ (2532 : ข) ได้ทำการวิจัยเรื่องการดูแลตนเองของผู้สูงอายุในเขตชุมชนกรุงเทพมหานครซึ่งได้ผลสอดคล้องกันคือ ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีปัญหาเรื่องสายตา หู เหนืออกและฟัน ผู้สูงอายุร้อยละ 48 มีโรคประจำตัว โรคที่มีบทบาทที่สุด คือ โรคหัวใจและหลอดเลือด

2. การเปลี่ยนแปลงด้านจิตใจ

สภาพทางด้านจิตใจของผู้สูงอายุมีส่วนสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายอยู่มาก เมื่อร่างกายเปลี่ยนแปลงไปในทางเสื่อมสภาพย่อมมีผลต่อจิตใจ ทำนองเดียวกันผู้สูงอายุเกิดความรู้สึกสูญเสียความมั่นใจในตนเอง ก่อให้เกิดอารมณ์สิ้นหวัง มีความทุกข์ใจ การออกจากงาน หรือเกษียณอายุทำให้ไม่ได้รับการยกย่องเหมือนเดิม หรือ เกิดปัญหาด้านเศรษฐกิจ ความจำเสื่อมไป ชอบเก็บตัวอยู่แต่ในบ้านคิดว่าตนเองไม่มีประโยชน์ หงุดหงิด ใจน้อย และโกรธง่าย มักมีความวิตกกังวลเกี่ยวกับอนาคตต้องการให้คนเห็นใจและเอาใจใส่ตน (สุกัญญา เจริญศิริ. 2535 : 58) บางครั้งอาจมีอาการซึมเศร้า มีความรู้สึกที่ตัวเองถูกทอดทิ้ง และเกิดความกลัวเนื่องจากความเสื่อมถอยในตัวเอง (เชียรศรี วิวิธสิริ. 2527 : 57) เกี่ยวกับเรื่องนี้ ปาหนัน บุญหลง (2523 : 7) ได้กล่าวไว้ว่า จากการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายและทางสังคม เช่น การที่กำลังถดถอย การต้องออกจากงานประจำ การเปลี่ยนแปลงวิถีทางดำเนินชีวิต การลดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เคยทำ ทำให้เกิดความรู้สึกสูญเสียทางฐานะและบทบาท อาจเป็นเหตุให้บางคนไม่สามารถปรับตัวได้ มีปมด้อย ผิดหวัง หงุดหงิด วิตกกังวล มีอาการเศร้าหมอง กลัวถูกทอดทิ้ง ขาดความมั่นใจในตัวเอง คิดว่าตนเองหมดคุณค่า เกิดความสงสารตัวเอง ในรายที่ต้องสูญเสียคู่ชีวิต หรือเพื่อนสนิทอาจเป็นสาเหตุให้เกิดความรู้สึกอ้างว้างเปล่าเปลี่ยว เบอรั่นไซด์ (Burnside. 1977 : 56-59) ได้กล่าวถึง

อารมณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในวัยสูงอายุว่าประกอบด้วยความวิตกกังวล เศร้าโศก รู้สึกโดดเดี่ยว หวาดระแวง ซึ่งมีสาเหตุมาจากการเสื่อมของประสาทรับรู้ และการสูญเสียสิ่งต่าง ๆ และ เฟรดคลาวน์ (Fred Clough. 1979 : 5-19) ได้ให้ทัศนะที่คล้ายคลึงกันว่า ผู้สูงอายุมีความเศร้าโศกจากการสูญเสีย และ 1 ใน 3 จะมีชีวิตอยู่ตามลำพัง

จะเห็นได้ว่าการเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจ และอารมณ์ของผู้สูงอายุมีความสัมพันธ์กับการเสื่อมสภาพทางร่างกาย ถ้าผู้สูงอายุไม่สามารถปรับสภาพจิตใจให้รับกับความเสื่อมสภาพของร่างกายได้ อาจทำให้เกิดความผิดปกติทางจิตขึ้น

3. การเปลี่ยนแปลงทางสังคม

ผู้สูงอายุรู้สึกสูญเสียสถานภาพและบทบาทของสังคม เช่น การเปลี่ยนแปลงหน้าที่การงาน การสูญเสียบทบาทในการเป็นผู้นำครอบครัวจากบทบาทที่เคยเป็นผู้เคยหาเลี้ยงครอบครัวกลายเป็นผู้พึ่งพาอาศัย เป็นผู้รับมากกว่าผู้ให้จึงรู้สึกสูญเสียอำนาจ หรือจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมภายนอกมีส่วนกระทบต่อผู้สูงอายุ เช่น การถูกทอดทิ้งเพราะบุตรหลานต้องไปประกอบอาชีพนอกบ้าน ไม่มีเวลาเอาใจใส่ดูแลผู้สูงอายุได้เต็มที่ อีกทั้งปัจจุบันค่านิยมเรื่องการเคารพผู้ใหญ่กำลังจะหมดไป เพราะความนิยมวัฒนธรรมตะวันตกที่ถือว่าตัวใครตัวมัน และคิดว่าผู้สูงอายุเป็นผู้ที่ไม่ทันต่อเหตุการณ์ ประสบการณ์ที่มีอยู่ล้าสมัย ไม่สามารถแนะนำสั่งสอนใครได้ (สุธีรา ไชยจันทร์. 2530 : 15)

จากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมทำให้ผู้สูงอายุประสบปัญหา คือ ผู้สูงอายุจะประสบกับความว้าเหว เพราะถูกทอดทิ้ง หมดความหมายเนื่องจากสูญเสียบทบาทหรือสถานภาพต่าง ๆ ที่กล่าวข้างต้นแล้ว ประกอบกับเพื่อนรุ่นราวคราวเดียวกันอาจถึงแก่กรรมไปมากแล้ว ซึ่งนับว่าเป็นการสูญเสียทางใจ ทำให้เกิดการนอนไม่หลับ หมดกำลังใจ เบื่ออาหาร ใจสั้น หงุดหงิด และบ่น เพื่อเรียกร้องความสนใจ หรือบางครั้งอาจไม่ยอมปรับตัวให้เข้ากับเหตุการณ์ปัจจุบัน เช่น ไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเพื่อทำให้การดำเนินชีวิตง่ายและสะดวกขึ้น ทั้งอาจจะเป็นเพราะความหวาดกลัว ปฏิบัติงานเป็นนิสัย หรือความสามารถในการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ลดลง (พยอม อิงคตานันต์. 2523 : 121-122)

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมมีผลต่อสภาพจิตใจของผู้สูงอายุ ถ้าผู้สูงอายุไม่สามารถปรับให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจะทำให้ผู้สูงอายุดำรงชีวิตในสังคมอย่างไม่มีความสุข รู้สึกว่า

มีปัญหา และยังมีผลต่อสุขภาพจิตของผู้สูงอายุด้วย

4. การเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ

ฐานะเศรษฐกิจจะแสดงให้เห็นถึงสภาพความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุและเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของชีวิต ดังการศึกษาของมาร์ศรี นุชแสงพลี (2532 : 30-31) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจของผู้สูงอายุ คือ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ รายได้ การมีงานทำ เนื่องจากวัยสูงอายุเป็นวัยที่ต้องออกจากการทำงาน ความสัมพันธ์ทางสังคมก็ลดลงด้วย ทำให้ผู้สูงอายุเกิดความรู้สึกว่าตนเองไร้คุณค่าและยังมีผลให้ผู้สูงอายุขาดเพื่อน ขาดความผูกพันที่เคยมีต่อสังคม ขาดรายได้หรือรายได้ลดลงเมื่อปัจจัยเหล่านี้รวมกับภาวะปัจจุบันที่มีค่าครองชีพที่สูงขึ้นทำให้รายได้ที่เคยอยู่ได้อย่างสบายเมื่อก่อนไม่เพียงพอ การมีรายได้ที่เปลี่ยนแปลงไม่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในชีวิต ในผู้สูงอายุที่มีฐานะไม่ดีต้องพึ่งพาอาศัยบุตรหลาน และถ้าผู้สูงอายุนั้นมีสุขภาพที่ไม่ดีไม่ว่าจะเป็นกายหรือจิตหรือมีสภาพพิการช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ยิ่งทวีคูณขึ้น ทำให้สภาพจิตของผู้สูงอายุและสมาชิกในครอบครัว หรือความสุขลดน้อยลงไป แต่ถ้าผู้สูงอายุมีฐานะดีสามารถจ่ายค่ารักษาพยาบาลได้ ภาระที่ต้องตกอยู่กับบุตรหลานก็หมดไป และไม่ต้องวิตกกังวลเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายทำให้มีกำลังใจดูแลพ่อแม่หรือผู้สูงอายุได้ดีด้วย (พยอม อิงศดานุวัฒน์. 2532 : 121)

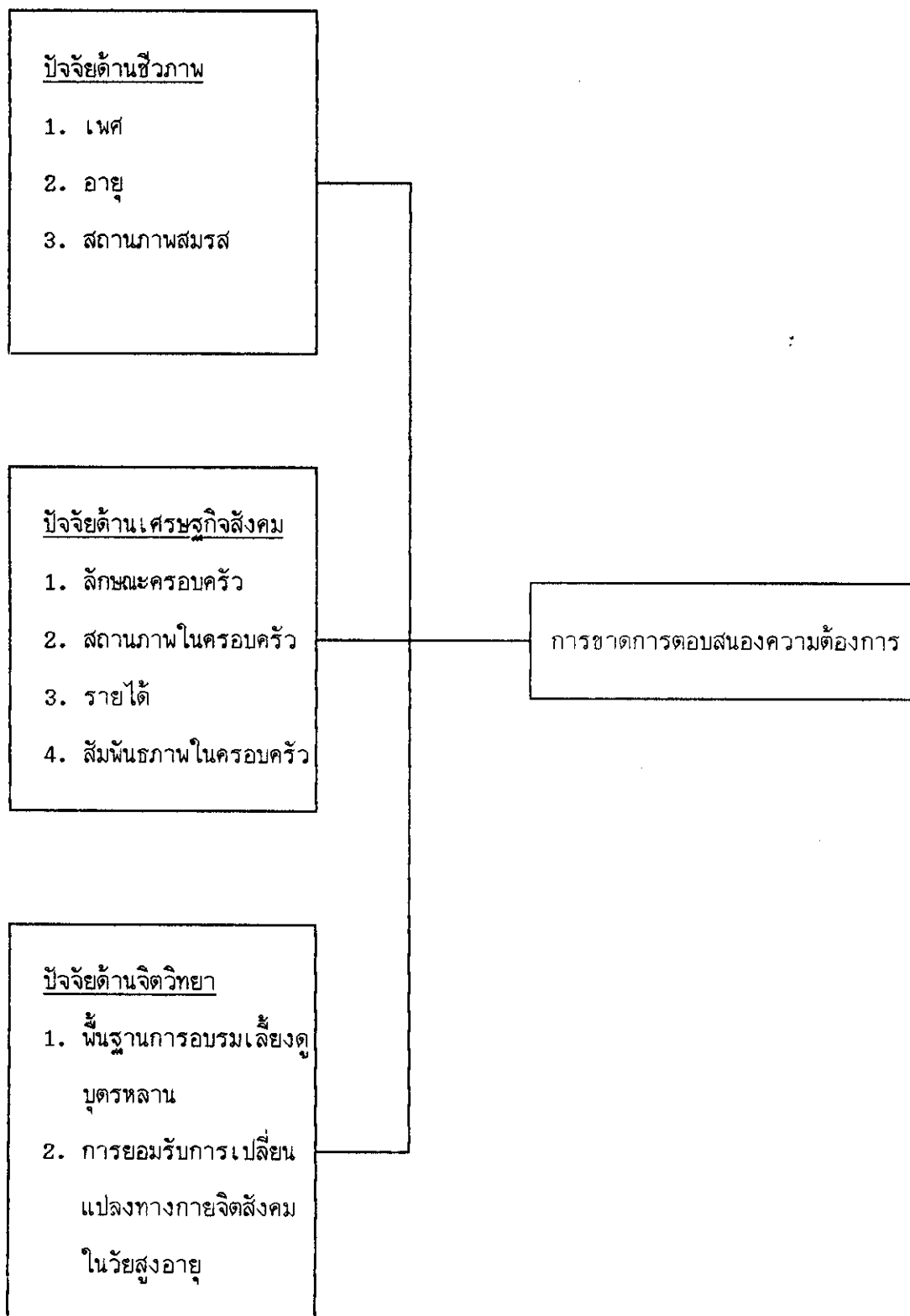
จะเห็นได้ว่าสภาพเศรษฐกิจมีความสำคัญต่อสภาพจิตใจหรือความรู้สึกของผู้สูงอายุ และเป็นปัญหาที่สำคัญปัญหาหนึ่ง จากการศึกษาของแวนทิพย์ น.สุวพร (2518 : 27) ที่ศึกษาปัญหาของประชากรวัยชราในประเทศไทย พบว่า ความไม่พอใจของผู้สูงอายุมีสาเหตุมาจากภาวะกดดันทางเศรษฐกิจ

จากการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นทำให้มนุษย์สามารถรับรู้ถึงความสูงอายุนของตนได้ เอทซ์เลย์ (Atchley. 1972 : 204-211) กล่าวว่า ภาวะสุขภาพที่ทรุดโทรม การมีรายได้ลดลง การต้องเข้าไปอยู่ในสถานสงเคราะห์ การเกษียณอายุ การสูญเสียความเป็นอิสระ การสูญเสียคู่ชีวิต เป็นเหตุที่ทำให้ผู้สูงอายุรับรู้ถึงความสูงอายุนของตน การรับรู้ความสูงอายุนมีความสำคัญต่อผู้สูงอายุ เพราะวัยนี้เป็นวัยที่ต้องมีการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น และต้องมีการยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในวัยสูงอายุนี้ด้วยจึงจะทำให้ผู้สูงอายุมีการปรับตัวที่ดี โรเจอร์ส (Rogers. 1974 : 358)

กล่าวว่า เมื่อบุคคลมีการยอมรับตนเองบุคคลจะปรับตัวได้ดี รู้จักตนเองและมีสัมพันธภาพที่ดีต่อบุคคลอื่น เข้าใจและยอมรับผู้อื่นมากขึ้น บุคคลจะไม่เกิดความตึงเครียด ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของนิตยา เขียรทอง (2526 : 1) กล่าวว่า บุคคลที่ยอมรับตนเองมีความเข้าใจตนเองอย่างถูกต้องตามความเป็นจริงจะเป็นบุคคลที่มีสุขภาพจิตดี การมีสุขภาพจิตดีจะนำมาซึ่งความพอใจและความสุขในชีวิต การไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลงเป็นสาเหตุให้สุขภาพจิตเสื่อม (สุกัญญา เจริญศิริ. 2535 : 48) จากการศึกษาของซัคเคอร์ (Zucker. 1987 : 1305 B) ที่ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการแยกตัวเอง และการอยู่โดยลำพัง การยอมรับตนเอง และการยอมรับผู้อื่นในผู้สูงอายุที่มีอายุ 65 ปีขึ้นไปจำนวน 30 คน พบว่า ผู้สูงอายุที่มีสุขภาพดีจะมีการยอมรับตนเองและผู้อื่นมากกว่าผู้สูงอายุที่มีสุขภาพไม่ดี และเวบเบอร์ (Weber. 1989 : 1127 B) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ 65 ปีขึ้นไป จำนวน 120 คน พบว่า ความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการยอมรับตนเอง

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับการเปลี่ยนแปลงในวัยสูงอายุ จะเห็นได้ว่าการยอมรับการเปลี่ยนแปลงนี้มีผลต่อสภาพจิตใจของผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุที่มีการยอมรับตนเองได้ดี จะมีความพึงพอใจในชีวิตสูง ผู้วิจัยจึงเชื่อว่า การยอมรับการเปลี่ยนแปลงทางกายจิตสังคมในวัยสูงอายุมีความเกี่ยวข้องกับการขาดการตอบสนองความต้องการ

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปผังทฤษฎีได้ดังนี้

สมมติฐานการศึกษาค้นคว้า

1. เพศ อายุ สถานภาพสมรส ลักษณะครอบครัว สถานภาพในครอบครัว รายได้ สัมพันธภาพในครอบครัว พื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบประชาธิปไตย และการยอมรับการเปลี่ยนแปลงทางกายจิตสังคมในวัยสูงอายุเป็นตัวแปรที่มีอำนาจทำนายการขาดการตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุได้
2. ผู้สูงอายุหญิงขาดการตอบสนองความต้องการมากกว่าผู้สูงอายุชาย
3. ผู้สูงอายุที่มีอายุสูงกว่าขาดการตอบสนองความต้องการมากกว่าผู้สูงอายุที่มีอายุต่ำกว่า
4. ผู้สูงอายุที่มีสถานภาพสมรสโสด แยกกันอยู่ หย่า/หม้าย ขาดการตอบสนองความต้องการมากกว่าผู้สูงอายุที่มีสถานภาพสมรสคู่/สมรส
5. ผู้สูงอายุที่มีลักษณะครอบครัวเดี่ยว ขาดการตอบสนองความต้องการมากกว่าผู้สูงอายุที่มีลักษณะครอบครัวขยาย
6. ผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกครอบครัวขาดการตอบสนองความต้องการน้อยกว่าผู้สูงอายุที่เป็นหัวหน้าครอบครัว
7. ผู้สูงอายุที่มีรายได้ต่ำกว่าขาดการตอบสนองความต้องการมากกว่าผู้สูงอายุที่มีรายได้สูงกว่า
8. ผู้สูงอายุที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวดีขาดการตอบสนองความต้องการน้อยกว่าผู้สูงอายุที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวไม่ดีและปานกลาง
9. ผู้สูงอายุที่มีพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบประชาธิปไตยระดับสูงขาดการตอบสนองความต้องการน้อยกว่าผู้สูงอายุที่มีพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบประชาธิปไตยระดับปานกลางและระดับต่ำ
10. ผู้สูงอายุที่มีพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบให้ความคุ้มครองระดับสูงขาดการตอบสนองความต้องการมากกว่าผู้สูงอายุที่มีพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบให้ความคุ้มครองปานกลางและระดับต่ำ
11. ผู้สูงอายุที่มีพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบใช้อำนาจควบคุมระดับสูงขาดการตอบสนองความต้องการมากกว่าผู้สูงอายุที่มีพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบใช้อำนาจควบคุม

ระดับปานกลางและระดับต่ำ

12. ผู้สูงอายุที่มีพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูตรรกฐานแบบปล่อยปละละเลยระดับสูงขาดการตอบสนองความต้องการมากกว่าผู้สูงอายุที่มีพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูตรรกฐานแบบปล่อยปละละเลยระดับปานกลาง และระดับต่ำ

13. ผู้สูงอายุที่มีการยอมรับการเปลี่ยนแปลงทางกายจิตสังคมในวัยสูงอายุสูงขาดการตอบสนองความต้องการน้อยกว่าผู้สูงอายุที่มีการยอมรับการเปลี่ยนแปลงทางกายจิตสังคมในวัยสูงอายุปานกลางและต่ำ

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ประกอบด้วยขั้นตอนการดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
3. การหาคุณภาพเครื่องมือ
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ ผู้สูงอายุทั้งชายและหญิงที่มีอายุระหว่าง 60 ถึง 79 ปี ซึ่งเป็นสมาชิกของชมรมผู้สูงอายุที่ตั้งอยู่ในศูนย์บริการสาธารณสุข สำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร 12 แห่ง จำนวนทั้งหมด 1,000 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ ผู้สูงอายุทั้งชายและหญิงที่มีอายุระหว่าง 60 ถึง 79 ปี ซึ่งเป็นสมาชิกของชมรมผู้สูงอายุที่ตั้งอยู่ภายในศูนย์บริการสาธารณสุข สำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร ที่ได้มาจากการสุ่มประชากรโดยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi Stage Random Sampling) มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

2.1 สุ่มเลือกชมรมผู้สูงอายุที่ตั้งอยู่ภายในศูนย์บริการสาธารณสุข สำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร จากจำนวนชมรมผู้สูงอายุทั้งหมด 12 แห่ง ได้กลุ่มตัวอย่างคือ ชมรมผู้สูงอายุที่ตั้งอยู่ในศูนย์บริการสาธารณสุขที่ 2, 9, 11, 27, 29 และ 33

2.2 ในแต่ละชมรมคัดเลือกผู้สูงอายุที่มีอายุระหว่าง 60 ถึง 79 ปี แล้วสุ่มตัวอย่างในชมรมผู้สูงอายุที่ตั้งอยู่ในศูนย์บริการสาธารณสุขที่ 2 มีจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 30 คน ในชมรมผู้สูงอายุ

ที่ตั้งอยู่ในศูนย์บริการสาธารณสุขที่ 9 มีจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 21 คน และในชมรมผู้สูงอายุที่ตั้งอยู่ในศูนย์บริการสาธารณสุขที่ 11 มีจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 29 คน ในชมรมผู้สูงอายุที่ตั้งอยู่ในศูนย์บริการสาธารณสุขที่ 27 มีจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 52 คน ในชมรมผู้สูงอายุที่ตั้งอยู่ในศูนย์บริการสาธารณสุขที่ 29 มีจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 56 คน ในชมรมผู้สูงอายุที่ตั้งอยู่ในศูนย์บริการสาธารณสุขที่ 33 มีจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 98 คน โดยใช้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ความเชื่อมั่น 95% ของยามานะ (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2528 : 260 ; อ้างอิงมาจาก Yamane. 1967 : 886-887) คิดเป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 286 คน ดังรายละเอียดในตาราง 1

ตาราง 1 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามการเป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุและอายุ

การเป็นสมาชิกชมรม	อายุ	
	60-69 ปี	70-79 ปี
ในศูนย์บริการสาธารณสุข 2	22	8
ในศูนย์บริการสาธารณสุข 9	16	5
ในศูนย์บริการสาธารณสุข 11	22	7
ในศูนย์บริการสาธารณสุข 27	39	13
ในศูนย์บริการสาธารณสุข 29	35	21
ในศูนย์บริการสาธารณสุข 33	72	26
		:
รวม	206	80

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้แก่ แบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์ ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามรายละเอียดเกี่ยวกับตัวผู้สูงอายุตามตัวแปรที่จะศึกษาได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ลักษณะครอบครัว สถานภาพครอบครัว และรายได้

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามวัดสัมพันธภาพในครอบครัวซึ่งมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ชนิด 3 อันดับ

ส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามวัดการยอมรับการเปลี่ยนแปลงทางกายจิตสังคมในวัยสูงอายุซึ่งมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ชนิด 4 อันดับ

ส่วนที่ 4 เป็นแบบสอบถามวัดพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลาน ซึ่งมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ชนิด 5 อันดับ

ส่วนที่ 5 เป็นแบบสอบถามวัดการขาดการตอบสนองความต้องการ ซึ่งมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ชนิด 4 อันดับ

แบบสอบถามส่วนที่ 1 เป็นข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับตัวผู้สูงอายุซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นตามตัวแปรที่จะศึกษา โดยศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษาตัวแปรต่อไปนี้ คือ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ลักษณะครอบครัว สถานภาพในครอบครัว และรายได้ มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (Check List)

แบบสอบถามส่วนที่ 2 แบบสอบถามวัดสัมพันธภาพในครอบครัว แบบสอบถามวัดสัมพันธภาพในครอบครัว ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามของสายยนต์ เจริญชา (2535 : 105) สร้างและดัดแปลงมาจากปราโมทย์ วังสะอาด (2530 : 126) ประกอบด้วยข้อความเกี่ยวกับสัมพันธภาพในครอบครัว ปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในครอบครัว หรือสมาชิกครอบครัวกับผู้สูงอายุ เกี่ยวกับ ผู้สูงอายุได้รับความดูแลเอาใจใส่เลี้ยงดู การได้รับความยกย่อง การได้รับความช่วยเหลือเมื่อมีปัญหาหรือยามเจ็บป่วยจากบุคคลในครอบครัว ความไว้วางใจ การปรึกษาหารือ การพูดคุย การมีข้อโต้แย้งระหว่างกัน และการปฏิบัติตนให้เข้ากับบุคคลในครอบครัวของผู้สูงอายุ

ลักษณะของแบบสอบถามมีทั้งหมด 8 ข้อ ประกอบด้วยข้อความที่มีความหมายทางบวก และข้อความที่มีความหมายทางลบ เป็นมาตราส่วนประมาณค่าชนิด 3 อันดับ ตั้งแต่ "ใช่" ถึง "ไม่ใช่" โดยใช้ผู้ตอบเลือกตอบเพียง 1 คำตอบเท่านั้นในแต่ละข้อ

ตัวอย่างแบบสอบถาม

ข้อ	ข้อความ	ใช่	เป็นบางครั้ง	ไม่ใช่
(0)	ท่านไม่ได้รับความสนใจเอาใจใส่เลี้ยงดูจาก คนในครอบครัวเท่ากับเป็นผู้สูงอายุ _____			
(00)	ทุกคนในบ้านไว้วางใจท่านและมาขอคำปรึกษา จากท่านอยู่เสมอ _____			
(000)	ท่านสามารถปฏิบัติตัวให้เข้ากับคนในครอบครัว ได้เป็นอย่างดี _____			

เกณฑ์การให้คะแนน

ข้อความที่มีความหมายทางบวก

ถ้าเลือกตอบ "ใช่" เมื่อข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกหรือความเป็นจริงที่เกิดขึ้นประจำ

ให้ 3 คะแนน

ถ้าเลือกตอบ "เป็นบางครั้ง" เมื่อข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกหรือความเป็นจริงที่เกิดขึ้น

เป็นบางครั้ง

ให้ 2 คะแนน

ถ้าเลือกตอบ "ไม่ใช่" เมื่อข้อความนั้นไม่ตรงกับความรู้สึกหรือความเป็นจริงที่เกิดขึ้น

ให้ 1 คะแนน

ข้อความที่มีความหมายทางลบจะให้คะแนนตรงข้ามกับข้อความที่มีความหมายทางบวก

เกณฑ์การตัดสิน

ผู้วิจัยให้คะแนนเฉลี่ยของกลุ่ม ($\bar{X}$) เป็นเกณฑ์การแบ่งกลุ่ม ดังนี้

ถ้าได้คะแนนน้อยกว่า $\bar{X} - 1$ S.D. หรือ 8.00-16.57 คะแนน แสดงว่า มีสัมพันธภาพ
ในครอบครัวไม่ดี

ถ้าได้คะแนนระหว่าง $\bar{X} \pm 1$ S.D. หรือ 16.58-23.82 คะแนน แสดงว่า มีสัมพันธภาพ
ในครอบครัวปานกลาง

ถ้าได้คะแนนมากกว่า $\bar{X} + 1$ S.D. หรือ 23.83-24.00 คะแนน แสดงว่า มีสัมพันธภาพ
ในครอบครัวดี

แบบสอบถามวัดสัมพันธภาพในครอบครัวมีค่าอำนาจจำแนกรายข้อด้วยการหาค่าความสัมพันธ์
ระหว่างข้อกับคะแนนรวม (Item-Total Correlation) มีค่าอยู่ระหว่าง .49 ถึง .73 และค่า
ความเชื่อมั่นของแบบวัดด้วยสูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา มีค่าเท่ากับ .77

แบบสอบถามส่วนที่ 3 แบบสอบถามวัดพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลาน ผู้วิจัยสร้าง โดยดัดแปลง
จากแบบวัดการอบรมเลี้ยงดูของพรสุตา ดิษยวรรณะ (2534) ซึ่งสร้างขึ้นตามแนวคิดวิธีวิเคราะห์
องค์ประกอบของเซฟเฟอร์ (Schaefer, 1959) ข้อความประกอบด้วยลักษณะพฤติกรรมของผู้สูงอายุนั้น
ที่ให้การอบรมเลี้ยงดูหรือปฏิบัติต่อบุตรหลานที่อยู่ในปกครองแบบประชาธิปไตย แบบให้ความคุ้มครอง
แบบใช้อำนาจควบคุม และแบบปล่อยปละละเลย

ลักษณะของแบบสอบถามมีทั้งหมด 28 ข้อ ประกอบด้วยข้อความที่เป็นประโยคบอกเล่า เป็น
มาตราส่วนประมาณค่าชนิด 5 อันดับ ตั้งแต่ "ไม่เคยเลย" จนถึง "เป็นประจำ" โดยให้ผู้ตอบ
เลือกตอบเพียง 1 คำตอบเท่านั้นในแต่ละข้อ

ตัวอย่างแบบสอบถาม

ข้อ	ข้อความ	ไม่เคยเลย	นานๆครั้ง	บางครั้ง	บ่อยๆ	เป็นประจำ
(0)	เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นในครอบครัวท่านอนุญาตให้บุตรหลานรับฟังและแก้ปัญหา _____ (ตัวอย่างการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย)					
(00)	ท่านจะไม่ยอมให้ลูกหลานเป็นฝ่ายในที่สูงเพราะกลัวว่าจะตกลงมา _____ (ตัวอย่างการอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความคุ้มครอง)					
(000)	ท่านให้บุตรหลานรับฟังท่านโดยปราศจากข้อโต้แย้งใด ๆ _____ (ตัวอย่างการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้อำนาจควบคุม)					
(0000)	ไม่ว่าบุตรหลานท่านต้องการสิ่งใดท่านมักไม่ค่อยให้ความสนใจ _____ (ตัวอย่างการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย)					

เกณฑ์การให้คะแนน

ถ้าเลือกตอบ "ไม่เคยเลย" เมื่อข้อความนั้นไม่ตรงกับความเป็นจริงที่เกิดขึ้น ให้ 1 คะแนน

ถ้าเลือกตอบ "นาน ๆ ครั้ง" เมื่อข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงที่เกิดขึ้นนาน ๆ ครั้ง ให้ 2 คะแนน

ถ้าเลือกตอบ "บางครั้ง" เมื่อข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงที่เกิดขึ้นบางครั้งให้ 3 คะแนน

ถ้าเลือกตอบ "บ่อย ๆ " เมื่อข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงที่เกิดขึ้นบ่อยๆ ให้ 4 คะแนน

ถ้าเลือกตอบ "เป็นประจำ" เมื่อข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงที่เกิดขึ้นเป็นประจำ

ให้ 5 คะแนน

เกณฑ์การตัดสิน

คะแนนการอบรมเลี้ยงดูแต่ละแบบ

ถ้าได้คะแนน 7-15 คะแนน แสดงว่า มีการอบรมเลี้ยงดูในแบบนั้นระดับต่ำ

ถ้าได้คะแนน 16-26 คะแนน แสดงว่า มีการอบรมเลี้ยงดูในแบบนั้นระดับปานกลาง

ถ้าได้คะแนน 27-35 คะแนน แสดงว่า มีการอบรมเลี้ยงดูในแบบนั้นระดับสูง

แบบสอบถามวัดพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานมีค่าอำนาจจำแนกรายข้อด้วยการหาความสัมพันธ์ระหว่างข้อกับคะแนนรวม (Item-Total Correlation) มีค่าอยู่ระหว่าง .13 ถึง .65 และค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดด้วยสูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา มีค่าเท่ากับ .79

แบบสอบถามส่วนที่ 4 แบบสอบถามวัดการยอมรับการเปลี่ยนแปลงทางกายจิตสังคมในวัยสูงอายุ

ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยโดยข้อความประกอบด้วยข้อความที่แสดงถึงความรู้สึกของผู้สูงอายุที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงไปในวัยสูงอายุในด้านร่างกาย การทำงาน สภาพของตน ภาวะเศรษฐกิจ ความสนใจ และการมีส่วนร่วมในสังคม

ลักษณะของแบบสอบถามมีทั้งหมด 18 ข้อ ประกอบด้วยข้อที่มีความหมายทางบวกและข้อความที่มีความหมายทางลบ เป็นมาตราส่วนประมาณค่าชนิด 4 อันดับ ตั้งแต่ "เห็นด้วยมากที่สุด" จนถึง "ไม่เห็นด้วย" โดยให้ผู้ตอบเลือกตอบเพียง 1 คำตอบเท่านั้นในแต่ละข้อ

ข้อ	ข้อความ	เห็นด้วยมากที่สุด	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วยน้อย	ไม่เห็นด้วย
(0)	ท่านรู้สึกเบื่อหน่ายกับความไม่สะดวกในการเคลื่อนไหว				
(00)	ท่านรู้สึกอัดอัดใจที่ไม่สามารถหาเงินช่วยเหลือครอบครัวได้เช่นเดิม _____				
(000)	ท่านรู้สึกเศร้าใจที่สูญเสียความเป็นผู้นำของครอบครัว _____				

เกณฑ์การให้คะแนน

ข้อความที่มีความหมายทางบวก	:
ถ้าเลือกตอบ"เห็นด้วยมากที่สุด" เมื่อข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกหรือความเป็นจริงที่เกิดขึ้นเป็นประจำ	ให้ 4 คะแนน
ถ้าเลือกตอบ"เห็นด้วยมาก" เมื่อข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกหรือความเป็นจริงที่เกิดขึ้นบ่อย	ให้ 3 คะแนน
ถ้าเลือกตอบ"เห็นด้วยน้อย" เมื่อข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกหรือความเป็นจริงที่เกิดขึ้นบางครั้ง	ให้ 2 คะแนน
ถ้าเลือกตอบ"ไม่เห็นด้วย" เมื่อข้อความนั้นไม่ตรงกับความรู้สึกหรือความเป็นจริงที่เกิดขึ้น	ให้ 1 คะแนน

ข้อความที่มีความหมายทางลบจะให้คะแนนตรงข้ามกับข้อความที่มีความหมายทางบวก

เกณฑ์การตัดสิน

- ผู้วิจัยใช้คะแนนเฉลี่ยของกลุ่ม ($\bar{X}$) เป็นเกณฑ์แบ่งกลุ่มดังนี้
- ถ้าได้คะแนนน้อยกว่า $\bar{X} - 1$ S.D. หรือ 18.00-45.48 คะแนน แสดงว่า มีการยอมรับการเปลี่ยนแปลงทางกายจิตสังคมไม่ดี
- ถ้าได้คะแนนระหว่าง $\bar{X} \pm 1$ S.D. หรือ 45.49-48.90 คะแนน แสดงว่า มีการยอมรับการเปลี่ยนแปลงทางกายจิตสังคมปานกลาง
- ถ้าได้คะแนนมากกว่า $\bar{X} + 1$ S.D. หรือ 48.91-72.00 คะแนน แสดงว่า มีการยอมรับการเปลี่ยนแปลงทางกายจิตสังคมดี

แบบสอบถามวัดการยอมรับการเปลี่ยนแปลงทางกายจิตสังคมในวัยสูงอายุมีค่าอำนาจจำแนกรายข้อด้วยการหาความสัมพันธ์ระหว่างข้อกับคะแนนรวม (Item-Total Correlation) มีค่าอยู่ระหว่าง .16 ถึง .60 และค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดด้วยสูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา มีค่าเท่ากับ .72

แบบสอบถามส่วนที่ 5 แบบสอบถามวัดการขาดการตอบสนองความต้องการ ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยอาศัยทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์ ซึ่งมาสโลว์ (Maslow, 1970) ได้กำหนดไว้โดยเลือกเฉพาะ 4 ชั้นแรกของลำดับขั้นความต้องการเพราะเป็นความต้องการที่จำเป็น ถ้าได้รับการตอบสนองจะมี

ความรู้สึกพึงพอใจ มีความสุข แต่ถ้าไม่ได้รับการตอบสนองจะทำให้เกิดความรู้สึกไม่พึงพอใจ มีความทุกข์ ไม่มีความสุข ได้แก่ การขาดการตอบสนองความต้องการด้านร่างกาย ด้านความมั่นคงปลอดภัย ด้านความรักและการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม และด้านการยอมรับนับถือ โดยให้กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ประเมินข้อความดังกล่าวด้วยตนเอง

ลักษณะของแบบสอบถามมีทั้งหมด 29 ข้อ ประกอบด้วยข้อความที่มีความหมายถึงความรู้สึกพึงพอใจในแต่ละระดับ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่าชนิด 4 อันดับ ตั้งแต่ "พึงพอใจมากที่สุด" จนถึง "พึงพอใจน้อยที่สุด" โดยให้ผู้ตอบเลือกตอบเพียง 1 คำตอบเท่านั้นในแต่ละข้อ

ตัวอย่างแบบสอบถาม

คำชี้แจง ขอให้ท่านพิจารณาในส่วนตัวของท่านได้รับการตอบสนองในเรื่องเหล่านี้เป็นที่พึงพอใจอยู่ในระดับใด

ข้อ	ข้อความ	พึงพอใจมากที่สุด	พึงพอใจมาก	พึงพอใจน้อย	พึงพอใจน้อยที่สุด
(0)	ปริมาณอาหารที่บริโภคแต่ละวัน _____				
(00)	ได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลอื่นยามจำเป็น _____				
(000)	ได้รับการดูแลยามเจ็บป่วย _____				
(0000)	ได้รับความไว้วางใจให้ปฏิบัติงานช่วยเหลือชมรม _____				
	ผู้สูงอายุ _____				

เกณฑ์การให้คะแนน

ถ้าเลือกตอบ "พึงพอใจมากที่สุด" เมื่อข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกหรือความเป็นจริงที่เกิดขึ้นเป็นประจำ

ให้ 1 คะแนน

ถ้าเลือกตอบ "พึงพอใจมาก" เมื่อข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกหรือความเป็นจริงที่เกิดขึ้น

บ่อย

ให้ 2 คะแนน

ถ้าเลือกตอบ "พึงพอใจน้อย" เมื่อข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกหรือความเป็นจริงที่เกิดขึ้น

บางครั้ง

ให้ 3 คะแนน

ถ้าเลือกตอบ "พึงพอใจน้อยที่สุด" เมื่อข้อความนั้นไม่ตรงกับความรู้สึกหรือความเป็นจริงที่เกิดขึ้น

น้อยที่สุด

ให้ 4 คะแนน

แบบสอบถามวัดการขาดการตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุมีค่าอำนาจจำแนกรายข้อด้วยการหาความสัมพันธ์ระหว่างข้อกับคะแนนรวม (Item-Total Correlation) มีค่าอยู่ระหว่าง .44 ถึง .70 และค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดด้วยสูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา มีค่าเท่ากับ .92 :

การหาคุณภาพของเครื่องมือ

1. การหาความเที่ยงตรง (Validity) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามส่วนที่ 2,3,4 และ 5 ซึ่งใช้วัดสัมพันธภาพในครอบครัว พื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลาน การยอมรับการเปลี่ยนแปลงทางกายจิตสังคมในวัยสูงอายุ และการขาดการตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุ ให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่านใช้ดุลยพินิจในการพิจารณาว่ามีเนื้อหาครอบคลุมตามนิยามปฏิบัติการพร้อมทั้งภาษาในข้อความเหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่าง แล้วนำมาปรับปรุงให้เหมาะสมถูกต้องตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ จากนั้นนำไปทดลองใช้กับผู้สูงอายุที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 50 คน แล้วนำมาวิเคราะห์ความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) เพื่อดูว่า แบบทดสอบทั้ง 4 ส่วนนั้น สามารถวัดได้สอดคล้องกับโครงสร้างหรือคุณลักษณะของตัวแปรที่ต้องการศึกษาด้วยวิธีหาค่าสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมทั้งหมด (Item-Test Correlation) โดยใช้สูตรของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation) แล้วเลือกข้อที่มีค่าสหสัมพันธ์สูงไว้เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น

2. การหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้วิจัยนำแบบทดสอบทั้ง 4 ส่วนที่ได้หาค่าความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างแล้วนำมาหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรของครอนบาค (Cronbach) ซึ่งคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (α - Coefficient)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การเตรียมผู้สัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ประชุมร่วมกับผู้ช่วยวิจัย เกี่ยวกับวิธีการสัมภาษณ์ และ การใช้แบบสอบถาม เพื่อให้เกิดความเข้าใจและการใช้แบบสอบถามได้อย่างถูกต้องและตรงตาม วัตถุประสงค์เดียวกัน

2. เก็บรวบรวมข้อมูล โดยขอหนังสือแนะนำตัวจากบัณฑิตวิทยาลัยถึงประธานชมรมผู้สูงอายุ เพื่อขอความร่วมมือในการสร้างความคุ้นเคยกับกลุ่มตัวอย่างก่อน แล้วจึงเก็บรวบรวมข้อมูลโดย ภายหลังการสัมภาษณ์ในแต่ละวันผู้วิจัยจะตรวจสอบข้อมูลทั้งหมดให้สมบูรณ์เพื่อเตรียมไว้สำหรับการ วิจัยในขั้นต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยการใช้โปรแกรม สำเร็จรูป SPSS (Statistical Package for the Social Science)

ขั้นตอนที่ 1 หาค่าสถิติพื้นฐานโดยนำปัจจัยด้านชีวภาพ ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ปัจจัยด้านเศรษฐกิจสังคม ได้แก่ ลักษณะครอบครัว สถานภาพในครอบครัว รายได้ สัมพันธภาพใน ครอบครัว ปัจจัยด้านจิตวิทยา ได้แก่ พื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบประชาธิปไตยแบบให้ ความคุ้มครอง แบบใช้อำนาจควบคุม แบบปล่อยปละละเลย และการยอมรับการเปลี่ยนแปลงทาง กายจิตสังคมในวัยสูงอายุ ตัวแปรตาม คือ การขาดการตอบสนองความต้องการมาหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 2 วิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression) โดยมีตัวแปรแทนที่ คือ การขาดการตอบสนองความต้องการ ตัวแปรทำนาย คือ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ลักษณะ ครอบครัว สถานภาพในครอบครัว รายได้ สัมพันธภาพในครอบครัว พื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตร หลานแบบประชาธิปไตย และการยอมรับการเปลี่ยนแปลงทางกายจิตสังคมในวัยสูงอายุเพื่อทดสอบ สมมติฐานข้อ 1

ขั้นตอนที่ 3 เปรียบเทียบความแตกต่าง

3.1 เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนการขาดการตอบสนองความต้องการเมื่อ จำแนกตามเพศ อายุ สถานภาพสมรส ลักษณะครอบครัว และสถานภาพในครอบครัว โดยใช้

สถิติค่า t (t -test) เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อ 2,3,4,5 และ 6

3.2 เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนการขาดการตอบสนองความต้องการเมื่อจำแนกตามรายได้ สัมพันธภาพในครอบครัว พื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบประชาธิปไตย พื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบให้ความคุ้มครอง พื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบใช้อำนาจควบคุม พื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบปล่อยปละละเลย และการยอมรับการเปลี่ยนแปลงทางกายจิตสังคมในวัยสูงอายุ โดยวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (Oneway Analysis of Variance) และทดสอบค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ (Scheffe 's Method) ถ้าพบความแตกต่างระหว่างตัวแปรอิสระเหล่านี้ เพื่อดูผลที่มีต่อการขาดการตอบสนองความต้องการเพื่อทดสอบสมมติฐานข้อ 7 8 9 10 11 12 และ 13

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อให้เกิดความเข้าใจในการแปลผลและความหมายของการวิเคราะห์ข้อมูลได้ตรงกัน จึงได้กำหนดสัญลักษณ์ และอักษรย่อต่อไปนี้

N	แทน จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง
$\bar{X}$	แทน ค่าเฉลี่ย
SD	แทน ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
t	แทน ค่าสถิติที่ใช้ในการพิจารณา t - distribution
F	แทน ค่าสถิติที่ใช้ในการพิจารณา F - distribution
df	แทน ชั้นแห่งความเป็นอิสระ (degree of freedom)
SS	แทน ผลบวกกำลังสองของคะแนน (Sum of Square)
MS	แทน ค่าเฉลี่ยของผลบวกกำลังสองของคะแนน (Mean of Square)
X_1	แทน เพศ
X_2	แทน อายุ
X_3	แทน สถานภาพสมรส
X_4	แทน ลักษณะครอบครัว
X_5	แทน สถานภาพในครอบครัว
X_6	แทน รายได้
X_7	แทน สัมพันธภาพในครอบครัว
X_8	แทน พื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย
X_9	แทน พื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความคุ้มครอง
X_{10}	แทน พื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้อำนาจควบคุม
X_{11}	แทน พื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย

X_{12}	แทน การยอมรับการเปลี่ยนแปลงทางกายจิตสังคมในวัยสูงอายุ
X_{13}	แทน การขาดการตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุ
R	แทน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของคุณ
R^2	แทน อำนาจในการทำนายหรือเปอร์เซ็นต์ในการทำนายของคุณ
R^2 change	แทน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แห่งการทำนายของคุณที่เปลี่ยนแปลงไปจากการ เพิ่มตัวทำนายทีละตัว
F change	แทน ค่าสถิติเอฟ(F) ที่ใช้ทดสอบความมีนัยสำคัญของการเพิ่มตัวทำนายทีละตัว
S.E.est	แทน ความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการทำนาย
b	แทน สัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวทำนายซึ่งทำนายในรูปคะแนนดิบ
B	แทน สัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวทำนายซึ่งทำนายในรูปคะแนนมาตรฐาน
a	แทน ค่าคงที่ของสมการทำนาย
y'	แทน การขาดการตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุที่ได้จากการทำนาย ด้วยตัวทำนายต่าง ๆ ในรูปคะแนนดิบ
*	แทน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
**	แทน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลและการแปลความหมาย

การวิเคราะห์ข้อมูลในบทนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอเป็นขั้นตอนตามลำดับดังนี้

ตอนที่ 1 หาจำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามตัวแปรภูมิหลัง

ตอนที่ 2 หาค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรสัมพันธภาพในกรอบครัว พื้นฐานการอบรมเลี้ยงดู

บุตรหลานแบบประชาธิปไตย พื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบให้ความคุ้มครอง พื้นฐานการ
อบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบใช้อำนาจควบคุม พื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบปล่อยปละละเลย
การยอมรับการเปลี่ยนแปลงทางจิตสังคมในวัยสูงอายุ และการขาดการตอบสนองความต้องการในรูป
ของค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ตอนที่ 3 วิเคราะห์ข้อมูลตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตอนที่ 1 หาจำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามตัวแปรภูมิหลัง ปรากฏผลตาม

ตาราง 2

ตาราง 2 แสดงจำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามตัวแปรภูมิหลัง (n = 286 คน)

ตัวแปร	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
- ชาย	87	30.42
- หญิง	199	69.58
อายุ		
- 60-69 ปี	206	72.03
- 70-79 ปี	80	27.97
สถานภาพสมรส		
- คู่/สมรส	188	65.74
- โสด หม้าย หย่า/แยก	98	34.36
ลักษณะครอบครัว		
- เดี่ยว	149	52.10
- ขยาย	137	47.90
สถานภาพในครอบครัว		
- สมาชิก	122	42.65

ตาราง 2 (ต่อ)

ตัวแปร	จำนวน	ร้อยละ
- หัวหน้า	164	57.35
รายได้		
- ต่ำกว่า 3,000 บาท	97	33.92
- 3,000-6,000 บาท	104	36.36
- 6,001-9,000 บาท	39	13.63
- มากกว่า 9,000 บาท	46	16.09

จากตาราง 2 แสดงถึงลักษณะทั่วไปของผู้สูงอายุ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีร้อยละ 69.58 ในด้านอายุพบว่า กลุ่มตัวอย่างในช่วงอายุ 60-69 ปี มีมากที่สุดคือร้อยละ 72.03 ส่วนสถานภาพสมรส พบว่า ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรสคู่ ซึ่งมีร้อยละ 65.74 ในด้านลักษณะครอบครัว กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีลักษณะแบบครอบครัวเดี่ยว ร้อยละ 52.10 มีสถานภาพในครอบครัวส่วนใหญ่เป็นหัวหน้าครอบครัว ร้อยละ 57.35 และรายได้ของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ส่วนใหญ่มีรายได้อยู่ช่วง 3,000-6,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 36.36 รองลงมาคือ ต่ำกว่า 3,000 บาท มากกว่า 9,000 บาท และ 6,001-9,000 บาทคิดเป็นร้อยละ 33.92, 16.09 และ 13.63 ตามลำดับ

ตอนที่ 2 หาค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรสัมพันธภาพในครอบครัว พื้นฐานการอบรมเลี้ยงดู บุตรหลานแบบประชาธิปไตย พื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบให้ความคุ้มครอง พื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบใช้อำนาจควบคุม พื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบปล่อยปละละเลย การยอมรับการเปลี่ยนแปลงทางกายจิตสังคมในวัยสูงอายุ และการขาดการตอบสนองความต้องการ ปรากฏผลตามตาราง 3

ตาราง 3 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (X และ SD) ของตัวแปรศึกษา

ตัวแปรลักษณะทางชีวภาพ เศรษฐกิจและสังคม	X ₇		X ₈		X ₉		X ₁₀		X ₁₁		X ₁₂		X ₁₃	
	X	SD	X	SD	X	SD	X	SD	X	SD	X	SD	X	SD
1 เพศ														
- หญิง	19.92	3.83	22.97	5.31	23.46	5.91	18.45	5.45	15.07	4.59	47.14	6.63	61.99	12.11
- ชาย	20.78	3.07	22.23	5.40	19.74	5.08	17.37	4.55	15.18	4.20	47.32	6.96	62.23	12.31
2 อายุ														
- 60-69 ปี	20.25	3.75	23.20	5.48	22.48	6.06	18.21	5.43	14.84	4.52	47.08	6.38	62.39	12.65
- 70-79 ปี	20.06	3.33	21.61	4.80	21.97	5.52	17.90	4.57	15.68	4.38	47.49	7.53	61.36	10.77
3 สถานภาพสมรส														
- คู่สมรส	20.75	3.32	23.25	4.96	22.69	5.47	18.28	4.43	14.90	4.44	46.73	7.53	61.67	11.54
- โสด หม้าย หย่า/ แยก	19.14	3.99	21.76	5.91	21.62	6.65	17.73	6.39	15.32	4.52	48.08	7.03	62.94	13.32
4 ลักษณะครอบครัว														
- เดี่ยว	20.70	3.35	23.69	4.57	22.97	5.28	18.66	4.77	15.08	4.44	47.66	6.86	60.68	12.65
- หย่า	19.63	3.85	21.71	5.93	21.62	6.49	17.48	5.56	15.05	4.57	46.65	6.54	63.67	11.46

ตัวแปรลักษณะทางชีวภาพ เศรษฐกิจและสังคม	X_7		X_8		X_9		X_{10}		X_{11}		X_{12}		X_{13}	
	X	SD	X	SD	X	SD	X	SD	X	SD	X	SD	X	SD
5 สถานภาพในครอบครัว														
- สมาชิก	20.28	3.42	22.84	4.99	23.50	5.74	18.72	4.90	14.97	4.24	47.54	7.39	62.56	11.51
- หัวหน้า	20.16	3.75	22.73	5.62	21.52	5.91	17.69	5.39	15.09	4.59	46.99	6.19	61.97	12.46
6 รายได้														
- ต่ำกว่า 3000 บาท	18.96	3.66	22.22	6.08	22.52	6.39	18.75	5.97	15.84	4.54	48.61	6.60	63.17	13.84
- 3000-6000 บาท	20.43	3.96	22.84	4.67	22.57	5.48	17.60	4.68	14.98	4.53	47.53	6.75	64.11	11.86
- 6001-9000 บาท	20.94	3.84	23.56	5.86	21.87	6.11	17.23	4.82	14.08	4.85	46.15	6.78	58.85	11.20
- มากกว่า 9000 บาท	21.65	2.26	23.00	4.64	21.85	5.76	18.72	4.78	14.54	3.78	44.15	5.81	58.09	7.77

X_7	แทน	สัมพันธภาพในครอบครัว	X_{11}	แทน	พื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบปล่อยปละละเลย
X_8	แทน	พื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบประชาธิปไตย	X_{12}	แทน	การยอมรับการเปลี่ยนแปลงทางกายจิตสังคมในวัยสูงอายุ
X_9	แทน	พื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบให้ควบคุมครอง	X_{13}	แทน	การขาดการตอบสนองความต้องการ
X_{10}	แทน	พื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบใช้อำนาจควบคุม			

จากตาราง 3 แสดงถึงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรที่ศึกษา พบว่า ผู้สูงอายุเพศหญิงมีค่าเฉลี่ยพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบประชาธิปไตย พื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบให้ความคุ้มครอง และพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบใช้อำนาจควบคุมสูงกว่าผู้สูงอายุเพศชาย และมีค่าเฉลี่ยของสัมพันธภาพในครอบครัวต่ำกว่าผู้สูงอายุเพศชาย ส่วนค่าเฉลี่ยของพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบปล่อยปละละเลย การยอมรับการเปลี่ยนแปลงทางกายจิตสังคมในวัยสูงอายุ และการคาดการณ์ตอบสนองความต้องการไม่แตกต่างกัน ในผู้สูงอายุที่มีอายุ 60-69 ปี มีค่าเฉลี่ยของ พื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบประชาธิปไตย พื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบให้ความคุ้มครอง และการคาดการณ์ตอบสนองความต้องการสูงกว่าผู้สูงอายุที่มีอายุ 70-79 ปี และมีค่าเฉลี่ยของพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบปล่อยปละละเลยต่ำกว่าผู้สูงอายุที่มีอายุ 70-79 ปี ส่วนค่าเฉลี่ยของสัมพันธภาพในครอบครัว พื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบใช้อำนาจควบคุมและการยอมรับการเปลี่ยนแปลงทางกายจิตสังคมในวัยสูงอายุไม่แตกต่างกัน ผู้สูงอายุที่มีสถานภาพสมรสคู่/สมรส มีค่าเฉลี่ยของสัมพันธภาพในครอบครัว พื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบประชาธิปไตย พื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบให้ความคุ้มครอง พื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบใช้อำนาจควบคุมสูงกว่าผู้สูงอายุที่มีสถานภาพสมรสโสด หม้าย หย่า/แยก และมีค่าเฉลี่ยของการยอมรับการเปลี่ยนแปลงทางกายจิตสังคมในวัยสูงอายุ และการคาดการณ์ตอบสนองความต้องการต่ำกว่าผู้สูงอายุที่มีสถานภาพสมรสโสด หม้าย หย่า/แยก ส่วนค่าเฉลี่ยของพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยไม่แตกต่างกัน ในผู้สูงอายุที่มีลักษณะครอบครัวเดี่ยวมีค่าเฉลี่ยของสัมพันธภาพในครอบครัว พื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบประชาธิปไตย พื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบให้ความคุ้มครอง พื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบใช้อำนาจควบคุม และการยอมรับการเปลี่ยนแปลงทางกายจิตสังคมในวัยสูงอายุสูงกว่าผู้สูงอายุที่มีลักษณะครอบครัวขยาย และมีค่าเฉลี่ยของการคาดการณ์ตอบสนองความต้องการต่ำกว่าผู้สูงอายุที่มีลักษณะครอบครัวขยาย ส่วนค่าเฉลี่ยของพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบปล่อยปละละเลยไม่แตกต่างกัน ผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกครอบครัวมีค่าเฉลี่ยของ พื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบให้ความคุ้มครอง พื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบใช้อำนาจควบคุม การยอมรับการเปลี่ยนแปลงทางกายจิตสังคมในวัยสูงอายุ และการคาดการณ์ตอบสนองความต้องการสูงกว่าผู้สูงอายุที่เป็นหัวหน้าครอบครัว แต่มีค่าเฉลี่ยของสัมพันธภาพในครอบครัว พื้นฐานการอบรมเลี้ยงดู

บุตรหลานแบบประชาธิปไตยต่ำกว่าผู้สูงอายุที่เป็นหัวหน้าครอบครัว และมีความเสี่ยงของพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบปล่อยปละละเลยไม่แตกต่างกัน ในผู้สูงอายุที่มีรายได้มากกว่า 9,000 บาท มีความเสี่ยงของสัมพันธภาพในครอบครัวสูงสุด ส่วนที่มีรายได้ต่ำกว่า 3,000 บาท มีความเสี่ยงของสัมพันธภาพในครอบครัวต่ำสุด ผู้สูงอายุที่มีรายได้ 6,001-9,000 บาท มีความเสี่ยงของพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบประชาธิปไตยสูงสุด ส่วนที่มีรายได้ต่ำกว่า 3,000 บาท มีความเสี่ยงของพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบประชาธิปไตยต่ำสุด ผู้สูงอายุที่มีรายได้ 3,000-6,000 บาท มีความเสี่ยงของพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบให้ความคุ้มครองสูงสุด ส่วนที่มีรายได้มากกว่า 9,000 บาท มีความเสี่ยงของพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบให้ความคุ้มครองต่ำสุด ผู้สูงอายุที่มีรายได้ต่ำกว่า 3,000 บาท มีความเสี่ยงของพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบใช้อำนาจควบคุมสูงสุด ส่วนที่มีรายได้ 6,001-9,000 บาท มีความเสี่ยงของพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบใช้อำนาจควบคุมต่ำสุด ผู้สูงอายุที่มีรายได้ต่ำกว่า 3,000 บาท มีความเสี่ยงของพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบปล่อยปละละเลยสูงสุด ส่วนที่มีรายได้ 6,001-9,000 บาท มีความเสี่ยงของพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบปล่อยปละละเลยต่ำสุด ผู้สูงอายุที่มีรายได้ต่ำกว่า 3,000 บาท มีความเสี่ยงของการยอมรับการเปลี่ยนแปลงทางกายจิตสังคมในวัยสูงอายุสูงสุด ส่วนที่มีรายได้มากกว่า 9,000 บาท มีความเสี่ยงของการยอมรับการเปลี่ยนแปลงทางกายจิตสังคมในวัยสูงอายุต่ำสุด ผู้สูงอายุที่มีรายได้ 3,000-6,000 บาท มีความเสี่ยงของการขาดการตอบสนองความต้องการสูงสุด ส่วนที่มีรายได้มากกว่า 9,000 บาท มีความเสี่ยงของการขาดการตอบสนองความต้องการต่ำสุด

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูลตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

จุดมุ่งหมายข้อที่ 1 เพื่อศึกษาอำนาจการทำนายการขาดการตอบสนองความต้องการของตัวแปร เพศ อายุ สถานภาพสมรส ลักษณะครอบครัว สถานภาพในครอบครัว รายได้ สัมพันธภาพในครอบครัว พื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบประชาธิปไตย และการยอมรับการเปลี่ยนแปลงทางกายจิตสังคมในวัยสูงอายุ

เพื่อให้ทราบถึงความสัมพันธ์ของตัวแปร เพศ อายุ สถานภาพสมรส ลักษณะครอบครัว สถานภาพในครอบครัว รายได้ สัมพันธภาพในครอบครัว พื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบประชาธิปไตย แบบให้ความคุ้มครอง แบบใช้อำนาจควบคุม แบบปล่อยปละละเลย และการยอมรับ

การเปลี่ยนแปลงทางกายจิตสังคมในวัยสูงอายุ กับ การขาดการตอบสนองความต้องการ จินตาค่า
ความสัมพันธ์โดยใช้ การหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation) ดังแสดงในตาราง 4

ตาราง 4 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ศึกษากับการขาดการตอบสนองความต้องการ

ตัวแปร	การขาดการตอบสนองความต้องการ	P-value
เพศ	.02	.375
อายุ	-.04	.261
สถานภาพสมรส	.05	.211
ลักษณะครอบครัว	.12*	.021
สถานภาพในครอบครัว	-.07	.127
รายได้	-.16**	.003
สัมพันธภาพในครอบครัว	-.31***	.000
พื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบ ประชาธิปไตย	-.26***	.000
พื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบ ให้ความคุ้มครอง	-.14**	.010
พื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบ ใช้อำนาจควบคุม	-.06	.141
พื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบ ปล่อยปละละเลย	.09*	.064

ตาราง 4 (ต่อ)

ตัวแปร	การขาดการตอบสนองความต้องการ	P-value
การยอมรับการเปลี่ยนแปลงทางกายจิต สังคมในวัยสูงอายุ	-.15**	.006

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

*** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

จากตาราง 4 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างลักษณะครอบครัว และพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบปล่อยปละละเลย กับการขาดการตอบสนองความต้องการมีค่าเป็นบวก โดยมีค่าเท่ากับ .12 และ .09 ตามลำดับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างรายได้ พื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบให้ความคุ้มครอง และการยอมรับการเปลี่ยนแปลงทางกายจิตสังคมในวัยสูงอายุ กับการขาดการตอบสนองความต้องการมีค่าเป็นลบ โดยมีค่าเท่ากับ -.16, -.14 และ -.15 ตามลำดับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพในครอบครัว และพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบประชาธิปไตย กับการขาดการตอบสนองความต้องการมีค่าเป็นลบ โดยมีค่าเท่ากับ -.31 และ -.26 ตามลำดับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

สมมติฐานที่เกี่ยวข้องกับจุดมุ่งหมายข้อที่ 1 คือ สมมติฐานข้อที่ 1 โดยมีรายละเอียดดังนี้

สมมติฐานข้อที่ 1 เพศ อายุ สถานภาพสมรส ลักษณะครอบครัว สถานภาพในครอบครัว รายได้ สัมพันธภาพในครอบครัว พื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบประชาธิปไตย และการยอมรับการเปลี่ยนแปลงทางกายจิตสังคมในวัยสูงอายุเป็นตัวแปรที่มีอำนาจทำนายการขาดการตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุได้

การศึกษาส่วนนี้เป็นการทำนายการขาดการตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุ เมื่อใช้ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ลักษณะครอบครัว สถานภาพในครอบครัว รายได้ สัมพันธภาพในครอบครัว พื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบประชาธิปไตย และการยอมรับการเปลี่ยนแปลงทางกายจิต สังคมในวัยสูงอายุร่วมกันทำนายการขาดการตอบสนองความต้องการ โดยการวิเคราะห์ถดถอย พหุคูณแบบเพิ่มตัวแปรทีละขั้น (Stepwise) ดังแสดงในตาราง 5

ตาราง 5 แสดงผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณที่เพิ่มตัวแปรเป็นขั้นทีละ 1 ตัวแปรเพื่อทำนายการขาดการตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุ

ลำดับที่	ตัวทำนาย	b	B	F	R	R ²	R ² change	F change
1	X ₇	-.85	-.25	30.77**	.31	.10	.10	30.72**
2	X ₈	-.39	-.17	19.89**	.35	.12	.03	8.23**

** มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 S.E.est=11.41 a=88.00

จากตาราง 5 พบว่า กลุ่มตัวทำนาย 2 ตัวที่มีนัยสำคัญทางสถิติ หรือมีประสิทธิภาพสูงในการทำนายการขาดการตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุได้ คือ สัมพันธภาพในครอบครัว และพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบประชาธิปไตย โดยมีสัมพันธภาพในครอบครัวเป็นตัวทำนายตัวแรกที่มีอิทธิพลสูงสุดสามารถทำนายการขาดการตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุได้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีอำนาจในการทำนายร้อยละ 10 ตัวทำนายตัวที่มีประสิทธิภาพสูงเป็นลำดับที่ 2 คือ พื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบประชาธิปไตย สามารถร่วมกับสัมพันธภาพในครอบครัวทำนายการขาดการตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุได้ร้อยละ 12 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยที่ตัวแปรทั้งสองร่วมกันทำนายมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ 0.35

ตัวทำนายทั้ง 2 ตัว ได้แก่ สัมพันธภาพในครอบครัว และพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบประชาธิปไตยสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของการตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุได้ร้อยละ 12 โดยค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการทำนายเท่ากับ 11.41 และได้สมการทำนายในรูปของคะแนนดิบดังนี้

$$y' = 88.00 - .085X_7 - .39X_8$$

จุดมุ่งหมายข้อที่ 2 เพื่อเปรียบเทียบการขาดการตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุโดยจำแนกตามตัวแปรเพศ อายุ สถานภาพสมรส ลักษณะครอบครัว สถานภาพในครอบครัว รายได้ สัมพันธภาพในครอบครัว พื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบประชาธิปไตย พื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบให้ความคุ้มครอง พื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบใช้อำนาจควบคุม พื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบปล่อยปละละเลย และการยอมรับการเปลี่ยนแปลงทางกายจิตสังคมในวัยสูงอายุ

สมมติฐานที่เกี่ยวข้องกับจุดมุ่งหมายนี้ คือ สมมติฐานข้อที่ 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12 และ 13 โดยมีรายละเอียดดังนี้

สมมติฐานข้อที่ 2 ผู้สูงอายุหญิงขาดการตอบสนองความต้องการมากกว่าผู้สูงอายุชาย

การศึกษาส่วนนี้เป็นการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยระหว่างกลุ่มโดยใช้สถิติที่มีตัวแปรเพศเป็นตัวแปรอิสระ และมีการขาดการตอบสนองความต้องการเป็นตัวแปรตามดังแสดงในตาราง 6

ตาราง 6 แสดงการเปรียบเทียบการขาดการตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุที่มีเพศแตกต่างกัน

เพศของผู้สูงอายุ	N	$\bar{X}$	SD	t
เพศชาย	87	62.22	12.30	0.15
เพศหญิง	199	62.99	12.11	

จากตาราง 6 พบว่า ผู้สูงอายุที่มีเพศต่างกันมีการขาดการตอบสนองความต้องการแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

สมมติฐานข้อที่ 3 ผู้สูงอายุที่มีอายุสูงกว่าขาดการตอบสนองความต้องการมากกว่าผู้สูงอายุที่มีอายุต่ำกว่า

การศึกษาส่วนนี้เป็นการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยระหว่างกลุ่มโดยใช้สถิติที่มีตัวแปรอายุเป็นตัวแปรอิสระ และมีการขาดการตอบสนองความต้องการเป็นตัวแปรตาม ดังแสดงในตาราง 7

ตาราง 7 แสดงการเปรียบเทียบการขาดการตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุที่มีอายุต่างกัน

อายุของผู้สูงอายุ	N	$\bar{X}$	SD	t
อายุ 60-69 ปี	206	62.39	12.65	0.64
อายุ 70-79 ปี	80	61.36	10.76	

จากตาราง 7 พบว่า ผู้สูงอายุที่มีอายุต่างกันมีการขาดการตอบสนองความต้องการแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

สมมติฐานข้อที่ 4 ผู้สูงอายุที่มีสถานภาพโสด แยกกันอยู่ หย่า/หม้าย ขาดการตอบสนองความต้องการมากกว่าผู้สูงอายุที่มีสถานภาพสมรส/สมรส

การศึกษาส่วนนี้เป็นการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยระหว่างกลุ่มโดยใช้สถิติที มีตัวแปรสถานภาพสมรสเป็นตัวแปรอิสระ และมีการขาดการตอบสนองความต้องการเป็นตัวแปรตาม ดังแสดงในตาราง 8

ตาราง 8 แสดงการเปรียบเทียบการขาดการตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุที่มีสถานภาพสมรสต่างกัน

สถานภาพสมรสของผู้สูงอายุ	N	$\bar{X}$	SD	t
อยู่เป็นคู่ (สมรส)	188	61.63	11.53	0.84
อยู่เดี่ยว (โสด แยกกันอยู่ หย่า/หม้าย)	98	62.94	13.32	

จากตาราง 8 พบว่า ผู้สูงอายุที่มีสถานภาพสมรสแตกต่างกัน มีการขาดการตอบสนองความต้องการแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

สมมติฐานข้อที่ 5 ผู้สูงอายุที่มีลักษณะครอบครัวเดี่ยวขาดการตอบสนองความต้องการมากกว่าผู้สูงอายุที่มีลักษณะครอบครัวขยาย

การศึกษานี้เป็นการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยระหว่างกลุ่มโดยใช้สถิติที่มีตัวแปรลักษณะครอบครัวเป็นตัวแปรอิสระ และมีการขาดการตอบสนองความต้องการเป็นตัวแปรตามดังแสดงในตาราง 9

ตาราง 9 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนการขาดการตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุที่มีลักษณะ
ครอบครัวแตกต่างกัน

ลักษณะครอบครัว	N	$\bar{X}$	SD	t
เดี่ยว	149	60.68	12.65	-2.09*
ขยาย	137	63.67	11.46	

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 9 พบว่า ผู้สูงอายุที่มีลักษณะครอบครัวขยายมีการขาดการตอบสนองความต้องการมากกว่าผู้สูงอายุที่มีลักษณะครอบครัวเดี่ยว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานข้อ 5

สมมติฐานข้อที่ 6 ผู้สูงอายุที่มีสถานภาพในครอบครัวเป็นสมาชิกครอบครัวขาดการตอบสนองความต้องการน้อยกว่าผู้สูงอายุที่เป็นหัวหน้าครอบครัว

การศึกษาส่วนนี้เป็นการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยระหว่างกลุ่มโดยใช้สถิติที่มีตัวแปรสถานภาพในครอบครัวเป็นตัวแปรอิสระ และมีการขาดการตอบสนองความต้องการเป็นตัวแปรตาม ดังแสดงในตาราง 10

ตาราง 10 แสดงการเปรียบเทียบการขาดการตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุที่มีสถานภาพในครอบครัวแตกต่างกัน

สถานภาพในครอบครัวของผู้สูงอายุ	N	$\bar{X}$	SD	t
สมาชิกครอบครัว	122	122	62.56	0.41
หัวหน้าครอบครัว	164	1,647	61.98	

จากตาราง 10 พบว่าผู้สูงอายุที่มีสถานภาพในครอบครัวต่างกันมีการขาดการตอบสนองความต้องการแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

สมมติฐานข้อที่ 7 ผู้สูงอายุที่มีรายได้ต่ำกว่าขาดการตอบสนองความต้องการมากกว่าผู้สูงอายุที่มีรายได้สูงกว่า

การศึกษาส่วนนี้เป็นการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียวโดยมีรายได้เป็นตัวแปรอิสระ และมีการขาดการตอบสนองความต้องการเป็นตัวแปรตาม ดังแสดงในตาราง 11

ตาราง 11 แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการขาดการตอบสนองความต้องการ
ของผู้สูงอายุที่มีรายได้แตกต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	3	1682.13	560.71	3.92**
ภายในกลุ่ม	282	40359.93	143.12	
รวม	285	42042.06		

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 11 พบว่า ผู้สูงอายุที่มีรายได้แตกต่างกัน มีการขาดการตอบสนองความต้องการ
ในวัยสูงอายุแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จึงนำผลการวิเคราะห์ที่ได้ไปตรวจสอบ
ค่าความแตกต่างเป็นรายคู่เพื่อดูว่าผู้สูงอายุที่มีรายได้ต่างกัน คู่ใดบ้างที่มีการขาดการตอบสนองความ
ต้องการแตกต่างกันโดยวิธีของเชฟเฟ (Scheffe') แสดงผลในตาราง 12

ตาราง 12 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยรายคู่ของการขาดการตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุ
ที่มีรายได้แตกต่างกัน

รายได้	N	$\bar{X}$	>9000 บาท	6001-9000 บาท	<3000 บาท	3000-6000 บาท
			58.09	58.85	63.16	64.10
>9,000 บาท	46	58.09	-	0.76	5.07	6.01*
6,001-9,000 บาท	39	58.85	-	-	4.31	5.25
<3,000 บาท	97	63.16	-	-	-	0.94
3,000-6,000 บาท	104	64.10	-	-	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 12 พบว่า ผู้สูงอายุที่มีรายได้ 3,000-6,000 บาท มีค่าเฉลี่ยของการขาดการตอบสนองความต้องการมากกว่าผู้สูงอายุที่มีรายได้มากกว่า 9,000 บาท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 7

สมมติฐานข้อที่ 8 ผู้สูงอายุที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวดีขาดการตอบสนองความต้องการน้อยกว่าผู้สูงอายุที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวปานกลาง และไม่ดี

การศึกษาส่วนนี้เป็นการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวโดยมีสัมพันธภาพในครอบครัวเป็นตัวแปรอิสระ และมีการขาดการตอบสนองความต้องการเป็นตัวแปรตาม ดังแสดงในตาราง 13

ตาราง 13 แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการขาดการตอบสนองความต้องการ
ของผู้สูงอายุที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวแตกต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	3568.26	1784.13	13.12**
ภายในกลุ่ม	283	38473.80	135.95	
รวม	285	42042.06		

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 13 พบว่า ผู้สูงอายุที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวแตกต่างกัน มีการขาดการตอบสนองความต้องการในวัยสูงอายุแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จึงนำผลการวิเคราะห์ที่ได้ไปตรวจสอบค่าความแตกต่างเป็นรายคู่ เพื่อดูว่าผู้สูงอายุที่มีสัมพันธภาพต่างกันคู่ใดบ้างที่มีการขาดการตอบสนองความต้องการแตกต่างกัน โดยวิธีของเชฟเฟ (Scheffe') แสดงผลใน
ตาราง 14

ตาราง 14 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยรายคู่ของการขาดการตอบสนองความต้องการของ
ผู้สูงอายุที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวแตกต่างกัน

สัมพันธภาพในครอบครัว	N	$\bar{X}$	ดี	ปานกลาง	ไม่ดี
			57.01	61.82	68.57
ดี	55	57.01	-	4.81*	11.56*
ปานกลาง	180	61.82	-	-	6.75*
ไม่มี	51	68.57	-	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 14 พบว่าผู้สูงอายุที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวทุกคู่มีค่าเฉลี่ยการขาดการตอบสนองความต้องการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้สูงอายุที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวไม่มีค่าเฉลี่ยการขาดการตอบสนองความต้องการสูงสุด รองลงมาคือ ผู้สูงอายุที่มีสัมพันธภาพในครอบครัว ปานกลาง และดีตามลำดับซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 8

สมมติฐานข้อที่ 9 ผู้สูงอายุที่มีพื้นฐานให้การอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบประชาธิปไตยระดับสูงขาดการตอบสนองความต้องการน้อยกว่าผู้สูงอายุที่มีพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบประชาธิปไตยระดับปานกลาง และระดับต่ำ

การศึกษาส่วนนี้เป็นการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวโดยมีพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบประชาธิปไตยเป็นตัวแปรอิสระ และมีการขาดการตอบสนองความต้องการเป็นตัวแปรตาม ดังแสดงในตาราง 15

ตาราง 15 แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการขาดการตอบสนองความต้องการ
ของผู้สูงอายุที่มีพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบประชาธิปไตยแตกต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	1583.59	791.79	5.54**
ภายในกลุ่ม	283	40458.47	142.96	
รวม	285	42042.06		

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 15 พบว่าผู้สูงอายุที่มีพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบประชาธิปไตยที่แตกต่างกันมีการขาดการตอบสนองความต้องการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จึงนำผลการวิเคราะห์ที่ได้ไปตรวจสอบค่าความแตกต่างเป็นรายคู่ เพื่อดูว่าผู้สูงอายุที่มีพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบประชาธิปไตยในระดับที่แตกต่างกัน มีคู่ใดบ้างที่มีการขาดการตอบสนองความต้องการแตกต่างกันโดยวิธีของเชฟเฟ (Scheffe') แสดงผลในตาราง 16

ตาราง 16 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยรายคู่ของการขาดการตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุที่มีพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบประชาธิปไตยในระดับต่างกัน

พื้นฐานการอบรมเลี้ยงดู บุตรหลานแบบประชาธิปไตย	N	$\bar{X}$	ระดับสูง	ระดับปานกลาง	ระดับต่ำ
			58.44	62.79	67.27
ระดับสูง	68	58.44	-	4.35*	8.79*
ระดับปานกลาง	196	62.79	-	-	4.44
ระดับต่ำ	22	67.22	-	-	-

* มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 16 พบว่าผู้สูงอายุที่มีพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบประชาธิปไตยระดับสูงมีค่าเฉลี่ยการขาดการตอบสนองความต้องการน้อยกว่าผู้สูงอายุที่มีพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบประชาธิปไตยระดับปานกลางและระดับต่ำ ตามลำดับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับสมมติฐานข้อที่ 9

สมมติฐานข้อที่ 10 ผู้สูงอายุที่มีพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบให้ความคุ้มครองระดับสูงขาดการตอบสนองความต้องการมากกว่าผู้สูงอายุที่มีพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบให้ความคุ้มครองระดับปานกลางและระดับต่ำ

การศึกษาส่วนนี้เป็นการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวโดยใช้พื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบให้ความคุ้มครองเป็นตัวแปรอิสระ และมีการขาดการตอบสนองความต้องการเป็นตัวแปรตาม ดังแสดงในตาราง 17

ตาราง 17 แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการขาดการตอบสนองความต้องการ
ของผู้สูงอายุที่มีพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบให้ความคุ้มครองต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	463.74	231.87	1.58
ภายในกลุ่ม	283	41578.32	146.92	
รวม	285	42042.06		

จากตาราง 17 พบว่าผู้สูงอายุที่มีพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบให้ความคุ้มครอง
ต่างกัน ขาดการตอบสนองความต้องการแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

สมมุติฐานข้อที่ 11 ผู้สูงอายุที่มีพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบใช้อำนาจควบคุม
ระดับสูงขาดการตอบสนองความต้องการมากกว่าผู้สูงอายุที่มีพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบใช้
อำนาจควบคุมระดับปานกลาง และระดับต่ำ

การศึกษาส่วนนี้เป็นการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวโดยใช้พื้นฐานการอบรม
เลี้ยงดูบุตรหลานแบบใช้อำนาจควบคุมเป็นตัวแปรอิสระ และมีการขาดการตอบสนองความต้องการ
เป็นตัวแปรตาม ดังแสดงในตาราง 18

ตาราง 18 แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการขาดการตอบสนองความต้องการของ
ผู้สูงอายุที่มีพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบใช้อำนาจควบคุมต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	1617.41	808.70	5.66**
ภายในกลุ่ม	283	40424.65	142.84	
รวม	285	42042.06		

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 18 พบว่า ผู้สูงอายุที่มีพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบใช้อำนาจควบคุม
ต่างกัน มีการขาดการตอบสนองความต้องการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จึงนำ
ผลการวิเคราะห์ที่ได้ไปตรวจสอบค่าความแตกต่างเป็นรายคู่ เพื่อดูว่าผู้สูงอายุที่มีพื้นฐานการอบรม
เลี้ยงดูแบบใช้อำนาจควบคุมในระดับที่แตกต่างกันมีคู่ใดบ้างที่ขาดการตอบสนองความต้องการแตกต่างกัน
โดยวิธีของเชฟเฟ (Scheffe') แสดงผลในตาราง 19

ตาราง 19 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยรายคู่ของการขาดการตอบสนองความต้องการของ
ผู้สูงอายุที่มีพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบใช้อำนาจควบคุมต่างกัน

พื้นฐานการอบรมเลี้ยงดู บุตรหลานแบบใช้อำนาจควบคุม	N	$\bar{X}$	ระดับสูง	ระดับต่ำ	ระดับปานกลาง
			53.66	60.52	63.45
ระดับสูง	15	53.66	-	6.86	9.79*
ระดับต่ำ	82	60.52	-	-	2.93
ระดับปานกลาง	159	63.45	-	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 19 พบว่า ผู้สูงอายุที่มีพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบใช้อำนาจควบคุมระดับปานกลางมีค่าเฉลี่ยของการขาดการตอบสนองความต้องการสูงกว่าผู้สูงอายุที่มีพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบใช้อำนาจควบคุมระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนคู่อื่นมีค่าเฉลี่ยของการขาดการตอบสนองความต้องการไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 11

สมมติฐานข้อที่ 12 ผู้สูงอายุที่มีพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบปล่อยปละละเลยระดับสูงขาดการตอบสนองความต้องการมากกว่าผู้สูงอายุที่มีพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบปล่อยปละละเลยระดับปานกลางและระดับต่ำ

การศึกษาส่วนนี้เป็นการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวโดยใช้พื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบปล่อยปละละเลยเป็นตัวแปรอิสระ และมีการขาดการตอบสนองความต้องการเป็นตัวแปรตาม ดังแสดงผลในตาราง 20

ตาราง 20 แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการขาดการตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุที่มีพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบปล่อยปละละเลยต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	1549.61	774.81	5.42**
ภายในกลุ่ม	283	40492.45	143.08	
รวม	285	42042.06		

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 20 พบว่า ผู้สูงอายุที่มีพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบปล่อยปละละเลยต่างกันมีการขาดการตอบสนองความต้องการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จึงนำผลการวิเคราะห์ที่ได้ไปตรวจหาค่าความแตกต่างเป็นรายคู่ เพื่อดูว่าผู้สูงอายุที่มีพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบปล่อยปละละเลยมีคู่ใดบ้างที่มีการขาดการตอบสนองความต้องการแตกต่างกัน โดยวิธีของเชฟเฟ (Scheffe') ดังแสดงผลในตาราง 21

ตาราง 21 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยรายการของการขาดการตอบสนองความต้องการของ
ผู้สูงอายุที่มีพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบปล่อยปละละเลยต่างกัน

พื้นฐานการอบรมเลี้ยงดู บุตรหลานแบบปล่อยปละละเลย	N	$\bar{X}$	ระดับสูง	ระดับต่ำ	ระดับปานกลาง
			43.33	61.18	63.83
ระดับสูง	3	43.33	-	17.85*	20.50*
ระดับต่ำ	164	61.18	-	-	2.65
ระดับปานกลาง	119	63.83	-	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 21 พบว่า ผู้สูงอายุที่มีพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบปล่อยปละละเลยระดับสูงมีค่าเฉลี่ยของการขาดการตอบสนองความต้องการต่ำกว่าผู้สูงอายุที่มีพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบปล่อยปละละเลยระดับต่ำและระดับปานกลางตามลำดับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับสมมติฐานข้อที่ 12

สมมติฐานข้อที่ 13 ผู้สูงอายุที่มีการยอมรับการเปลี่ยนแปลงทางกายจิตสังคมในวัยสูงอายุสูงขาดการตอบสนองความต้องการน้อยกว่าผู้สูงอายุที่มีการยอมรับการเปลี่ยนแปลงทางกายจิตสังคมในวัยสุภาพปานกลางและต่ำ

การศึกษาส่วนนี้เป็นการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวโดยใช้การยอมรับการเปลี่ยนแปลงทางกายจิตสังคมในวัยสูงอายุเป็นตัวแปรอิสระ และมีการขาดการตอบสนองความต้องการเป็นตัวแปรตาม ดังแสดงในตาราง 22

ตาราง 22 แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการขาดการตอบสนองความต้องการของ
ผู้สูงอายุที่มีการยอมรับการเปลี่ยนแปลงทางกายจิตสังคมในวัยสูงอายุต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	408.84	204.42	1.39
ภายในกลุ่ม	283	41633.22	147.11	
รวม	285	42042.06		

จากตาราง 22 พบว่า ผู้สูงอายุที่มีการยอมรับการเปลี่ยนแปลงทางกายจิตสังคมในวัยสูงอายุ
ต่างกันมีการขาดการตอบสนองความต้องการแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาอำนาจการทำนายการขาดการตอบสนองความต้องการของตัวแปร เพศ อายุ สถานภาพสมรส ลักษณะครอบครัว สถานภาพในครอบครัว รายได้ สัมพันธภาพในครอบครัว พื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบประชาธิปไตย และการยอมรับการเปลี่ยนแปลงทางกายจิตสังคมในวัยสูงอายุ

2. เพื่อเปรียบเทียบการขาดการตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุ โดยจำแนกตาม เพศ อายุ สถานภาพสมรส ลักษณะครอบครัว สถานภาพในครอบครัว รายได้ สัมพันธภาพในครอบครัว พื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบประชาธิปไตย แบบให้ความคุ้มครอง แบบใช้อำนาจควบคุม แบบปล่อยปละละเลย และการยอมรับการเปลี่ยนแปลงทางกายจิตสังคมในวัยสูงอายุ

สมมติฐานการศึกษาค้นคว้า

1. เพศ อายุ สถานภาพสมรส ลักษณะครอบครัว สถานภาพในครอบครัว รายได้ สัมพันธภาพในครอบครัว พื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบประชาธิปไตย และการยอมรับการเปลี่ยนแปลงทางกายจิตสังคมในวัยสูงอายุเป็นตัวแปรที่มีอำนาจทำนายการขาดการตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุได้

2. ผู้สูงอายุหญิงขาดการตอบสนองความต้องการมากกว่าผู้สูงอายุชาย

3. ผู้สูงอายุที่มีอายุสูงกว่าขาดการตอบสนองความต้องการมากกว่าผู้สูงอายุที่มีอายุต่ำกว่า

4. ผู้สูงอายุที่มีสถานภาพสมรสโสด แยกกันอยู่ หย่า/หม้าย ขาดการตอบสนองความต้องการมากกว่าผู้สูงอายุที่มีสถานภาพสมรสคู่/สมรส

5. ผู้สูงอายุที่มีลักษณะครอบครัวเดี่ยว ขาดการตอบสนองความต้องการมากกว่าผู้สูงอายุที่มีลักษณะครอบครัวขยาย

6. ผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกครอบครัวขาดการตอบสนองความต้องการน้อยกว่าผู้สูงอายุที่เป็นหัวหน้าครอบครัว

7. ผู้สูงอายุที่มีรายได้น้อยกว่าขาดการตอบสนองความต้องการมากกว่าผู้สูงอายุที่มีรายได้สูงกว่า
8. ผู้สูงอายุที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวที่ขาดการตอบสนองความต้องการน้อยกว่าผู้สูงอายุที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวปานกลางและไม่ได้
9. ผู้สูงอายุที่มีพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบประชาธิปไตยระดับสูงขาดการตอบสนองความต้องการน้อยกว่าผู้สูงอายุที่มีพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบประชาธิปไตยระดับปานกลางและระดับต่ำ
10. ผู้สูงอายุที่มีพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานให้ความสำคัญคุ้มครองระดับสูงขาดการตอบสนองความต้องการมากกว่าผู้สูงอายุที่มีพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบให้ความสำคัญคุ้มครองระดับปานกลางและระดับต่ำ
11. ผู้สูงอายุที่มีพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบใช้อำนาจควบคุมระดับสูงขาดการตอบสนองความต้องการมากกว่าผู้สูงอายุที่มีพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบใช้อำนาจควบคุมระดับปานกลางและระดับต่ำ
12. ผู้สูงอายุที่มีพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบปล่อยปละละเลยระดับสูงขาดการตอบสนองความต้องการมากกว่าผู้สูงอายุที่มีพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบปล่อยปละละเลยระดับปานกลาง และระดับต่ำ
13. ผู้สูงอายุที่มีการยอมรับการเปลี่ยนแปลงทางกายจิตสังคมในวัยสูงอายุสูงขาดการตอบสนองความต้องการน้อยกว่าผู้สูงอายุที่มีการยอมรับการเปลี่ยนแปลงทางกายจิตสังคมในวัยสูงอายุปานกลางและต่ำ

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

1. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือผู้สูงอายุทั้งชายและหญิงที่มีอายุอยู่ระหว่าง 60-79 ปี ซึ่งเป็นสมาชิกของชมรมผู้สูงอายุที่ตั้งอยู่ในศูนย์บริการสาธารณสุข สำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร ที่มาเข้าร่วมกิจกรรมในชมรมผู้สูงอายุอย่างสม่ำเสมอ วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi Stage Random Sampling) โดยสุ่มชมรมผู้สูงอายุมา 6 ชมรมจากทั้งหมด

12 ชมรม คัดเลือกสมาชิกที่มีอายุระหว่าง 60–79 ปี แล้วนำมาสุ่มรายชื่อสมาชิกในแต่ละชมรมได้ จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 286 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์ซึ่งมีทั้งหมด 5 ส่วนด้วยกันคือ

ส่วนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลทางปัจจัยด้านชีวภาพ เศรษฐกิจ สังคมของผู้สูงอายุ ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ลักษณะครอบครัว สถานภาพในครอบครัว และรายได้

ส่วนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เพื่อวัดสัมพันธภาพในครอบครัว

ส่วนที่ 3 แบบสัมภาษณ์เพื่อวัดพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลาน 4 แบบ

ส่วนที่ 4 แบบสัมภาษณ์เพื่อวัดการยอมรับการเปลี่ยนแปลงทางกายจิตสังคมในวัยสูงอายุ

ส่วนที่ 5 แบบสัมภาษณ์เพื่อวัดการขาดการตอบสนองความต้องการ

3. การหาคุณภาพเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการนำไปทดลองใช้กับผู้สูงอายุที่มีลักษณะคล้ายกลุ่มตัวอย่างจำนวน 50 คน แล้วนำมาวิเคราะห์หาความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง หาค่าความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมทั้งชุด ผลที่ได้แสดงไว้ในภาคผนวก และหาความเชื่อมั่นของแบบสัมภาษณ์ ส่วนที่ 2, 3, 4 และ 5 โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.77, 0.79, 0.72 และ 0.92 ตามลำดับ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย 3 คน ได้ร่วมกันทำความเข้าใจคำถาม คำตอบ และวิธีการสัมภาษณ์ ได้ทำการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง การสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างใช้เวลาสัมภาษณ์ประมาณคนละ 40 นาที เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมด 8 สัปดาห์

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์ที่สมบูรณ์มาลงรหัสในแบบรายการเพื่อนำข้อมูลเข้าเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS ทำการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. หาค่าสถิติพื้นฐานของลักษณะทางชีวภาพ สังคม เศรษฐกิจ ด้านจิตวิทยาโดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. วิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบเพิ่มตัวแปรเป็นขั้น ๆ เพื่อค้นหากลุ่มตัวทำนายที่มีนัยสำคัญในการทำนาย การขาดการตอบสนองความต้องการ โดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ

3. เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนการขาดการตอบสนองความต้องการ เมื่อจำแนกตามเพศ อายุ สถานภาพสมรส ลักษณะครอบครัว และสถานภาพในครอบครัว โดยใช้สถิติ t-test

4. วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวเพื่อทดสอบความแตกต่างของคะแนนการขาดการตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุที่มีความแตกต่างทางรายได้ สัมพันธภาพในครอบครัว พื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลาน 4 แบบ และการยอมรับการเปลี่ยนแปลงทางกายจิตสังคมในวัยสูงอายุ โดยใช้สถิติ F-Test และตรวจสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่โดยวิธีของเชฟเฟ (Scheffe's Method) ในกรณีที่มีนัยสำคัญทางสถิติ

สรุปผลการศึกษาค้นคว้า

1. สัมพันธภาพในครอบครัวเป็นตัวแปรที่มีอำนาจการทำนายการขาดการตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 สามารถทำนายได้ร้อยละ 10 และเมื่อเพิ่มพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบประชาธิปไตย สามารถทำนายการขาดการตอบสนองความต้องการเพิ่มเป็นร้อยละ 12 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 1
2. ผู้สูงอายุชายและหญิงมีการขาดการตอบสนองความต้องการแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานข้อ 2
3. ผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 - 69 ปี มีการขาดการตอบสนองความต้องการแตกต่างกับผู้สูงอายุที่มีอายุ 70 - 79 ปี อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานข้อ 3
4. ผู้สูงอายุที่มีสถานภาพสมรส โสด แยกกันอยู่ หย่า/หม้าย ขาดการตอบสนองความต้องการแตกต่างกับผู้สูงอายุที่มีสถานภาพสมรสคู่/สมรส อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่ง ไม่สอดคล้องกับสมมติฐานข้อ 4
5. ผู้สูงอายุที่มีลักษณะครอบครัวขยายขาดการตอบสนองความต้องการมากกว่าผู้สูงอายุที่มีลักษณะครอบครัวเดี่ยวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่ง ไม่สอดคล้องกับสมมติฐานข้อ 5
6. ผู้สูงอายุที่เป็นหัวหน้าครอบครัวขาดการตอบสนองความต้องการแตกต่างกับผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกครอบครัว อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่ง ไม่สอดคล้องกับสมมติฐานข้อ 6

7. ผู้สูงอายุที่มีรายได้น้อยกว่า 3,000-6,000 บาท มีการขาดการตอบสนองความต้องการมากกว่าผู้สูงอายุที่มีรายได้น้อยกว่า 9,000.00 บาท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อ 7

8. ผู้สูงอายุที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวดีขาดการตอบสนองความต้องการน้อยกว่าผู้สูงอายุที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวปานกลาง, ไม่ดี ตามลำดับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อ 8

9. ผู้สูงอายุที่มีพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบประชาธิปไตยระดับสูงขาดการตอบสนองความต้องการน้อยกว่าผู้สูงอายุที่มีพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบประชาธิปไตยระดับปานกลางและระดับต่ำ ตามลำดับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อ 9

10. ผู้สูงอายุที่มีพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบให้ความคุ้มครองระดับต่างกันขาดการตอบสนองความต้องการแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 10

11. ผู้สูงอายุที่มีพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบใช้อำนาจควบคุมระดับปานกลางขาดการตอบสนองความต้องการมากกว่าผู้สูงอายุที่มีพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบใช้อำนาจควบคุมระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่ง ไม่สอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 11

12. ผู้สูงอายุที่มีพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบปล่อยปละละเลยระดับปานกลางขาดการตอบสนองความต้องการมากกว่าผู้สูงอายุที่มีพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบปล่อยปละละเลยระดับต่ำและระดับสูงตามลำดับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่ง ไม่สอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 12

13. ผู้สูงอายุที่มีการยอมรับการเปลี่ยนแปลงทางกายจิตสังคมในวัยสูงอายุต่างกันขาดการตอบสนองความต้องการแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่ง ไม่สอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 13

อภิปรายผล

1. จากการศึกษาอำนาจการทำนายการขาดการตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุ โดยมีตัวแปรทำนาย 9 ตัว พบว่า ตัวแปรที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีเพียง 2 ตัว เท่านั้น คือ สัมพันธภาพในครอบครัวและพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบประชาธิปไตย ที่สามารถร่วมกันทำนายการขาดการตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุได้ร้อยละ 12 ($R^2 = 12$ $F = 19.89$)

$P < .01$) โดยมีสัมพันธภาพในครอบครัวเป็นตัวแปรที่สามารถเข้าทำนายได้เป็นตัวแรก ซึ่งมีอำนาจการทำนายร้อยละ 10 ($R^2 = 10$ $F = 30.77$ $P.01$) ตัวแปรสัมพันธภาพในครอบครัวเป็นตัวแปรที่มีผลต่อการคาดการณ์ความต้องการของผู้สูงอายุในทางลบ ($B = -.25$) และพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบประชาธิปไตยเป็นตัวแปรที่มีผลต่อการคาดการณ์ความต้องการของผู้สูงอายุในทางลบเช่นเดียวกัน ($B = -.17$) แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวดี และ ผู้สูงอายุที่มีพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบประชาธิปไตยระดับสูง มีการคาดการณ์ตอบสนองความต้องการต่ำ ส่วนผู้สูงอายุที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวไม่ดี และผู้สูงอายุที่มีพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบประชาธิปไตยระดับต่ำมีการคาดการณ์ตอบสนองความต้องการสูง ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 1 ที่เห็นเช่นนี้อาจจะเป็นเพราะสัมพันธภาพในครอบครัวดีเกิดจากการที่สมาชิกปฏิบัติต่อผู้สูงอายุหรือสมาชิกในครอบครัวปฏิบัติต่อกันดีมีการช่วยเหลือ เข้าใจซึ่งกันและกัน ในครอบครัวจะมีแต่ความสุข รวมทั้งการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ซึ่งหมายถึงการปฏิบัติตัวของผู้สูงอายุปฏิบัติต่อบุตรหลาน ด้วยการแสดงความรัก ส่งเสริมให้เด็กมีอิสระในการคิด ตัดสินใจ พร้อมทั้งแก้ปัญหาต่าง ๆ ด้วยตนเอง มีการอธิบายเหตุผลในการห้าม หรือกระทำการสิ่งต่าง ๆ เด็กจะได้รับความเสมอภาคในการกระทำการสิ่งต่าง ๆ จึงเกิดความสุข เกิดความรู้สึกคาดการณ์ความต้องการต่ำ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของเรินฮาร์ดท์ (Reinhardt, 1988 : 1410 B) ที่พบว่าสัมพันธภาพสามารถทำนายความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุได้ และการศึกษาของวราภรณ์ รักวิชัย (2529 : 9 - 11) ที่พบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยจะส่งผลให้เกิดความรับผิดชอบ ผู้สูงอายุจึงได้รับการดูแลจากบุตรหลานเป็นอย่างดี

ดังนั้น ในการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเกิดความสุข มีความรู้สึกที่ได้รับการคาดการณ์ความต้องการต่ำ จึงต้องพัฒนาสัมพันธภาพในครอบครัวให้เป็นไปด้วยดี และส่งเสริมการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบประชาธิปไตย

2. ผู้สูงอายุที่มีเพศต่างกัน มีการคาดการณ์ตอบสนองความต้องการไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 2 อาจอธิบายได้ว่า ในการศึกษาครั้งนี้กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกของชมรมผู้สูงอายุ มีการร่วมกันทำกิจกรรมภายในชมรมทั้งสองเพศ มีการพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่น ทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ได้ถ่ายทอดความรู้ ศิลปวัฒนธรรม ทำให้

ผู้สูงอายุเพศชายและเพศหญิงรู้สึกถึงความสุขความพอใจในชีวิตได้เท่าเทียมกัน จึงส่งผลให้มีการขาดการตอบสนองความต้องการไม่แตกต่างกัน และไม่สอดคล้องกับการศึกษาของปราโมทย์ วัังสะอาด (2530 : 99) ที่พบว่า เพศมีความสัมพันธ์ทางลบกับสุขภาพจิต ผู้สูงอายุเพศหญิงส่วนมากมีสุขภาพจิตไม่ดี ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้สูงอายุที่อยู่ในเขตเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ ไม่มีการทำกิจกรรม การพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นดังเช่นกลุ่มตัวอย่างจากชมรมผู้สูงอายุ และไม่สอดคล้องกับการศึกษาของ บังอรรัตน์ ศุขตระกูล (2532 : 77) ที่พบว่า เพศ มีความสัมพันธ์ต่อภาวะสุขภาพด้านจิตใจ โดยผู้สูงอายุเพศชายจะมีความเครียดน้อยกว่าผู้สูงอายุเพศหญิง ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้สูงอายุที่อยู่ในเขตชุมชนแออัดและในเขตชุมชนไม่แออัด กรุงเทพมหานคร การทำกิจกรรมและการพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นย่อมมีความแตกต่างจากผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกของชมรมผู้สูงอายุเช่นกัน โดยผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกชมรมมีการทำกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอทั้งสองเพศ และยังมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันทำให้ผู้สูงอายุเข้าใจและรับรู้เรื่องราวต่าง ๆ ได้ร่วมกัน

3. ผู้สูงอายุที่มีอายุต่างกันมีการขาดการตอบสนองความต้องการไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 3 ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากผู้สูงอายุเหล่านี้เป็นผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุ มีกิจกรรม และบทบาทหน้าที่ของตนในชมรม ผู้สูงอายุได้มีการพัฒนาตนเองทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม พร้อมทั้งมีเพื่อนในวัยใกล้เคียงกันที่จะพูดคุยปรึกษาหารือ หรือทำกิจกรรมร่วมกัน จึงไม่พบปัญหาในการขาดการตอบสนองความต้องการ และอาจเนื่องจากการทำกิจกรรมในชมรมผู้สูงอายุไม่มีระบบอาวุโส การเป็นประธานชมรมได้จากการคัดเลือกจากสมาชิกชมรมที่มีความสามารถ โดยสมาชิกจะเป็นผู้คัดเลือกประธาน ผู้สูงอายุที่มีอายุน้อยกว่าก็ได้รับการยอมรับให้เป็นผู้นำได้เท่าเทียมกัน จึงส่งผลให้ผู้สูงอายุที่มีอายุต่างกันมีการขาดการตอบสนองความต้องการไม่แตกต่างกัน และไม่สอดคล้องกับการศึกษาของเอ็ดเวิร์ดและเคลมแมค (Edward and Klemmack. 1977 : 156) ที่พบว่าอายุมีความสัมพันธ์ทางลบกับความพึงพอใจในชีวิต ปาลมอร์ และคนอื่น ๆ (Palmore and Others. 1984 : 116) พบว่าผู้สูงอายุช่วงต้น ๆ ก่อน 64 ปี มีความพึงพอใจในชีวิตสูงกว่าช่วงอื่น ๆ และสกอตต์ (Scotte. 1982 : 623) ยังพบอีกว่า ผู้สูงอายุช่วงต้น ๆ คือ 60 - 63 ปี มีผลกระทบทางลบด้านต่าง ๆ มากกว่าผู้ที่เกษียณอายุมานานแล้ว ผลการศึกษาที่ขัดแย้งกันดังกล่าวอาจเนื่องมาจากการศึกษาที่กล่าวมาศึกษากับผู้สูงอายุที่มีลักษณะทางสังคม วัฒนธรรม

และสิ่งแวดล้อมต่างกัน จากการศึกษาของบุญยืน สุภาพ (2522 : 82) พบว่าผู้สูงอายุตอนต้น (อายุ 60-69 ปี) มีความต้องการมากกว่าผู้สูงอายุตอนปลาย (80 ปีขึ้นไป) อาจจะเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นผู้สูงอายุที่อยู่ในสถานสงเคราะห์คนชรา เป็นผู้ประสบปัญหาอีกทั้งผู้สูงอายุช่วงต้น ๆ ยังไม่มีการเตรียมตัวเข้าสู่วัยสูงอายุทำให้ไม่สามารถปรับตัวได้

4. ผู้สูงอายุที่มีสถานภาพสมรสต่างกันมีการขาดการตอบสนองความต้องการไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 4 ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะผู้สูงอายุเป็นกลุ่มสมาชิกชมรมผู้สูงอายุเมื่อเกิดปัญหาหรือไม่สบายใจ ผู้สูงอายุสามารถปรึกษาหารือกัน คอยช่วยเหลือ ปลอดภัยซึ่งกันและกัน ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีความจำเป็นต่อผู้สูงอายุอย่างมาก อีกทั้งตัวผู้สูงอายุอาจมีการหาที่พึ่งทางใจได้ โดยในชมรมผู้สูงอายุจะมีกิจกรรมทุกวันพระให้สมาชิกเข้าวัดฟังธรรม ทำบุญตักบาตร ผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะมีความเชื่อ และความเลื่อมใสในพุทธศาสนา ซึ่งมีผลต่อความพอใจในชีวิต ผู้สูงอายุที่มีสถานภาพต่างกัน จึงมีการขาดการตอบสนองความต้องการไม่แตกต่างกัน และไม่สอดคล้องกับการศึกษาของ เขมิกา ยามะรัต (2527 : 119) ที่ศึกษาความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ พบว่าสถานภาพสมรสมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ และผู้สูงอายุที่มีสถานภาพสมรสคู่จะมีความพึงพอใจมากกว่าผู้สูงอายุที่มีสถานภาพสมรส โสด หม้าย หย่า แยก อาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างเป็นข้าราชการบำนาญ เกษียณราชการและสหกรณ์ และในผู้สูงอายุที่มีสถานภาพสมรสคู่จะมีผู้คอยให้ความช่วยเหลือ คอยห่วงใย มีผู้ปรึกษาหารือ จึงทำให้ผู้สูงอายุที่มีสถานภาพสมรสคู่มีความพึงพอใจในชีวิตมากกว่า และไม่สอดคล้องกับการศึกษาของ ปราโมทย์ วังสะอาด (2530 : 103) ที่พบว่าผู้สูงอายุที่มีสถานภาพสมรสคู่จะมีสุขภาพจิตดีกว่าผู้สูงอายุที่มีสถานภาพสมรสโสด หม้าย หย่า อาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่งนั้นเป็นผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ ซึ่งต่างจากผู้สูงอายุที่อยู่ในชมรมผู้สูงอายุ ถ้าผู้สูงอายุสูญเสียคู่ชีวิต ไม่มีผู้ใกล้ชิดจะส่งผลต่อสภาพจิตใจ เกิดความรู้สึกเปล่าเปลี่ยว วิตกกังวล แต่ผู้สูงอายุที่อยู่ในชมรมผู้สูงอายุแม้จะขาดคู่ชีวิตแต่จะมีเพื่อนในวัยเดียวกันคอยให้ความช่วยเหลือ ปลอดภัย ให้คำปรึกษา ทำให้เกิดความสบายใจได้

5. ผู้สูงอายุที่มีลักษณะครอบครัวขยาย มีการขาดการตอบสนองความต้องการมากกว่าผู้สูงอายุที่มีลักษณะครอบครัวเดี่ยว ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 5 ที่ว่า ผู้สูงอายุที่มีลักษณะครอบครัวเดี่ยวขาดการตอบสนองความต้องการมากกว่าผู้สูงอายุที่มีลักษณะครอบครัวขยาย ทั้งนี้

อาจเนื่องมาจากกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา เป็นผู้สูงอายุที่มีลักษณะครอบครัวขยายอาศัยอยู่ร่วมกับญาติพี่น้อง โดยมีความสัมพันธ์ของ เกียวกันน้อย ซึ่งลักษณะครอบครัวทั้งสองแบบนี้ เป็นสมาชิกครอบครัวต้องมีความสัมพันธ์กัน และอาจดูได้จากตัวแปรสัมพันธภาพในครอบครัว จากการศึกษากลุ่มตัวอย่างดังกล่าว จากตาราง พบว่า ค่าเฉลี่ยของสัมพันธภาพในครอบครัวในลักษณะครอบครัวทั้งสองแบบมีค่าแตกต่างกัน ไม่มากนัก โดยผู้สูงอายุที่อยู่ในลักษณะครอบครัวเดียวมีค่าเฉลี่ยของสัมพันธภาพในครอบครัวเป็น 20.70 ส่วนผู้สูงอายุที่อยู่ในลักษณะครอบครัวขยายมีค่าเฉลี่ยของสัมพันธภาพในครอบครัวเป็น 19.63 จะเห็นได้ว่าสัมพันธภาพในครอบครัวของผู้สูงอายุที่อยู่ในครอบครัวขยายมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าผู้สูงอายุที่อยู่ในครอบครัวเดียว นั้นแสดงให้เห็นว่า ผู้สูงอายุที่อยู่ในครอบครัวเดียวมีสัมพันธภาพในครอบครัวสูงกว่าผู้สูงอายุที่อยู่ในครอบครัวขยาย จึงส่งผลให้ผู้สูงอายุที่อยู่ในครอบครัวขยายขาดการตอบสนองความต้องการมากกว่าผู้สูงอายุที่อยู่ในครอบครัวเดียว

6. ผู้สูงอายุที่มีสถานภาพในครอบครัวต่างกัน มีการขาดการตอบสนองความต้องการไม่แตกต่างกัน คือผู้สูงอายุที่เป็นหัวหน้าครอบครัวและสมาชิกครอบครัวมีการขาดการตอบสนองความต้องการไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 6 ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจาก กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้สูงอายุที่อยู่ในชมรมผู้สูงอายุมีการร่วมกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ ทำให้ผู้สูงอายุได้มีโอกาสพัฒนาตนเอง ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ และสังคม ทั้งยังมีกลุ่มเพื่อนที่จะพบปะสังสรรค์ในวัยใกล้เคียงกัน จึงทำให้ไม่เกิดปัญหา ผู้สูงอายุส่วนมากจะมีเพื่อนซึ่งสามารถพึ่งพาอาศัยไม่ว่าจะเป็นความช่วยเหลือหรือเป็นเพื่อน ทำให้ผู้สูงอายุมีชีวิตที่มีความหมายเท่าเทียมกัน ไม่ว่าผู้สูงอายุที่มีสถานภาพในครอบครัวเป็นสมาชิกหรือหัวหน้าครอบครัว เมื่อมาชมรมแล้ว สิทธิเท่าเทียมกัน ทุกคนมีโอกาสแสดงความสามารถตามศักยภาพของตนได้อย่างเต็มที่เท่าเทียมกัน จึงส่งผลให้ผู้สูงอายุที่มีสถานภาพในครอบครัวเป็นหัวหน้าครอบครัวหรือสมาชิกครอบครัวมีการขาดการตอบสนองความต้องการไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับการศึกษาของ นิศา ชูโต (2525 : 3 - 11) ที่ศึกษาปัญหาคนชราไทย พบว่า บทบาทที่ผู้สูงอายุคิดว่ามีความสำคัญสำหรับผู้สูงอายุ คือ บทบาทหัวหน้าครอบครัว และเป็นที่พึ่งที่ปรึกษาของครอบครัวได้ อาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้สูงอายุทั่วไปไม่ได้อยู่ในชมรมผู้สูงอายุที่มีการทำกิจกรรม มีความเท่าเทียมกันทุก ๆ ด้านไม่แบ่งแยก เพศ วัย หรือสถานภาพ ซึ่งจะส่งผลต่อความรู้สึกของผู้สูงอายุได้

7. ผู้สูงอายุที่มีรายได้ 3,000- 6,000 บาท ชาดการตอบสนองความต้องการมากกว่าผู้มีรายได้มากกว่า 9,000 บาท ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 7 ที่ว่า ผู้สูงอายุที่มีรายได้ต่ำกว่าชาดการตอบสนองความต้องการมากกว่าผู้สูงอายุที่มีรายได้สูงกว่า ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจาก รายได้มีผลต่อความพึงพอใจในชีวิต (มารศรี นุชแสงพลี. 2532 : 109-111 ; Edward and Klemmack. 1977 : 156) โดยผู้สูงอายุที่มีรายได้สูงจะมีความพึงพอใจในชีวิตสูงด้วย (เขมิกา ขามะรัต. 2527 : 118) แสดงให้เห็นว่า รายได้มีผลต่อความสุขของผู้สูงอายุได้ โดยผู้สูงอายุที่มีรายได้สูงกว่าจะมีความสุขมากกว่าผู้สูงอายุที่มีรายได้ต่ำกว่า ทั้งนี้ อาจเป็นไปได้ว่า การที่ผู้สูงอายุที่มีรายได้สูงอาจทำให้เกิดความมั่นคงทางจิตใจและมั่นใจในตนเอง ได้ว่าไม่เดือดร้อน ไม่ต้องเป็นภาระให้กับครอบครัว และในผู้สูงอายุที่มีรายได้พออุปการะบุตรหลานด้วยแล้ว จะทำให้รู้สึกว่ามีคุณค่า ในขณะที่ผู้สูงอายุที่มีรายได้ต่ำไม่พอสำหรับการใช้จ่าย ต้องพึ่งพิงบุตรหลาน ทำให้เกิดความภาคภูมิใจในตนเองลดต่ำลงได้ ซึ่งจะส่งผลให้ผู้สูงอายุมีความสุขในชีวิตน้อยกว่าผู้มีรายได้สูง แสดงให้เห็นว่ารายได้มีผลต่อการชาดการตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุเช่นกัน โดยผู้สูงอายุที่มีรายได้สูงชาดการตอบสนองความต้องการน้อยกว่าผู้สูงอายุที่มีรายได้ต่ำกว่า

8. ผู้สูงอายุที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวดีชาดการตอบสนองความต้องการน้อยกว่าผู้สูงอายุที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวปานกลางและไม่ดี ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 8 และสอดคล้องกับการศึกษาของเขมิกา ขามะรัต (2527 : 33) ที่ศึกษาความพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ พบว่า สัมพันธภาพในครอบครัวมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวดีจะเผชิญสภาวะเครียดได้ดีกว่าผู้สูงอายุที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวไม่ดี การมีสัมพันธภาพในครอบครัวไม่ดีทำให้เกิดปัญหาได้ (จงรักษ์ ศุภกิจเจริญ. 2527 : 109) ทั้งนี้ อาจอธิบายได้ว่า สัมพันธภาพในครอบครัวเป็นปรากฏการณ์ที่แสดงถึงความต้องการพื้นฐานของบุคคลที่ต้องการติดต่อหรือสัมพันธ์กับผู้อื่น อีกทั้งในวัยสูงอายุจะมีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจเกิดสภาพเสื่อมถอย ยิ่งทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกเจ็บเหงา เกิดความซึมเศร้า(อัมพร โอตระกูล. 2527 : 29-30) ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ ทำให้ผู้สูงอายุต้องการความช่วยเหลือจากผู้อื่น โดยเฉพาะครอบครัวเป็นหน่วยของสังคมที่จะให้การช่วยเหลือ สัมพันธภาพในครอบครัว เป็นลักษณะพฤติกรรมที่บุคคลในครอบครัวปฏิบัติต่อผู้สูงอายุโดยให้การเอาใจใส่เลี้ยงดู ยกย่อง ให้ความช่วยเหลือเมื่อเกิดปัญหา

หรือยามเจ็บป่วย มีความไว้วางใจ รวมทั้งมีการปรึกษาหารือ ดังนั้น สัมพันธภาพในครอบครัวจะส่งผลต่อความสุข ความพอใจ ของผู้สูงอายุได้ จึงส่งผลต่อการขาดการตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุได้เช่นกัน และสัมพันธภาพในครอบครัวยังเป็นตัวแปรที่ทำนายการขาดการตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุได้ดีกว่าตัวแปรข้อมูลพื้นฐานต่าง ๆ

9. ผู้สูงอายุที่มีพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบประชาธิปไตยระดับสูงขาดการตอบสนองความต้องการน้อยกว่าผู้สูงอายุที่มีพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบประชาธิปไตยระดับปานกลางและระดับต่ำ ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อ 9

10. ผู้สูงอายุที่มีพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบให้ความคุ้มครองต่างกันขาดการตอบสนองความต้องการไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 10

11. ผู้สูงอายุที่มีพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบใช้อำนาจควบคุมระดับปานกลางขาดการตอบสนองความต้องการมากกว่าผู้สูงอายุที่มีพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบใช้อำนาจควบคุมระดับสูง ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 11 ที่ตั้งไว้ว่า ผู้สูงอายุที่มีพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบใช้อำนาจควบคุมระดับสูงขาดการตอบสนองความต้องการมากกว่าผู้สูงอายุที่มีพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบใช้อำนาจควบคุมระดับปานกลางและระดับต่ำ

12. ผู้สูงอายุที่มีพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบปล่อยปละละเลยระดับปานกลางขาดการตอบสนองความต้องการมากกว่าผู้สูงอายุที่มีพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบปล่อยปละละเลยระดับต่ำและระดับสูงตามลำดับ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 12 ที่ตั้งไว้ว่า ผู้สูงอายุที่มีพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบปล่อยปละละเลยระดับสูงขาดการตอบสนองความต้องการมากกว่าผู้สูงอายุที่มีพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบปล่อยปละละเลยระดับปานกลางและระดับต่ำ

จะเห็นได้ว่าการวิจัยครั้งนี้ไม่เป็นไปตามสมมติฐานข้อ 10 11 และ 12 ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะสมมติฐานการวิจัยมีข้อบกพร่อง กล่าวคือ งานวิจัยนี้ เป็นการเปรียบเทียบการอบรมเลี้ยงดูที่ผู้สูงอายุเลี้ยงดูบุตรหลานที่มีระดับต่างกัน ใน 4 แบบ พร้อม ๆ กัน ในกลุ่มตัวอย่างเดียวกัน ซึ่งยังไม่มีความรู้ได้ศึกษามาก่อน ในงานวิจัยที่ผ่านมาจะเปรียบเทียบความรับผิดชอบในลักษณะการอบรมเลี้ยงดูแบบใดแบบหนึ่งยังไม่มีการเปรียบเทียบการอบรมเลี้ยงดูแต่ละแบบที่มีระดับต่างกัน แต่มีการเปรียบเทียบ

การอบรมเลี้ยงดูแต่ละแบบที่ส่งผลต่อความรับผิดชอบโดยแบ่งการอบรมเลี้ยงดูออกเป็น 5 แบบ คือ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย การอบรมเลี้ยงดูแบบอัตตาธิปไตย การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวด กวดขัน การอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความคุ้มครองมากเกินไป และการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย ในการตั้งสมมติฐานของผู้วิจัยจำเป็นต้องอาศัยผลการวิจัยในลักษณะดังกล่าว มาเป็นแนวทาง ซึ่งจากงานวิจัยลักษณะเช่นนี้ชี้แนะว่า การอบรมเลี้ยงดูแต่ละแบบมีแนวโน้มที่เกี่ยวข้อกับความรับผิดชอบแตกต่างกัน เช่น พบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย และแบบให้ความคุ้มครองมากเกินไป มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความรับผิดชอบ อย่างไรก็ดี การมีความสัมพันธ์นั้น อาจมีมากน้อยเท่าใด ยังไม่มีหลักฐานยืนยันได้แต่ตามที่ผู้วิจัยตั้งสมมติฐานครั้งนี้ไว้ แสดงว่า ผู้วิจัยเชื่อว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยจะส่งผลต่อความรับผิดชอบ ยิ่งมีการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมากขึ้นเท่าใดก็ยิ่งจะเพิ่มความรับผิดชอบมากขึ้นเท่านั้น ซึ่งความรับผิดชอบนี้จะมีผลต่อการขาดการตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุดังกล่าวไว้ในส่วนของ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้ว

จากการพิจารณาผลการวิจัยนี้โดยภาพรวมพบว่า พื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานที่มีผลต่อการขาดการตอบสนองความต้องการคือ แบบประชาธิปไตย แบบใช้อำนาจควบคุม และแบบปล่อยปละละเลย โดยที่พื้นฐานการเลี้ยงดูบุตรหลานแบบให้ความคุ้มครอง ไม่ส่งผลต่อการขาดการตอบสนองความต้องการ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยสูงจะมีการขาดการตอบสนองความต้องการน้อยกว่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

13. ผู้สูงอายุที่มีการยอมรับการเปลี่ยนแปลงทางกายจิตสังคมในวัยสูงอายุต่างก็มีการขาดการตอบสนองความต้องการไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 13 ที่ตั้งไว้ว่า ผู้สูงอายุที่มีการยอมรับการเปลี่ยนแปลงทางกายจิตสังคมสูงขาดการตอบสนองความต้องการน้อยกว่าผู้สูงอายุที่มีการยอมรับการเปลี่ยนแปลงทางกายจิตสังคมในวัยสูงอายุปานกลาง และต่ำ ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากการเป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งในบทบาทของชมรมผู้สูงอายุนั้น มุ่งให้สมาชิกทุกคนได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมของชมรมในทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมนันทนาการ หรือการได้รับการดูแลด้านสุขภาพร่างกาย จากแพทย์พยาบาลศูนย์ รวมทั้งมีนักสังคมสงเคราะห์ที่คอยให้คำปรึกษา และให้ความช่วยเหลือที่จะแก้ปัญหาของผู้สูงอายุนั้น ๆ ผู้สูงอายุจะ ได้รับรู้เกี่ยวกับสภาพปัญหาและการ

แก้ไขปัญหาดังกล่าวทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ และสังคมตลอดเวลาที่ผู้สูงอายุมีความต้องการต่อเรื่องนั้น ๆ และอาจจะเป็นเพราะผู้สูงอายุจะมีเพื่อนรุ่นเดียวกัน มีปัญหาและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ใกล้เคียงกัน ผู้สูงอายุสามารถพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันได้ จึงน่าจะมีผลต่อการรับรู้และการเปลี่ยนแปลงไปของผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุเกิดความพอใจจึงส่งผลให้ผู้สูงอายุที่มีการยอมรับการเปลี่ยนแปลงทางกายจิตสังคมในวัยสูงอายุต่าง ๆ มีการขาดการตอบสนองความต้องการไม่แตกต่างกัน และไม่สอดคล้องกับการศึกษาของเวเบอร์ (Weber. 1989 : 1127B) ที่ศึกษาเกี่ยวกับความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ พบว่า ความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการยอมรับตนเอง

ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ

1. ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุไม่ว่าจะเป็นบุตรหลานหรือผู้ใกล้ชิดผู้สูงอายุ รวมทั้งองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ เช่น ชมรมผู้สูงอายุ สมาคมผู้สูงอายุ ควรมีการส่งเสริมให้ความช่วยเหลือหรือชี้แนะถึงข้อมูลต่าง ๆ ที่เหมาะสมเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงในวัยสูงอายุ แก่ผู้สูงอายุเพื่อให้ผู้สูงอายุเกิดความรู้สึกว่าการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในวัยสูงอายุนั้น เป็นการเปลี่ยนแปลงที่สามารถอธิบายเหตุผลได้ สามารถคาดการณ์ล่วงหน้าได้ นอกจากนั้นแล้ว อาจแสดงให้เห็นให้ผู้สูงอายุได้ทราบว่า มีแหล่งประโยชน์ที่จะช่วยให้ผู้สูงอายุตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น โดยการสร้างและรักษาไว้ซึ่งสัมพันธภาพที่ดีกับผู้สูงอายุ ตลอดจนให้ความช่วยเหลืออย่างสม่ำเสมอในสิ่งที่ผู้สูงอายุต้องการ ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีส่วนช่วยให้ผู้สูงอายุปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในวัยสูงอายุได้ และจะส่งผลให้ผู้สูงอายุมีความสุขมากขึ้น

2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องอาจนำผลการศึกษานี้ไปให้ความรู้แก่บุคคลทั่วไป เกี่ยวกับความต้องการการสนับสนุนทางสังคมของผู้สูงอายุ เพื่อที่บุคคลทั่วไปจะได้ปฏิบัติต่อผู้สูงอายุได้อย่างเหมาะสม และให้การสนับสนุนผู้สูงอายุมากขึ้น เพื่อการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขของผู้สูงอายุ

3. บุคคลที่อยู่ในกลุ่มคนรุ่นใหม่ ควรได้มีการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการดำรงชีวิตและการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในวัยสูงอายุ เพื่อเป็นแนวทางในการนำไปวางแผนและเตรียมแผนการดำเนินชีวิตของตนได้อย่างเหมาะสม เพื่อที่จะได้อยู่ในวัยสูงอายุได้อย่างมีความสุข

4. หน่วยงานภาครัฐและเอกชน ควรส่งเสริมด้านบริการการศึกษาออกโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุให้มากขึ้น เพราะจะช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถเข้าใจและจัดการกับชีวิตชั้นปลายของตนได้อย่างมีความสุข และยังช่วยกระตุ้นให้ผู้สูงอายุมีความรู้ที่ทันสมัย

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. แม้ว่าการศึกษาค้างนี้จะได้นำตัวแปรด้านชีวภาพ ด้านเศรษฐกิจ สังคม และด้านจิตวิทยาไปใช้ในการศึกษา แต่ยังไม่ครอบคลุมทั้งหมด ทำให้ไม่สามารถทำนายการขาดการตอบสนองความต้องการตามทฤษฎีของมาสโลว์ได้อย่างถูกต้องนัก จึงควรมีการนำตัวแปรอื่น ๆ ที่คาดว่าจะมีผลต่อการขาดการตอบสนองความต้องการได้อย่างถูกต้องเพิ่มเติม เพื่อร่วมทำนายได้อย่างถูกต้องขึ้น

2. การศึกษาค้างนี้ศึกษากับผู้สูงอายุที่อยู่ในสภาพปกติ คือ อยู่ในชมรมผู้สูงอายุ ควรศึกษาในกลุ่มตัวอย่างอื่น ๆ เช่น ผู้สูงอายุในสถานสงเคราะห์คนชรา เพื่อได้ข้อสรุปแน่นอนมากขึ้น และสามารถนำไปเป็นข้อมูลในการวางแผนทางแก้ไขปัญหาดังต่อไป

3. ควรมีการศึกษากการขาดการตอบสนองความต้องการตามทฤษฎีของมาสโลว์ ในกลุ่มอายุที่แตกต่างกัน ว่ามีการขาดการตอบสนองความต้องการอย่างไร

4. แบบวัดการยอมรับการเปลี่ยนแปลงทางกายจิตสังคมในวัยสูงอายุ และการขาดการตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุ ผู้วิจัยสร้างจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นก่อนที่จะนำไปใช้ในการวิจัยครั้งต่อไป สมควรจะได้รับ การแก้ไขปรับปรุงเพื่อให้มีความเที่ยงขึ้น

ગરબાનુસર

บรรณานุกรม

- กนกวรรณ ศิลปกรรมพิเศษ. ปัจจัยที่มีผลต่อการปรับตัวของผู้เกษียณอายุราชการในเขต
อำเภอเมืองและอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. วิทยานิพนธ์ วท.ม. กรุงเทพฯ
 : มหาวิทยาลัยมหิดล, 2527. อัดสำเนา.
- กมลลา แสงสีทอง. สภาวะการณ์ของคนชราในครอบครัวไทย คณะสังคมวิทยาและมนุษยวิทยา
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2526.
- กรมประชาสัมพันธ์ กองสวัสดิการสังคม. การสงเคราะห์คนชรา. (เอกสารโรเนียว)
 2527.
- กรมประชาสัมพันธ์ "ศูนย์บริการคนชราของกรมประชาสัมพันธ์," วารสารสุขศึกษา
 7 : 27 ; 2527.
- กิ่งแก้ว อัดถากร. "ทำไมต้องวินัย,". มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์. 31 : 15 -19;
 ภาคเรียนที่ 1 2524.
- กุลยา ตันติผลาชีวะ. การพยาบาลผู้สูงอายุ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เจริญกิจ, 2525.
- ขนาน หัสศิริ. รายงานการศึกษาวิจัยเรื่องการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุเมื่อกรุงรัตนโกสินทร์
ครบ 200 ปี พ.ศ. 2525. กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข, 2529.
- เจมิกา ยามะรัต. ความพึงพอใจในชีวิตของคนชรา : ศึกษากรณีข้าราชการบำนาญกระทรวง
เกษตรและสหกรณ์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะสังคมวิทยาและมนุษยวิทยา :
 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2527. อัดสำเนา.
- จงรักษ์ สุกิจเจริญ. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการยอมรับตนเอง สัมพันธภาพในครอบครัว
และพฤติกรรมเพชฌภาวะ เครียดในผู้ป่วยสูงอายุ. วิทยานิพนธ์ วท.ม. กรุงเทพฯ :
 มหาวิทยาลัยมหิดล, 2527. อัดสำเนา.
- จันทนา รณฤทธิ์วิชัย. "การเปลี่ยนแปลงของร่างกายและจิตใจของผู้สูงอายุ," หมอชาวบ้าน.
 9 : 101 ; กันยายน 2530.
- จริยาวัตร คมพัยค์ม. "แก้อย่างมีสุข," รามาริบัติ. 18 : 43 - 48 ; 2525.

- จารุวรรณ เหมะธร และพิมพ์พรรณ ศิลปสุวรรณ. "ความต้องการทางสุขภาพอนามัยของผู้สูงอายุ," วารสารสุขศึกษา. 8 : 68 - 69 ; กรกฎาคม - กันยายน 2527.
- เชียรศรี วิวิธสิริ. จิตวิทยาการเรียนรู้ของผู้ใหญ่. กรุงเทพมหานคร. พิมพ์ครั้งที่ 2. ภาควิชาการศึกษาผู้ใหญ่ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2534.
- ✓ ัญชัย ดันดีสุข. "การบริการสังคมสงเคราะห์แก่ผู้สูงอายุ," การบรรยายทางวิชาการพยาบาลเรื่องบริการสุขภาพผู้สูงอายุ 1-2 มีนาคม 2524 ณ หอประชุมศาลาพานักโรงพยาบาลประสาท พญาไท, 2524.
- ดวงเดือน พันธมนาวิน. พฤติกรรมศาสตร์ เล่ม 2 : จิตวิทยาจริยธรรมและจิตวิทยาภาษา ศาสตร์. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2527.
- ดวงเดือน พันธมนาวิน และเพ็ญแข ประจันปัจฉิก. "จริยธรรมของเยาวชนไทย," ใน รายงานการวิจัย ฉบับที่ 9. กรุงเทพมหานคร : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2520.
- ทักษิณี เกริกกุลธร . การศึกษาการสนับสนุนทางสังคมและการปรับตัวของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองสระบุรี. วิทยานิพนธ์ วท.ม.กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล, 2529. อุดสาเนา.
- ณาพร ชัยวรรณ และคนอื่น ๆ สรุปผลการวิจัยโครงการวิจัย ผลกระทบทางเศรษฐกิจ และประชากรผู้สูงอายุในประเทศไทย กรุงเทพฯ : สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532.
- นิตยา เชียรทอง. ผลการทดลองใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาการยอมรับตนเองของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเทพมงคลรังษี จังหวัดกาญจนบุรี. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2526. อุดสาเนา.
- นิศา ชูโต. คนชราไทย. กรุงเทพมหานคร : สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525. อุดสาเนา.
- บังอรรัตน์ สุขตระกูล. การศึกษาเปรียบเทียบสถานภาพสุขภาพของผู้สูงอายุในเขตชุมชนแออัดและในเขตชุมชนไม่แออัด. วิทยานิพนธ์ วท.ม.กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล, 2532. อุดสาเนา.

✓ บริบูรณ์ พรพิบูลย์. โลกยามชราและแนวการเตรียมตัวเพื่อเป็นสุข. เชียงใหม่ : โรงพิมพ์
พระสิงห์การพิมพ์, 2526.

บุญยืน สุภาพ. การศึกษาเปรียบเทียบปัญหา ความต้องการและโลกทัศน์ของคนชราใน
สถานสงเคราะห์ของรัฐบาลและเอกชน. วิทยานิพนธ์ ส.ม. กรุงเทพมหานคร :
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522. อัดสำเนา.

เบญจมา เลาหุณรังสี. ความสัมพันธ์ของการเตรียมตัวก่อนการเกษียณอายุราชการกับการ
ปรับตัวภายหลังเกษียณอายุราชการของข้าราชการของพลเรือน จังหวัดนครราชสีมา.
วิทยานิพนธ์ วท.ม.กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล, 2534. อัดสำเนา.

ป.ปลา. (นามแฝง)"ผู้อาวุโส," วารสารเทศาภิบาล. ปีที่ 79 ฉบับที่ 1 มกราคม 2527.

ประณต เล็กสวาสดี. ความสัมพันธ์ระหว่างกรอบมเลียงดูการพึงผู้อื่นพฤติกรรมความเป็นผู้นำ
และความรู้สึกรับผิดชอบ ปรินญานิพนธ์ กศ.ม.กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร, 2517. อัดสำเนา.

ประพิมพ์ดาว สุคนธ์. สุขภาพจิตผู้สูงอายุ : ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนเชื้อเพลิง เขตยานนาวา
กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ สส.ม.กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2526.
อัดสำเนา.

ปราโมทย์ วังสะอาด. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อสุขภาพจิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมือง
กาฬสินธุ์. วิทยานิพนธ์ วท.ม.กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล, 2530. อัดสำเนา.

ปาหนัน บุญ - หลง. "ความรู้ความเข้าใจในกระบวนการสูงอายุ," รายงานการสัมมนา
วิชาการ เรื่องการพยาบาลจิตวิทยาสังคมกับผู้ป่วยสูงอายุ : คณะครุศาสตร์จุฬา
ลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523.

ฝ่ายวิเทศสัมพันธ์ กองวิชาการ. "ปัจจุบันและอนาคตของผู้สูงอายุในบ้านเรา," กรมประชา
สงเคราะห์. 2 : มีนาคม - เมษายน, 2529.

พยอม อิงคตานวัฒน์. จิตวิทยาพัฒนาการวัยผู้ใหญ่. กรุงเทพมหานคร : คณะแพทยศาสตร์
ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล, 2523.

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อักษร

เจริญทัศน์, 2530 .

พรสุตา ดิษยวรรณะ. พฤติกรรมการแสดงออกตามทฤษฎีของดัจจิโรวานน์กับการอบรมเลี้ยงดู
และลักษณะทางชีวสังคมบางประการของนักเรียนมัธยมศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร.

ปริญญาทิพย์ กศ.ม.กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,
2534. อัดสำเนา.

พีรสิทธิ์ คำนวณศิลป์ และคนอื่น ๆ. ความสัมพันธ์ภาพพจน์เกี่ยวกับตนเองและปัญหาบางประการ
ของคนชรา. กรุงเทพมหานคร : สำนักวิจัยสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2523.

เพ็ญแข ประจันปัจฉินัก. "การศึกษากลุ่มประชากรผู้สูงวัยไทย," ใน ประมวลบทความผลงาน
ทางพฤติกรรมศาสตร์ กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทร
วิโรฒ ประสานมิตร, 2534.

มารศรี นุชแสงพลี. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ : ศึกษากรณีผู้สูงอายุ
ชุมชนบ่อนไก่ กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ สส.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์, 2532. อัดสำเนา.

ราพรรณ ภัทรนิตย์. ผลการใช้เวลาต่อสุขภาพจิตในข้าราชการบำนาญเกษียณอายุ ใน
จ.ขอนแก่น วิทยานิพนธ์ วท.ม.กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล, 2529. อัดสำเนา.

ล้วน สายยศและอังคณา สายยศ หลักการวิจัยทางการศึกษา กรุงเทพฯ : ศึกษาพร , 2528.

วรภรณ์ รักวิจัย. การอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาหลักสูตร
และการสอน : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,
2529.

แว่นทิพย์ น.สุวพร และคณะ. ปัญหาและการกำหนดนโยบายประชากรวัยชรา ในประเทศไทย.
คณะสังคมศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหิดลร่วมกับกองวิชาการกรมประชาสงเคราะห์, 2518.

ศุภวัตรีย์ พลายน้อย และเนาวรัตน์ พลายน้อย. ผลกระทบของการพัฒนาที่มีต่อปัญหาและ
ความต้องการของประชากรสูงอายุ : คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์,
มหาวิทยาลัยมหิดล, 2526.

- สงวนศรี วิรัชชัย. จิตวิทยาสังคมเพื่อการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : ศึกษาพร, 2527.
- สมพงษ์ ติรพัฒน์. ความสัมพันธ์ระหว่างวิธีการอบรมเลี้ยงดู ความเชื่อมั่นในตนเองและความรู้สึกรับผิดชอบ. ปริญญาณพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2517. อัดสำเนา.
- สมพร เทพลีธา. บทบาทขององค์กรเอกชน ในการให้บริการสวัสดิการผู้สูงอายุ. กรุงเทพมหานคร : กรมการแพทย์, 2529.
- สมพร สุทัศน์ย์, ม.ร.ว. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์เชิงสาเหตุกับพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ค.ศ. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530. อัดสำเนา.
- สมศักดิ์ จินพันธ์. ความสัมพันธ์ระหว่างปฏิสัมพันธ์ของครูกับนักเรียนในชั้นเรียน กับความรู้สึกรับผิดชอบและมโนภาพแห่งตน. ปริญญาณพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2523. อัดสำเนา.
- สมศรี สุกุมลนันทน์ "ผู้สูงอายุในยุคโลกาภิวัตน์ต้องปรับตัวต้องมีเงิน," หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ ฉบับที่ 16,253 วันที่ 13 เม.ย.2537
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. "การทาสัมภาษณ์ประชากรและเคหะ พ.ศ.2533," วารสารประชากรศาสตร์. : ปีที่ 16 เล่มที่ 1, 2533.
- สายยนต์ เจริญชา. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความเข้มแข็งเร้าของผู้สูงอายุในเขตชนบท : กรณีศึกษาผู้สูงอายุในเขตบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์. วิทยานิพนธ์ วท.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล, 2535. อัดสำเนา.
- สาวิตตรี ลัมชัยอรุณเรือง. ปัจจัยที่มีผลต่อการรับรู้กระบวนการสูงอายุและคุณภาพชีวิต. ปริญญาณพนธ์ กศ.ด. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, 2536. อัดสำเนา.
- สุกัญญา เจริญศิริ. "การปรับตัวของผู้สูงอายุ," วารสารสุขภาพศึกษา 15 : 58 ; เมษายน - มิถุนายน 2535.

สุโท เจริญสุข. จิตวิทยาผิดปกติเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, 2520.

สุธีรา ไญ้จันทร์. การศึกษาบทบาทของครอบครัวในการดูแลผู้สูงอายุ : เฉพาะกรณีครอบครัว
ผู้ให้บริการทางสังคมผู้สูงอายุดินแดงและครอบครัวสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ โรงพยาบาล
สงฆ์. วิทยานิพนธ์ สส.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2530.
อัสสาเนา.

สุนีย์ ชีรดากร. จิตวิทยาพัฒนาการ. พิมพ์ครั้งที่ 2. : โรงพิมพ์สถานสงเคราะห์หญิง, 2526.

สุพรรณิ นันทชัย. "ความสัมพันธ์ระหว่างความว้าเหวและภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุ,"
วารสารพยาบาล. 41 ; เมษายน - มิถุนายน 2535.

สุพัตรา สุภาพ. สังคมและวัฒนธรรมไทย : ค่านิยมครอบครัว ศาสนา ประเพณี. พิมพ์ครั้งที่ 3.
กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2525.

✓สมาลย์ รัชต์. "ผู้สูงอายุในประเทศไทย สถานภาพ แนวโน้ม และปัญหา," วารสาร
ธรรมศาสตร์. 16 : 1 ; 2534.

สุรกุล เจนอบรม. "ชราศึกษา,". วารสารลานข่อย. 7 : ฉบับที่ 3 ; เมษายน - มิถุนายน
2532.

สุรางค์ จันทร์เอม. จิตวิทยาพัฒนาการ. ภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนว คณะครุศาสตร์
วิทยาลัยครูจันทร์เกษม กรุงเทพมหานคร : อักษรบัณฑิต, 2526.

สุลี ทองวิเชียร และพิมพ์พรรณ ศิลปสุวรรณ. รายงานวิจัยเรื่องการดูแลตนเองของผู้สูง
ในเขตกรุงเทพมหานคร. คณะสาธารณสุขศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหิดล, 2521.

สุวรรณิ พลัปลาทอง. ความทันสมัยและสภาพจิตใจเกี่ยวกับตนเองของคนชราในกรุงเทพมหานคร.
วิทยานิพนธ์ สค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522. อัสสาเนา.

อมรรัตน์ เจริญชัย และคนอื่น ๆ. "ความต้องการของผู้สูงอายุ," วารสารคหเศรษฐศาสตร์
30 : 1 ; พฤษภาคม 2530.

อัมพร รอดระกูล. "สุขภาพจิตผู้สูงอายุ," วารสารสุขภาพศึกษา. 7 ; กรกฎาคม - กันยายน
2527.

- อุตตพร บุญนาค. ปัญหาและความต้องการของคนชราในสถานสงเคราะห์คนชร่าบ้านบางแค
วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2528. อัดสำเนา.
- อรุตา สดมี. การอบรมเลี้ยงดูกับความสามารถในการคิดหาเหตุผลเชิงตรรกศาสตร์และความ
รับผิดชอบของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยินชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. ปรินญาณิพนธ์
กศ.ม.กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2533. อัดสำเนา.
- Andrew, F.M. and R. Crandall. "The Validity of Measure of Self Reported
Well - Being," Soc. Indicat. Ref. 3 ; 1976.
- Atchley, Robert C. Selected "Social and Psychological Differences
between Men and Women in Later Life," Journal of Gerontology.
1972.
- Becker, Wesley C. "Consequence of Different Kind of Parental
Discipline," In Review of Child Development Research. edited
by M.L. Hoffmann P. 169 - 208 . New York : Rusell Sage
Foundation , 1964.
- Berry, Ruth E. and Flora L. Williams. "Assessing the Relationship
Between Quality of Life and Marital and Income Satisfaction :
A Path Analytic Approach," Journal of Marriage and the Family .
49 : 1987.
- Burnside, Irene M. "Recognizing and Reduction Emotional Problem in
the Aged," Nursing. 77 : 56 - 59 March, 1977.
- Coville, Water J. and Others. Abnormal Psychology . New York Barms
and Noble, 1960.
- Decker, Devid L. Social Gerontology . Little, Brown and Company,
1980.

Fred, Clough. "All Nurse Must Share in the Care of the Old,"

Nursing Mirror. 4 : 5 - 16 ; January, 1979.

Freud, Sigmund. An Outline of Psychoanalysis. New York : WW.

Norton & Company , 1949.

✓ Haug , M.R. and S.J. Folner. "Longevity, Gender, and Life Quality,"

Journal of Health and Social Behavior. 27 : 331-345 : December,
1986.

John N. Edwards and David L. Klemmack "Correlates of Life Satisfaction,"

In Empirical Studies in Psychology & Sociology of Aging.

(Toronto : Thomas Y. Crowell Company , 1977)

Maslow, Abaham H. New Knowledge in Human Values. New York, Harper,

1959.

Maslow, Abaham H. Motivation and Personality. New York, Harper

and Row, Pultishing, 1970.

Mussen, Paul H. The Psychological Development of the Child. New

Jerrey : Prentice Hall, 1970.

Palmore, E.D., G.G. Fillenbaum and L.K. George. "Consequences of

Retirement," Journal of Gerontology. 39 : 109-116 ; January, 1984.

Peck, R.F. and R.J. Havinghurst Child Development and Personality

New York : John Wiley and Son Inc, 1963.

Reinhardt, Joann P. "Kinship versus friendship : Social Adaptation in

Married and Widowed Elderly Women," Dissertation Abstracts

International. 49 : 4 : 1410B ; 1988.

- Roger, Carl R Psychotherapy and Personality Change Chicago .
University of Chicago, 1974.
- Roger, Dorothy Issues in Adolescent Psychology New York : Meredith
Cooperation, 1972.
- Schaefer, Earl S. "A Circumplex Model For Maternal Behavior," Journal
of Abnormal and Social Psychology. 59 (2) : 226 - 235 ;
September, 1959.
- Scott, H.Berk. "Adjustment to and Satisfaction with Retirement,"
Journal of Gerontology. 37 : 616-624 ; September, 1982.
- Sear, R.R., E.E. Maccoby, H.Levin. Pattern of Child Rearing. New York
: Peterson Row and Company, 1957.
- Smith, Philip Bruce. "Infant - Mother Attachment as a Function of
Maternal Sensitivity Cognition, Personality and Social Support,"
Dissertation Abstracts International. 49/05 B : 1968 ; 1988.
- Sparks, Matha Brown. "Mobility, Self-Esteem ,Social Interaction and
Perceived Control as Predictor of Life Satisfaction in Elderly
Non-Institutionalized Persons," Dissertation Abstracts
International. 50 : 5 : 1858B ; 1989.
- Weber, Kevin J. "Life Satisfaction in and Elderly Population :
Contributions from Two Additional Sources," Dissertation
Abstracts International. 50 : 3 : 1127B ; 1989.
- Zucker, Janine Sharon. "An Investigation of the Relationship among
Social Isolation and Loneliness , Acceptance of Self and
Acceptance of Other in the Community Elderly," Dissertation
Abstracts International. 48 : 5 : 1305-B ; 1987.

ภาคผนวก

- แบบสอบถาม

- ค่าอำนาจจำแนกรายชื่อของแบบสอบถาม

แบบสอบถาม

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัว

1. เพศ

☐ หญิง

☐ ชาย

2. อายุ

☐ 60-69 ปี

☐ 70-79 ปี

3. สถานภาพสมรส

☐ อยู่เป็นคู่สามีและภรรยา โดยจดทะเบียนสมรสและไม่จดทะเบียนสมรส

☐ อยู่เดี่ยว โดยมีสถานภาพ โสด แยกกันอยู่ หย่า หม้าย

4. บุคคลในครอบครัวประกอบด้วย

☐ สามี/ภรรยา บุตร

☐ สามี/ภรรยา บุตร ญาติ

5. ความรู้สึกที่ท่านมีต่อบทบาทของตนเองในครอบครัว

☐ สมาชิกครอบครัว

☐ หัวหน้าครอบครัว

6. รายได้สำหรับการใช้จ่ายของท่านส่วนตัวต่อเดือน

☐ ต่ำกว่า 3,000 บาท

☐ 3,000-6,000 บาท

☐ 6,001-9,000 บาท

☐ มากกว่า 9,000 บาท

ตอนที่ 2 แบบวัดสัมพันธภาพในครอบครัว

ข้อ	ข้อความ	ใช่	ไม่แน่ใจ	ไม่ใช่
1	ท่านไม่ได้รับความสนใจเอาใจใส่เลี้ยงดูจากคน ในครอบครัวสมกับท่านเป็นผู้สูงอายุ _____			
2	ทุกคนในบ้านไว้วางใจท่านและปรึกษาขอคำแนะนำ จากท่านเสมอ _____			
3	วันหนึ่งท่านกับครอบครัวแทบไม่ได้คุยกัน _____			
4	ท่านสามารถปฏิบัติตัวให้เข้ากับคนในครอบครัวได้ เป็นอย่างดี _____			
5	คนในครอบครัวมักมีความคิดเห็นขัดแย้งกับท่านเสมอ			
6	คนในครอบครัวให้ความเคารพยกย่องหรือเชื่อฟังท่าน เป็นอย่างดี _____			
7	เมื่อท่านมีปัญหาหรือไม่สบายมักไม่ค่อยได้รับความ ความช่วยเหลือจากคนในครอบครัว _____			
8	คนในครอบครัวไม่มีใครที่ท่านไว้วางใจและเป็นที่ ปรึกษาของท่านได้ _____			

ตอนที่ 3 แบบวัดพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลาน

ข้อ	ข้อความ	ไม่เคย เลย	นาน ๆ ครั้ง	บางครั้ง	บ่อย ๆ	ประจำ
1	ถ้าท่านจะให้รางวัลแก่บุตรหลานท่านจะถามก่อนว่าบุตรหลานท่านต้องการอะไร _____					
2	เวลาบุตรหลานเจ็บป่วยแม้จะเป็นเล็กๆ น้อยๆ ท่านจะคอยปรนนิบัติอย่างใกล้ชิด _____					
3	ท่านจะให้บุตรหลานชี้แจงรายละเอียดในการใช้จ่ายเงินที่ท่านให้ในแต่ละครั้ง _____					
4	เมื่อบุตรหลานทำผิดหรือไม่ทำตามที่ท่านต้องการ มักพูดเปรียบเทียบกับผู้อื่น _____					
5	ท่านมักให้รางวัลและคำชมเชยเมื่อบุตรหลานทำสิ่งต่าง ๆ ที่ได้รับมอบหมายสำเร็จ _____					
6	ท่านมักจะคอยระมัดระวัง ไม่ให้บุตรหลานได้รับอันตรายตลอดเวลา _____					
7	ท่านมักจะไม่ให้บุตรหลานไปไหนเพราะกลัวเสียเด็ก _____					
8	ท่านไม่ค่อยมีเวลาให้ความสนใจในเรื่องต่างๆ ของบุตรหลาน _____					
9	บุตรหลานท่านมีสิทธิจะเรียกร้องถ้ามีความรู้สึกว่าคุณไม่ได้รับความเป็นธรรมในเรื่องต่าง ๆ _____					
10	ท่านจะปฏิบัติกับบุตรหลานโดยรู้สึกว่าบุตรหลานยังเป็นเด็กเล็ก ๆ _____					

ข้อ	ข้อความ	ไม่เคย เลย	นาน ๆ ครั้ง	บางครั้ง	บ่อย ๆ	ประจำ
11	บุตรหลานต้องเชื่อฟังท่านโดยปราศจากข้อ โต้แย้งใด ๆ _____					
12	เมื่อบุตรหลานถามถึงเรื่องต่าง ๆ ท่านมักไม่ ค่อยสนใจตอบ _____					
13	เมื่อเกิดปัญหาขึ้นในครอบครัวท่านอนุญาตให้ บุตรหลานรับฟังและช่วยแก้ปัญหา _____					
14	ท่านจะไม่ยอมให้บุตรหลานเล่นปืนปายเพราะ กลัวจะตกลงมา _____					
15	ถ้าบุตรหลานไม่เชื่อฟังคำแนะนำของท่านจะถูก ลงโทษ _____					
16	ท่านจะให้สิ่งที่คิดว่าบุตรหลานท่านชอบโดยไม่ สอบถามความต้องการของบุตรหลานก่อน _____					
17	ท่านจะร่วมกิจกรรมกับบุตรหลานอย่างสนิทสนม					
18	ท่านจะคอยซักถามครูอยู่เสมอว่าการเรียนของ บุตรหลานเป็นอย่างไร _____					
19	ถ้าท่านสงสัยไม่เข้าใจเกี่ยวกับตัวบุตรหลาน บุตรหลานจะต้องอธิบายให้ท่านฟังอย่างละเอียด					
20	ท่านจะปล่อยให้บุตรหลานทำอะไรด้วยตนเอง โดยไม่ให้คำแนะนำก่อนเสมอ _____					
21	ก่อนลงโทษท่านจะซักถามสาเหตุและลงโทษ ถ้าบุตรหลานทำผิดจริง _____					

ข้อ	ข้อความ	ไม่เคย เลย	นาน ๆ ครั้ง	บางครั้ง	บ่อย ๆ	ประจำ
22	เวลาบุตรหลานจะไปไหนท่านจะไปด้วยหรือให้ คนไปเป็นเพื่อน _____					
23	ท่านมักให้บุตรหลานคบเพื่อนที่ท่านชอบและเห็น ว่าดี _____					
24	ไม่ว่าบุตรหลานท่านจะต้องการสิ่งใดท่านจะไม่ คอยให้ความสนใจ _____					
25	ท่านจะเปิดโอกาสให้บุตรหลานทำสิ่งต่าง ๆ ตามความพอใจ _____					
26	ท่านจะคอยซักถามในเรื่องเกี่ยวกับบุตรหลาน เสมอ _____					
27	บุตรหลานต้องกลับบ้านตรงตามเวลาที่ท่าน กำหนดเป็นประจำ _____					
28	เมื่อบุตรหลานทำงานที่ได้รับมอบหมายสำเร็จ ท่านไม่เคยให้รางวัลหรือคำชมเชย _____					

ตอนที่ 4 แบบวัดการยอมรับการเปลี่ยนแปลงทางกายจิตสังคมในวัยสูงอายุ

ข้อ	ข้อความ	เห็นด้วย มากที่สุด	เห็นด้วย มาก	เห็นด้วย น้อย	ไม่เห็น ด้วย
1	ท่านรู้สึกเบื่อหน่ายกับความไม่สะดวกในการเคลื่อนไหว _____				
2	ท่านอยากรู้สึกว่าคุณค่ามากขึ้นจึงทำงานช่วยเหลือ ครอบครัว _____				
3	ท่านรู้สึกเหงาจึงต้องการคนดูแลอย่าง ใกล้ชิด _____				
4	ท่านชอบที่จะอยู่โดยลำพังมากกว่าออกงานรื่นเริง _____				
5	ท่านรู้สึกอึดอัดใจที่ไม่สามารถหาเงินช่วยเหลือครอบครัว ได้เช่นเดิม _____				
6	ท่านทำใจได้ที่มีรายได้ลดลงกว่าเดิม _____				
7	ท่านรู้สึกท้อแท้เมื่อเวลาทำอะไรแล้วรู้สึกเหนื่อยเร็ว _____				
8	ท่านรู้สึกท้อไม่ได้ที่จะปล่อยให้ตัวเองไม่มีประโยชน์ จึงช่วยเหลืองานผู้อื่นเสมอ _____				
9	ท่านรู้สึกเหงาที่ต้องอยู่บ้านโดยลำพังขณะที่บุตรหลานไป ทำงาน _____				
10	ท่านรู้สึกท้อไม่ได้ที่จะไม่เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ทาง สังคม _____				
11	ท่านไม่รู้สึกเสียใจที่มีอิสระในการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ลดลง _____				
12	ท่านทำใจได้แม้ไม่สามารถใช้จ่ายได้มากตามความ ต้องการเช่นเดิม _____				
13	การที่ผิวหนังเหี่ยวลงในวัยนี้เป็นเรื่องปกติ _____				

ข้อ	ข้อความ	เห็นด้วย มากที่สุด	เห็นด้วย มาก	เห็นด้วย น้อย	ไม่เห็น ด้วย
14	ท่านทำใจได้ที่ไม่ได้รับการยกย่อง เช่น เดิมเพราะต้อง ออกจากการทำงานประจำ _____				
15	ท่านทำใจได้ที่ไม่สามารถขับถ่ายอุจจาระได้ทุกวัน _____				
16	ท่านรู้สึกเสียใจที่บุตรหลานไม่ปรึกษาท่านเมื่อเกิดปัญหา _____				
17	ท่านรู้สึกเฉย ๆ เมื่อหยิบสิ่งของต่าง ๆ ไม่ค่อยกระชับ หรือหลุดมือบ่อย ๆ _____				
18	ท่านรู้สึกเศร้าใจที่สูญเสียความเป็นผู้นำของครอบครัว _____				

ตอนที่ 5 แบบวัดการขาดการตอบสนองความต้องการ

ข้อ	ข้อความ	พึงพอใจมากที่สุด	พึงพอใจมาก	พึงพอใจน้อย	พึงพอใจน้อยที่สุด
	<u>ด้านร่างกาย</u>				
1	ปริมาณอาหารที่บริโภคในแต่ละวัน _____				
2	คุณภาพอาหารที่บริโภคในแต่ละวัน _____				
3	รสชาติอาหารที่บริโภค _____				
4	ได้รับอาหารประเภทเนื้อสัตว์ นม ไข่ ในแต่ละวัน _____				
5	ได้รับอาหารประเภทแป้ง เช่น ข้าว ในแต่ละวัน _____				
6	ได้รับอาหารประเภทผัก ผลไม้ ในแต่ละวัน _____				
7	จำนวนมื้ออาหารที่ได้รับในแต่ละวัน _____				
8	ความเป็นสัดส่วนของที่อยู่อาศัย _____				
9	ขนาดของพื้นที่ที่อยู่อาศัย _____				
10	ความถูกสุขลักษณะของที่อยู่อาศัย _____				
11	ความคงทนของที่อยู่อาศัย _____				
12	ความสะดวกสบายของที่อยู่อาศัย _____				
13	การพักผ่อนนอนหลับตามเวลา _____				
14	ช่วงเวลาสำหรับการนอนหลับพักผ่อน _____				
	<u>ด้านความมั่นคงปลอดภัย</u>				
1	ความคุ้มครองจากญาติ พี่น้อง เพื่อนฝูง _____				
2	ได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลอื่นยามจำเป็น _____				
3	ความคุ้มครองจากทางการ เช่น ตำรวจ _____				

ข้อ	ข้อความ	พึงพอใจ มากที่สุด	พึงพอใจ มาก	พึงพอใจ น้อย	พึงพอใจ น้อยที่สุด
4	ความรู้ลึกที่มีสิ่งปกป้องคุ้มครอง เช่น พระพุทธรูปบูชา _____				
5	มาตรการความปลอดภัยที่ได้รับจากหน่วยงาน _____				
	<u>ด้านความรักความเป็นส่วนหนึ่งของสังคม</u>				
1	มีคนที่ท่านรักและเขาก็รักท่าน เช่น คู่ชีวิต ญาติ _____				
2	ได้รับความเป็นมิตรจากบุคคลรอบข้าง _____				
3	ได้รับความสนใจจากบุคคลในครอบครัวเมื่อมีการ เปลี่ยนแปลง เช่น ใส่เสื้อผ้าชุดใหม่ _____				
4	ได้รับการดูแลยามเจ็บป่วย _____				
5	ได้รับการยอมรับจากบุคคลอื่น ๆ _____				
	<u>ด้านการยกย่องนับถือ</u>				
1	ได้มีโอกาสร่วมรับฟังและแก้ปัญหาของครอบครัว _____				
2	ได้รับเชิญเข้าร่วมกิจกรรมจากงานต่าง ๆ _____				
3	ได้รับคำยกย่องชมเชยจากบุคคลอื่น ๆ เมื่อทำสิ่งต่าง ๆ สำเร็จ _____				
4	ได้รับความไว้วางใจให้ปฏิบัติงานช่วยเหลือชมรมผู้สูงอายุ _____				
5	ได้รับเกียรติในฐานะเป็นผู้อาวุโส _____				

ตาราง 23 ค่าอำนาจจำแนกรายชื่อของแบบวัดสัมพันธภาพในครอบครัว :

ข้อ	r
1	.73***
2	.67***
3	.69***
4	.69***
5	.56***
6	.61***
7	.49***
8	.58***

ค่าความเชื่อมั่น = .77

*** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ตาราง 24 ค่าอำนาจจำแนกรายชื่อของแบบวัดพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลาน

ข้อ	r
1	.32***
2	.65***
3	.39***
4	.28***
5	.49***
6	.65***
7	.55***
8	.13**
9	.39***
10	.48***
11	.28***
12	.17***
13	.49***
14	.48***
15	.40***
16	.26***
17	.48***
18	.42***
19	.43***
20	.14**

ตาราง 24 (ต่อ)

ข้อ	r
21	.44***
22	.47***
23	.51***
24	.15**
25	.38***
26	.50***
27	.48***
28	.15**

ค่าความเชื่อมั่น = .79

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

*** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ตาราง 25 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อของแบบวัดการยอมรับการเปลี่ยนแปลงทางกายจิตสังคมในวัยสูงอายุ

ข้อ	r
1	.52***
2	.53***
3	.52***
4	.23***
5	.60***
6	.37***
7	.48***
8	.48***
9	.48***
10	.35***
11	.17***
12	.33***
13	.28***
14	.36***
15	.16**
16	.50***
17	.34***
18	.55***

ค่าความเชื่อมั่น = .72

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

*** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ตาราง 26 ค่าอำนาจจำแนกรายชื่อของแบบวัดการขาดการตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุ

	ข้อ	r
ด้านร่างกาย	1	.48***
	2	.60***
	3	.49***
	4	.59***
	5	.55***
	6	.62***
	7	.62***
	8	.70***
	9	.65***
	10	.64***
	11	.62***
	12	.57***
	13	.52***
	14	.63***
ด้านความมั่นคงปลอดภัย	1	.60***
	2	.55***
	3	.46***
	4	.44***
	5	.48***

ตาราง 26 (ต่อ)

	ข้อ	r
ด้านความรักความเป็นส่วนหนึ่ง ของสังคม	1	.54***
	2	.54***
	3	.58***
	4	.59***
	5	.59***
ด้านการยกย่องนับถือ	1	.63***
	2	.52***
	3	.60***
	4	.52***
	5	.56***

ค่าความเชื่อมั่น = .92

*** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ	นางสาวสมจินต์ โจมวัฒนะชัย
เกิดวันที่	6 สิงหาคม พุทธศักราช 2506
สถานที่เกิด	อำเภอคลองสาน จังหวัดกรุงเทพมหานคร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	52 ซ.สุขสวัสดิ์ แขวงศาลาธรรมสพน์ เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	นักจิตวิทยา
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	คลินิกยาเสพติดศูนย์บริการสาธารณสุข 29 (ช่วง-นุชเนตร) ถนนวุฒากาส แขวงบางค้อ เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2527	ประกาศนียบัตรพยาบาล ระดับต้น จากวิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี
พ.ศ. 2533	วท.บ. (จิตวิทยา) จากมหาวิทยาลัยรามคำแหง
พ.ศ. 2539	กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ) จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการขาดการตอบสนองความต้องการตามทฤษฎีของมาสโลว์ในผู้สูงอายุ

บทคัดย่อ

ของ

สมจินต์ โฉมวัฒนะชัย

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาพัฒนาการ

มีนาคม 2539

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายในการวิจัย 2 ประการคือ 1) เพื่อค้นหาตัวพยากรณ์ที่สำคัญในการทำนายการขาดการตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุ 2) เพื่อเปรียบเทียบการขาดการตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุตามปัจจัยด้านชีวภาพ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจสังคม และปัจจัยด้านจิตวิทยา

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้คือ ผู้สูงอายุที่มีอายุระหว่าง 60-79 ปี ซึ่งเป็นสมาชิกของชมรมผู้สูงอายุที่ตั้งอยู่ภายในศูนย์บริการสาธารณสุข สำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร จำนวน 286 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน

การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้แบบสัมภาษณ์ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ข้อมูลส่วนตัว แบบสัมภาษณ์เพื่อวัดสัมพันธภาพในครอบครัว แบบสัมภาษณ์เพื่อวัดพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลาน แบบสัมภาษณ์เพื่อวัดการยอมรับการเปลี่ยนแปลงทางกายจิตสังคมในวัยสูงอายุ และแบบสัมภาษณ์เพื่อวัดการขาดการตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุ

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ การเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยระหว่างกลุ่มโดยใช้สถิติที การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่สำคัญมีดังนี้ คือ

1. การค้นหาตัวพยากรณ์ที่สำคัญในการทำนายการขาดการตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุพบว่า สัมพันธภาพในครอบครัวสามารถทำนายการขาดการตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุร้อยละ 10 เมื่อนำพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบประชาธิปไตยเพื่อทำนายการขาดการตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุ พบว่า สามารถเพิ่มอำนาจในการทำนายได้ร้อยละ 12 ($p < .01$)

2. การเปรียบเทียบการขาดการตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุตามปัจจัยด้านชีวภาพ ด้านเศรษฐกิจสังคม และด้านจิตวิทยา พบว่า ผู้สูงอายุที่มีเพศ อายุ สถานภาพสมรส สถานภาพในครอบครัว พื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบให้ความคุ้มครอง และการยอมรับการเปลี่ยนแปลงทางกายจิตสังคมในวัยสูงอายุต่างก็มีการขาดการตอบสนองความต้องการไม่แตกต่างกัน ส่วนผู้สูงอายุที่มีลักษณะครอบครัว รายได้ และสัมพันธภาพในครอบครัว พื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบประชาธิปไตย แบบใช้อำนาจควบคุม และแบบปล่อยปละละเลยต่างกัน มีการตอบสนองความต้องการต่างกัน กล่าวคือ ผู้ที่มีลักษณะครอบครัวแบบขยายมีการขาดการตอบสนองความต้องการมากกว่าผู้ที่มีลักษณะครอบครัวเดี่ยว ผู้ที่มีรายได้สูงขาดการตอบสนองความต้องการน้อยกว่าผู้ที่มีรายได้ต่ำกว่า

ผู้มีสัมพันธภาพในครอบครัวดีขาดการตอบสนองความต้องการน้อยกว่าผู้มีสัมพันธภาพในครอบครัวไม่ดี
และปานกลาง ผู้มีพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบประชาธิปไตยระดับสูงขาดการตอบสนอง
ความต้องการน้อยกว่าแบบประชาธิปไตยระดับปานกลาง และระดับต่ำ แบบใช้อำนาจควบคุมระดับ
ปานกลางขาดการตอบสนองความต้องการมากกว่าแบบใช้อำนาจควบคุมระดับสูง และแบบปล่อยปละ-
ละเลยระดับปานกลางขาดการตอบสนองความต้องการมากกว่าแบบปล่อยปละละเลยระดับต่ำ และ
ระดับสูง

FACTORS RELATED TO DEFICIENCY OF NEED SATISFACTION
AS OF MASLOW'S THEORY IN THE AGED

AN ABSTRACT

BY

SOMJIN CHOMWATANACHAI

Presented in partial fulfillment of the requirements for the
Master of Education degree in Developmental Psychology
at Srinakharinwirot University

March 1996

The purposes of this research were 1) to discover predictors for determining deficiency of need satisfaction, and 2) to compare deficiency of need satisfaction of the aged with respect to physical, economic, social, and psychological factors

Two hundred and eighty six of the aged, sixty to seventy nine years old, from senior citizen centres at Public Health Service of Bangkok Metropolitan Administration were selected for the study by multistage sampling technique.

The interviewing questionnaires were used to collect data on family relationship, rearing pattern, perceived physical, mental, and social changes and deficiency of need satisfaction in the aged.

Multiple regression, t-test and one-way analysis of variance were used to analyze the data

The results were as follows:

1. When searching for the important predictors it was found that the family relationship could explain 10% of the variance in the deficiency of need satisfaction. By adding democratic rearing to family relationship, it was found that there was a significant increase that could explain the variance by 12% ($p < .01$)

2. When comparing the deficiency of need satisfaction of the aged with respect to physical, economic, social, and psychological factors, it was found that those with different gender, age, marital status, family status, protective rearing type and different perceived physical, mental, and social changes did not differ in deficiency of need satisfaction, but those with different family type, different income, different family relationship and those with democratic rearing type, authoritarian rearing

type, and laissez-faire rearing type differed in the deficiency of need satisfaction. That was the aged in extended family were at the lower deficiency of need satisfaction than those in nuclear family. The aged of high economic level were at the lower on deficiency of need satisfaction than those of low economic level. The aged with good family relationship were at the lower on deficiency of need satisfaction than those with moderate or low family relationship. The aged with high democratic rearing type were at the lower deficiency of need satisfaction than those with moderate or low democratic rearing type. The aged with moderate authoritarian rearing type were higher on deficiency of need satisfaction than those with high authoritarian rearing type, and the aged with moderate laissez-faire rearing type were higher on deficiency of need satisfaction than those with low or high laissez-faire rearing type.
